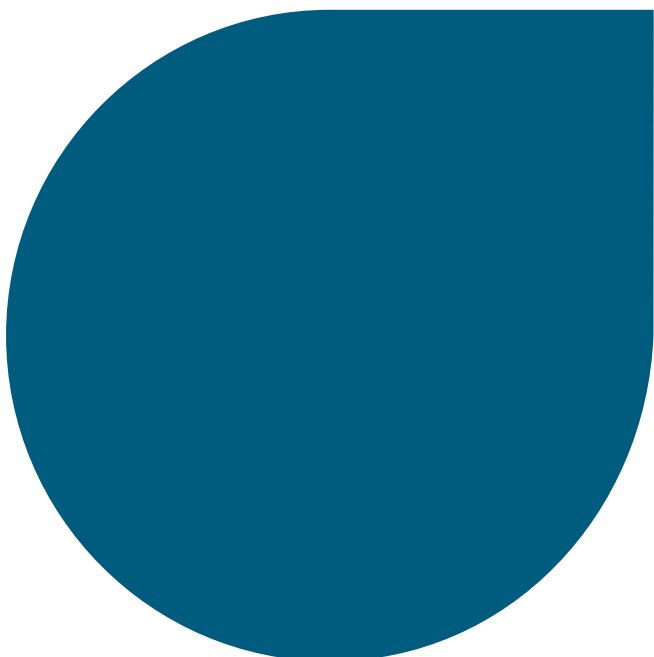
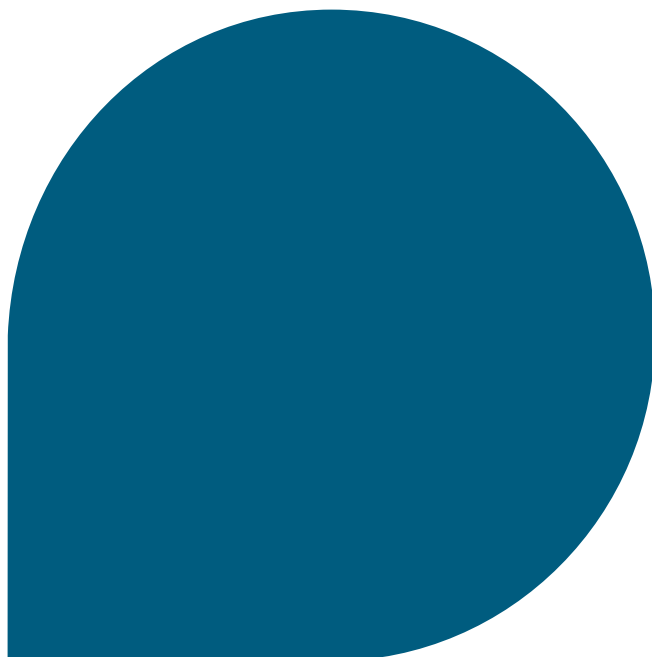

Riksantikvarieämbetets årsredovisning 2016

Riksantikvarieämbetet 2017
Box 5405, 114 84 Stockholm
Telefon 08-5191 80 00
registrator@raa.se
www.raa.se

Omslag fram: Illustration av Stina Wirsén (t.v.). Almviks tegelbruk. Foto: Helen Simonsson/RAÄ (t.h.).

Omslag bak: Stora stöten vid Falu koppargruva. Foto: Jan af Geijerstam.

Foto inlaga: s. 14, Värmlands Museum. Övriga bilder Riksantikvarieämbetet och Kulturmiljöbild.

Upphovsrätt enligt Creative Commons licens CC BY,
erkännande 2,5 Sverige <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Bilderna är beskurna.

Grafisk form: Helena Duveborg.

Förord

Vi kan blicka tillbaka på ett händelserikt år i Sverige och i världen. Samhällsdebatten har präglats av omvälvande händelser på den globala arenan, men också av frågor om miljö, integration och ekonomi. Kulturarvsarbetet förhåller sig i hög grad till dessa frågor, direkt eller indirekt.

På Riksantikvarieämbetet har vi förtydligat kulturarvsarbetets betydelse för den hållbara utvecklingens tre dimensioner. Redovisningen av regeringsuppdraget att ta fram en samlade vision för kulturmiljöarbetet till år 2030 har behandlat den miljömässiga och ekonomiska hållbarheten, men särskilt lyft fram den sociala dimensionen. Visionen "Alla, oavsett bakgrund, upplever att de kan göra anspråk på det kulturarv som format Sverige" tar sikte på behovet av en inkluderande syn på kulturarvet. Den utgår från att spåren av det förflutna är något som vi alla använder för att beskriva vilka vi är och hur vi hänger ihop, och att det inte är möjligt att bygga ett samhälle som håller ihop om vi inte delar lika på det förflutna.

Delar av myndighetens verksamhet faller utanför årsredovisningens ramar – verksamhet som är avgörande för myndighetens förmåga till måluppfyllelse. För att utveckla myndighetens förmåga har Riksantikvarieämbetet arbetat systematiskt med interna processer och arbetsformer. Under året har en strategisk plan beslutats och ett nytt styrsystem införts. Den strategiska planen tydliggör bland annat prioriterade målgrupper och insatser inom miljömålssystemet. Det nya styrsystemet innebär bland annat ett bättre stöd för intern samverkan i myndigheten. När myndigheten nu står inför utmaningen att ta sig an ett breddat uppdrag, bland annat i form av ett uppdrag som museimyndighet, kan vi konstatera att denna plattform ger en stabil grund att bygga utvecklingsarbetet på.

Visioner, styrsystem, strategier och policyer är alla viktiga verktyg i arbetet för en effektiv och rättssäker förvaltning, men det är i slutänden medarbetarna i verksamheten – deras kompetens och engagemang – som är avgörande för det resultat som levereras. Jag vill därför tacka all personal vid Riksantikvarieämbetet för engagemang och värdefulla arbetsinsatser under det gångna året.

Tack också till alla aktörer, representanter för myndigheter, stiftelser och ideella organisationer som bidragit i arbetet med visionen för kulturmiljöarbetet. Den vägleder oss i det fortsatta arbetet med kulturarvet för ett inkluderande samhälle som håller ihop.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Lars Amréus". The signature is fluid and stylized, with a large, sweeping flourish at the end.

Lars Amréus
riksantikvarie

Förkortningar

ArkDes	Statens centrum för arkitektur och design
BeBR	Bebyggelseregistret
CAP	Common Agricultural Policy
CDCPP	Steering Committee for Culture, Heritage and Landscape
CEN	European Committee for Standardization
DAP	Digital arkeologisk process
EHHF	European Heritage Heads Forum
EHLF	European Heritage Legal Forum
FMIS	Fornminnesinformationssystem
FoU	Forskning och utveckling
IMI	Informationssystemet för den inre marknaden
JPI	Joint Programming Initiatives
KMB	Kulturmiljöbild
KML	Kulturmiljölag (1988:950)
KMV	Kulturmiljövård
MB	Miljöbalken (1998:808)
NKI	Nöjd Kund Index
OMC	Open Method of Coordination
PBL	Plan- och bygglagen (2010:900)
SBM	Statliga byggnadsminnen
SIS	Swedish Standards Institute
SMHI	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
SMT	Svensk Museitjänst
WCAG	Web Content Accessibility Guidelines

Ordlista

App	Applikation, program i mobiltelefon, surfplatta eller dator för digitala tjänster
Digisam	Riksarkivets samordningssektariat för digitalisering
Europeana	Europeisk kulturdatabas
Flickr Commons	Social webbsida för bland annat presentation av bilder
Fornsök	Riksantikvarieämbetets, Statens maritima museers och Sjöfartsverkets databaser med fornlämningar och humanosteologisk analys/bestämning av benmaterial från människa
Kringla	Riksantikvarieämbetets samsöksfunktion för kulturmiljöinformation
K-podd	Riksantikvarieämbetets digitala radioprogram
K-samsök	Teknisk plattform för att samla, tillgängliggöra och länka ihop kulturarvsinformation från museer och andra minnesinstitutioner
Open Access	Öppen tillgång till forskningsresultat, rapporter m.m. på internet
Platsr	Riksantikvarieämbetets webbverktyg för att allmänheten ska kunna presentera en plats med historia i text, bild och med film
Samla	Riksantikvarieämbetets digitala, öppna arkiv
Samlingsforum	Nätverk för alla som arbetar med samlingsförvaltning
webbGIS	Karttjänster som länsstyrelserna erbjuder
Wikimedia	En stiftelse som står för driften av Wikipedia
Wikipedia	Ett uppslagsverk på internet som skapas av användarna
Visual Arkiv	Digitalt sökregister till Riksantikvarieämbetets och Statens historiska museers arkiv
Vitalis	Digitalt sökregister till Vitterhetsakademiens bibliotek vid Riksantikvarieämbetet

Innehåll

Om årsredovisningen	7	Utvärderingsstöd i kulturmiljöarbetet.....	38
Resultatredovisning		Informationsförsörjning	40
Kulturarv och samhälle.....	10	Evenemang.....	45
Detta görs inom Kulturarv och samhälle	10	Besöksmål.....	47
Sammanfattning och måluppfyllelse.....	11	Svensk Museitjänst	49
Regional och europeisk samverkan.....	12	Övrig redovisning.....	50
Kulturmiljöintegrering.....	13	Kommunikation.....	50
Uppdragsarkeologi	15	Kompetensförsörjning.....	50
Kulturarvsförvaltning	15	Lokalkostnader.....	52
Regler och bidrag.....	19	Redovisning av avgiftsbelagd verksamhet	52
Detta görs inom Regler och bidrag.....	19	Särskilda uppdrag	53
Sammanfattning och måluppfyllelse.....	19	Finansiell redovisning	
Lagtillämpning – stöd och beslut.....	20	Sammanställning över väsentliga uppgifter.....	58
Finansiellt stöd till det ideella		Resultaträkning.....	59
kulturmiljöarbetet	22	Balansräkning.....	60
Kulturmiljövårdsanslaget.....	23	Ansvarsförbindelser.....	61
Kulturarvs-IT.....	30	Anslagsredovisning	62
Information och kunskap.....	33	Redovisning av beställningsmyndiganden	
Detta görs inom Information och kunskap.....	33	i årsredovisningen.....	62
Sammanfattning och måluppfyllelse	34	Villkor för anslag.....	63
Forskning och utveckling.....	35	Tilläggsupplysningar och noter	64
Runforskning.....	38		

Om årsredovisningen

Riksantikvarieämbetet är den nationella myndighet som leder och stödjer arbetet med att bevara, använda och utveckla kulturarvet. Vårt uppdrag är i korthet att:

- se till att kulturarvet tas tillvara i samhällsutvecklingen,
- följa, analysera och utveckla kulturarvsarbetet,
- se till att styrmedlen och arbetssätten fungerar väl, och
- se till att det finns användbar information och underlag för kunskap.

Vi ska integrera funktionshinderfrågor samt jämställdhets-, mångfalds-, barn- och ungdomsperspektiv i vår verksamhet. Vi ska verka för internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete. Vi ska bidra till att generationsmålet för miljöarbetet och miljö kvalitetsmålen nås.

Årsredovisningen innehåller resultatredovisning och finansiell redovisning. Resultatredovisningen indelas i tre verksamhetsområden och övrig redovisning. Områdena är *Kulturarv och samhälle*, *Regler och bidrag* och *Information och kunskap*. Verksamhetsområde är den indelning som myndigheten valt som bas för redovisning av verksamhet och som är fast över tid. Områdena utgår från och samlar de uppgifter, ansvar och styrmedel som myndigheten har i förordningen med instruktion, regleringsbrevet och olika författningar. Varje område inleds med en beskrivning av verksamheten i området, därefter mål samt en sammanfattning med bedömd måluppfyllnad.

Verksamhetsområdena ersätter insatsområdena i tidigare årsredovisningar. Förändringen motiveras av ett förändrat uppdrag genom överföringen av förvaltningen av myndighetens fastigheter till Statens fastighetsverk och av den arkeologiska undersökningsverksamheten till Statens historiska museer

den 1 januari 2015. Ett ytterligare skäl är behovet att se över och utveckla verksamhetsstyrningen. Områdena används i verksamhetsplanering och i uppföljning och redovisning av verksamheten. De ska även bidra till ökad helhetsförståelse, samverkan och kommunikation såväl inom myndigheten som i förhållande till andra, för att öka kvaliteten i både resultat och relationer.

Förändringen medför att verksamhetsområdet *Kulturarv och samhälle* huvudsakligen upptar verksamhet som tidigare redovisades i insatsområdena *Inriktning och samordning*, *Sambällsbyggnad* och *Kulturarvsförvaltning* samt delar av insatsområdet *Kulturminnen*. Verksamhetsområdet *Regler och bidrag* innehåller delar av insatsområdet *Kulturminnen*. Till detta område har myndighetens bidrag förts. De redovisades tidigare i tre insatsområden. Även arbetet med riksintressen för kulturmiljövården har förts dit. Verksamhetsområdet *Information och*

kunskap samlar verksamhet som tidigare redovisades under *Informationsförsörjning, Fastigheter och besöksmål* samt *Svensk Museitjänst*. Till detta område har även sektorsforskning, runforskning och arbetet med överinseende och utvärderingar förts.

Redovisning av prestationer

Prestationer kvantifieras och redovisas i antal i tabellform där det är relevant och där prestationerna kan följas över tid. I de flesta fall är det dock mer motiverat att beskriva prestationerna i löptext.

Verksamhetsområdena har medfört att några uppgifter flyttats till annan tabell. Det anges i tabelltexten. Prestationerna är i övrigt desamma som tidigare år. De kan på sikt komma att förändras i verksamhetsstyrningens fortsatta utveckling.

För beräkning av kostnaderna för respektive prestation har personår använts som fördelningsnyckel. Antal personår per prestation utgår från redovisad tid. För beräkning av lokalkostnad per prestation har kostnaden fördelats utifrån faktiskt nyttjad yta i de fall det inte finns speciella lokaler som kan kopp-

las direkt till en viss verksamhet. Kostnader för ledning och administration har fördelats på samtliga prestationer.

Kvalitativa aspekter

De kvalitativa aspekterna av verksamhetens resultat redovisas på flera sätt. Här används Kulturdepartementets promemoria om kvalitet (Ku2013/969/2013). Belägg för resultaten fås genom Nöjd-Kund-Index (NKI) eller andra mätningar och uppföljningar samt utmärkelser eller liknande. Myndigheten undersöker målgruppers uppfattningar på fler sätt. Exempelvis utvärderas många av myndighetens evenemang genom enkäter. Processer och strukturer till grund för kvalitet redovisas för flera verksamheter.

Intäkter och kostnader per verksamhetsområde

2016 är första året med tre verksamhetsområden i stället för sex insatsområden. Jämförelser över tid av intäkter och kostnader per verksamhetsområde finns därför inte.

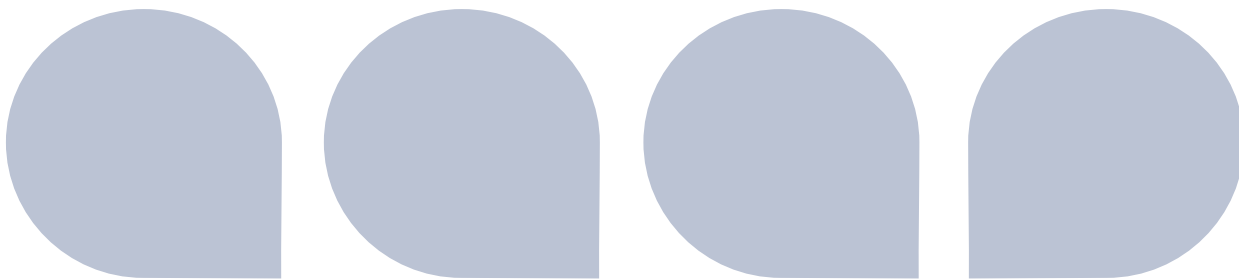
Tabell 1. Redovisning av intäkter och kostnader per verksamhetsområde

Verksamhetsområde	Anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Summa
Regler och bidrag	23 081	274	-23 355	0
Kulturarv och samhälle	55 471	3 047	-58 517	0
Information och kunskap, exkl. SMT samt butiksförsäljning	137 001	8 911	-146 405	-493
Avgiftsbelagda verksamheter				
Svensk Museitjänst	0	25 902	-22 103	3 800
Butiksförsäljning besöksmål	0	1 250	-903	347
Summa	215 553	39 384	-251 283	3 654

Avvikelser mellan ovanstående sammanställning och resultaträkningen i årsredovisningens finansiella del förklaras av intern kostnadsfördelning mellan anslagsfinansierad och avgiftsfinansierade verksamheter. Delar av verksamheten har full kostnadstäckning som ekonomiskt mål och ska bära delar av gemensam ledning och administration. Totala summeringsbelopp för respektive år motsvarar årets kapitalförändring. Anslag och kostnader kopplade till transfereringar återfinns inte i ovanstående uppställning.

Resultatredovisning

Kulturarv och samhälle

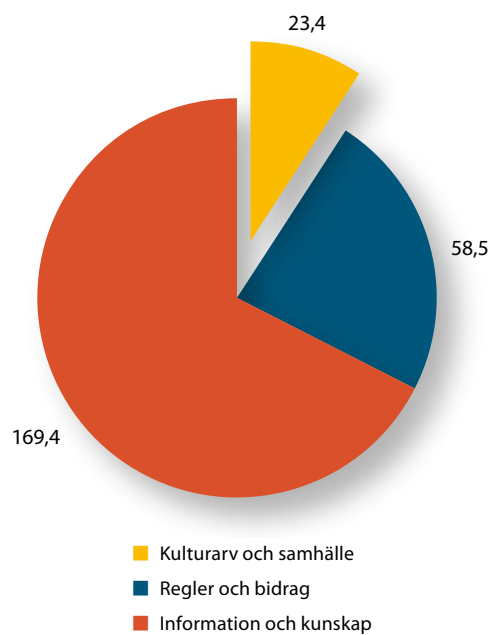
Detta görs inom Kulturarv och samhälle

Inom verksamhetsområdet *Kulturarv och samhälle* samarbetar och samverkar vi med andra aktörer för att stödja och utveckla kulturarvsarbetet och ge dem förutsättningar att bevara, använda och utveckla kulturarvet genom sin verksamhet. Arbetet sker tillsammans med offentliga, privata och ideella aktörer.

Området innefattar samverkan med länsstyrelser, museer och regioner samt medverkan i EU-samarbeten, Europarådet och kulturministrarnas Östersjösamarbete. Måluppfyllelsen av de nationella kulturmiljömålen är beroende av många aktörers insatser. Arbetet bedrivs för att integrera kulturmiljöperspektivet i andras verksamheter i relevanta samhällsområden, bland annat vid planeringen av bebyggelse och infrastruktur, i det regionala tillväxtarbetet, i landskaps- och stadsutveckling, förvaltning och riskhantering av bebyggelse och landskap samt vid främjande av kulturella och kreativa näringar.

Samordning och utveckling av kunskap för förvaltning av kulturarv bedrivs utifrån prioriterade behov inom bebyggelse, landskap, föremålssamlingar och annat kulturhistoriskt material. Myndigheten driver flera nationella nätverk och medverkar i nordiska, europeiska och internationella sammanhang. Arbetsmetoder, standarder och råd och stöd

Diagram 1. Verksamhetsområdets andel av det totala kostnadsutfallet

tas fram och förmedlas i samarbete med museer, länsstyrelser och särskilt berörda myndigheter. Kulturvårdslaboratoriet erbjuder naturvetenskapligt stöd för tvärdisciplinära utvecklingsfrågor. Resultat och information sprids genom utbildningar, rapporter, informationsblad, seminarier och konferenser.

Mål

- Genomslaget för kulturarvet har ökat inom andra samhällsområden.
- Kulturmiljöarbetet är samordnat utifrån tydliga uppdrag och roller.
- Kulturarvet har ökad betydelse för ett inkluderande samhälle byggt på mångfald, tillgänglighet och delaktighet.

Sammanfattning och måluppfyllelse

Regeringsuppdraget *Ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete* slutredovisades den 16 maj 2016. Under hösten har myndigheten deltagit i nio nationella och regionala sammankomster med deltagare från civila samhället och offentliga organisationer. Syftet har varit att informera om visionen och dess innehåll och stödja regionala organisationer i arbetet med att förverkliga visionen i det egna arbetet. På flera håll i landet har arbete påbörjats med regionala strategier för kulturmiljöarbetet med utgångspunkt i visionen. Inom Riksantikvarieämbetet har arbetet påbörjats med att arbeta in visionen i styrningen, till exempel i en strategisk plan. Den styr det egna arbetet men gör också myndighetens roll och prioriteringar tydliga för dem myndigheten samverkar med.

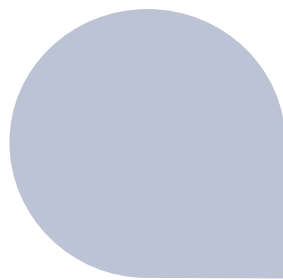
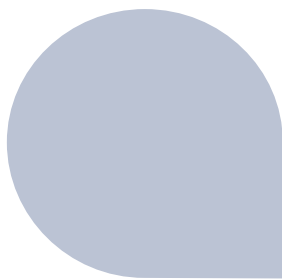
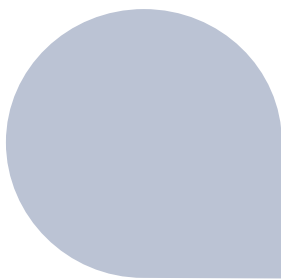
Samarbetet mellan Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna har vidareutvecklats. En gemensam styrning av projekt för verksamhetsutveckling av gemensamma processer finns på plats. Regional utvecklingssamverkan med tre regioner/landsting och länsstyrelser har fortsatt enligt de skriftliga överenskommelserna och har bland annat omfattat

forskningsprojekt, landskapsfrågor och insatser för att stödja och uppmärksamma kommunernas breda kulturmiljöarbete.

Arbete för att nå verksamhetsområdets mål har också skett genom konferenser, seminarier, remissvar och samråd med andra myndigheter liksom genom deltagande i myndighetsgemensamma referens- och arbetsgrupper. En viktig del av arbetet sker inom miljömålssystemet med de myndigheter som närmast berörs av kulturmiljömålen.

Klimatförändringarna påverkar och ger fysiska skador på kulturarvet. Systematiskt arbete och strategisk samverkan med 17 myndigheter under ledning av SMHI har genomförts. Arbetet har fått spridning genom Klimatanpassningsportalen och flera arrangemang. Arbetet med riskhantering, brand och naturolyckor har utvecklats. Utifrån ett nordiskt samarbete har insatser gjorts mot internationell kulturarvsbrottslighet, tillsammans med bland andra Polisen, Tullverket och Svenska Uneskorådet.

Genom samordning och standardiseringsarbete bidrar myndigheten till en förbättrad förvaltning av museernas samlingar. Ett nytt strategiskt program för samlingsförvaltning har tagits fram. Kulturvårdslaboratoriet har genom konceptet för gästkollegor drivit flera samarbetsprojekt, främst med museerna. Projekten tillför kulturvården ett naturvetenskapligt stöd och förbättrade beslutsunderlag. Genom det europeiska standardiseringsarbetet CEN/TC 346 har 26 standarder hittills tagits fram, varav tre publicerades under året. Det nationella samarbetet inom landskapsförvaltning har utvecklats, i synnerhet avseende kulturreservat i samarbete med Naturvårdsverket.

Frågor om förvaltning av kulturarv och myndighetens arbete har fått ett ökat medialt genomslag genom en satsning på bloggar, artiklar och poddinspelningar. Det har uppmärksammats internationellt och fått spridning i svensk och internationell media. Under året har myndigheten även haft ett ökat antal besök av olika internationella och nationella organisationer.

Sammanfattningsvis bedöms aktiviteterna och samarbetena ha medfört att kulturarvet har fått ett ökat genomslag inom andra samhällsområden. Flera steg har tagits för att utveckla samordningen och klargöra uppdrag och roller i kulturarvsarbetet. Med visionen för kulturmiljöarbetet har en viktig grund lagts för att förtydliga kulturarvets och kulturarvsarbetets betydelse för ett inkluderande samhälle byggt på mångfald, tillgänglighet och delaktighet.

Regional och europeisk samverkan

Som nationell myndighet med ansvar för frågor om kulturarvet samverkar Riksantikvarieämbetet med andra centrala aktörer för att utveckla kulturarvsarbetet och därigenom verka för att regeringens mål uppfylls. Strategisk samverkan bedrivs med länsstyrelserna och med representanter för ett urval regioner. Myndigheten verkar även internationellt genom uppdrag, nätverk och samarbeten för att tillvarata kulturarvet i samhällsutvecklingen.

Vision för kulturmiljöarbetet

Regeringsuppdraget *Ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete* slutredovisades den 16 maj 2016. Under hösten har myndigheten deltagit i nio nationella och regionala sammankomster med deltagare från både civila samhället och offentliga organisationer.

Syftet har varit att informera om visionen och dess innehåll och stödja regionala organisationer i arbetet med att förverkliga visionen i det egna arbetet. På flera håll i landet har arbete påbörjats med regionala strategier för kulturmiljöarbetet som tar sin utgångspunkt i visionen. Inom Riksantikvarieämbetet har arbetet påbörjats med att arbeta in visionen i styrningen, till exempel i en strategisk plan. Den styr det egna arbetet men gör också myndighetens roll och prioriteringar tydliga för dem myndigheten samverkar med.

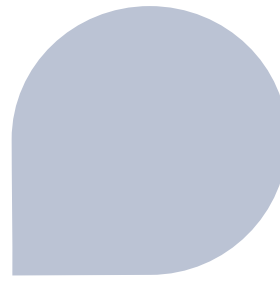
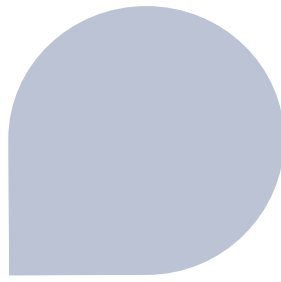
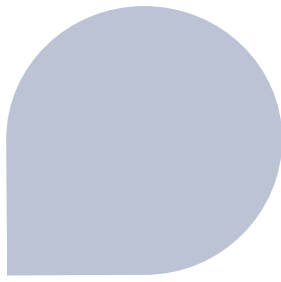
Samverkan med länsstyrelserna och regional utvecklingsamverkan

Utvecklingen av samarbetet med länsstyrelserna har fortsatt. En gemensam styrning av projekt för verksamhetsutveckling av gemensamma processer finns på plats.

Regional utvecklingsamverkan med tre regioner/landsting och länsstyrelser har bland annat omfattat forskningsprojekt, landskapsfrågor och insatser för att stödja och uppmärksamma kommunernas breda kulturmiljöarbete.

Östersjösamarbetet, Europarådet och EU-samarbeten

The 6th Baltic Sea Region Cultural Heritage Forum hölls i september i Kiel, Tyskland. Temat *From Post-war to Postmodern – 20th Century* syftade till att öka medvetenheten om efterkrigstidens och det sena 1900-talets byggda kulturarv. Konferensen, vars innehåll planerades av Riksantikvarieämbetet, var enligt utvärderingen ett uppskattat samarrangemang mellan de statliga kulturarvsmyndigheterna inom Monitoring Group on Cultural Heritage in

the Baltic Sea States. En konferensrapport ges ut 2017. Monitoring Group leds av Sverige från juli 2016 till juli 2018.

Riksantikvarieämbetet har medverkat i Europarådets styrgrupp CDCPP, EU-nätverken European Heritage Heads Forum (EHHF) och European Heritage Legal Forum (EHLF) samt Reflection Group där bland annat problematik kring CAP och EU:s vattendirektiv har belysts.

Myndigheten har lett EU:s OMC-grupp om delaktighetsbaserad styrning av kulturarvet. Uppdraget har varit att kartlägga och jämföra politiken på nationell och regional nivå. En handbok ges ut 2017.

Kulturmiljöintegrering

För att de nationella målen för det statliga kulturmiljöarbetet ska kunna nås behöver många aktörer inom olika samhällsområden bidra. Arbetet med att öka målens genomslag görs genom seminarier, remissvar och samråd samt deltagande i myndighetsgemensamma referens- och arbetsgrupper. Det sker till stor del inom miljömålssystemet med de myndigheter som berörs av kulturmiljömålen.

Miljökvalitetsmålen och generationsmålet

Riksantikvarieämbetet redovisade till regeringen den 22 februari en analys av vilka miljökvalitetsmål och delar av generationsmålet som är relevanta för den verksamhet som myndigheten ansvarar för. Analysen beskriver även hur den egna verksamheten påverkar förutsättningarna för måluppfyllelse. I enlighet med uppdraget har en åtgärdsplan upprättats för de kommande fyra åren. Genomförda åtgärder enligt planen och Miljömålsrådets gemensamma åtgärdslista redovisas löpande i årsredovisningen.

Levande skogar

Som en följd av det gemensamma regeringsuppdraget *Kulturarv i skogen* med Skogsstyrelsen finns nu en modell för beskrivning och bedömning av skogsbruksskador på forn- och kulturlämningar. Handläggare vid länsstyrelserna har prövat modellen vid ett fältseminarium. En effekt av utvecklingen är att det blir tydligare och enklare att följa upp om målet att minska skadorna på forn- och kulturlämningar i skogsbruket verkligen nås.

I samarbete med Uppsala universitet arrangerade Riksantikvarieämbetet seminariet *Skogens industriella kulturarv. Berättelse, bevarande, identitet och prioritet*. Deltagarna kom från länsstyrelser, Skogsstyrelsen, museer, universitet och privata företag. Fokus var utmarkslämningar, det vill säga sådana som tillkommit vid bruk av skogen. Dessa är ofta problematiska att hantera, då de kan ha sett likadana ut under århundraden.

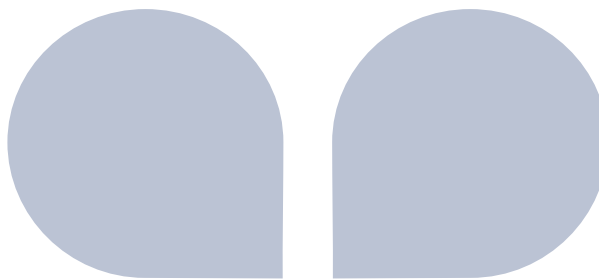
Arbetet ingår som aktivitet i miljömålsrådets gemensamma åtgärder år 2016.

God bebyggd miljö

Flera remisser har berört förändringar i plan- och bygglagen för att öka bostadsbyggandet och förenkla plan- och byggprocessen. Riksantikvarieämbetet har lyft fram risken att de föreslagna förändringarna kan försvåra möjligheterna att nå såväl de nationella kulturmiljömålen som miljömålet *God bebyggd miljö*.

Boverket har genom remissvar löpande fått stöd att stärka kulturmiljöperspektivet i sina föreskrifter, allmänna råd och vägledningar.

Konferensen *Gestaltning och PBL* arrangerades tillsammans med Boverket, ArkDes och Statens konstråd för att diskutera gestaltningens betydelse för en god livsmiljö. Kulturmiljö och kulturvär-

den var genomgående teman. Deltagarna kom från myndigheter och näringsliv. Seminariet var en del i myndighetssamverkan kring främjande av hållbar stadsutveckling och gestaltning av offentliga miljöer. Insatsen antas ha stärkt förutsättningarna för kulturmiljöarbetet genom ökat genomslag inom planering, gestaltning och byggande.

Riksantikvarieämbetet var i december medarrangör av Boverkets plattformsdagar.

Samverkan med Trafikverket har skett i förberedelserna för den nationella transportplaneringen 2018–2029. Samverkan avser främst medverkan i den statliga referensgruppen för en ny generation järnväg. Riksantikvarieämbetet har drivit att Sverigeförhandlingens arbetssätt bör kompletteras med ett traditionellt fysiskt planeringsperspektiv och ett landskapsperspektiv för att möjliggöra ett så stort hänsynstagande till kulturmiljön som möjligt.

Attraktiva natur- och kulturmiljöer i gruvsamhällen

Regeringsuppdraget att samla, utveckla och sprida goda exempel på hur kulturarvet kan användas för att bidra till attraktivitet i gruvsamhällen har fortsatt. Gjorda insatser under året visar exempel på attraktivitet för att besöka, leva/bo och att verka där. I arbetet har ett femtiotal olika samarbetspartner deltagit i sju delprojekt. En andra delrapport redovisades i december. Uppdraget slutredovisas under 2017.

Remisser, samråd och samverkan med andra statliga myndigheter

Antalet remisser och samråd från departement, centrala myndigheter, länsstyrelser, kommuner och andra aktörer är i stort oförändrat. De tre största ärendegrupperna handlar om väg- och järnvägsinfra-

Tabell 2. Ärenden och remisser inom Kulturmiljöintegrering

Antal ärenden och remisser	2016	2015	2014
Ärenden	422	360	292
Regeringsremisser	13	8	6
Övriga ärenden och remisser	28	268	285
Kostnad i tkr	2 553	2 935	3 145

De nya verksamhetsområdena medför att samråd och remisser om naturreservat nu ingår i tabellen. De redovisades tidigare i tabell 4. De utgör 94 av de 422 ärendena. Handläggningen av ansökningar om bidrag till arbetslivsmuseer ingår inte längre i övriga ärenden och remisser. De har flyttats till verksamhetsområdet *Regler och bidrag*, och redovisas i tabell 4.

struktur, inrättande av naturreservat respektive uppförande av större vindkraftsanläggningar. Genom samråden och remissvaren bör kulturmiljöperspektivet ha blivit bättre omhändertaget. I de två första ärendegrupperna bör inte endast möjligheterna till ett bättre bevarande av kulturmiljöerna ha ökat utan även möjligheterna att nyttja kulturmiljöerna som en resurs som kan tillföra kvaliteter.

Samarbetet med Havs- och vattenmyndigheten kring havsplaneringen har fortsatt. Bland annat har samråd hållits om havsplaneringens inriktning på och avgränsning av hanteringen av den marina kulturmiljön. Samverkan ingår i stödet till Havs- och vattenmyndighetens åtgärder i miljömålsarbetet.

Tre regionala seminarier har genomförts utifrån *Kulturmiljöövårdens riksintressen enligt 3 kap. 6 § miljöbalken*, en handbok om kulturmiljöövårdens riksintressen. De har vänt sig till handläggare och chefer på nio länsstyrelser. Syftet har varit att föra ut handboken och få till stånd diskussioner över funktionsgränserna inom länsstyrelserna för att få en mer enhetlig tillämpning av miljöbalkens bestämmelser om riksintressen.

Samverkan med Statens kulturråd

Riksantikvarieämbetet har deltagit i arbetsgruppen med uppföljning och utveckling av kultursamverkansmodellen samt i beredningen av regionernas kulturplaner som träder i kraft 2017. I beredningen har målen för kulturmiljöarbetet använts som utgångspunkt för Riksantikvarieämbetets bedömning. Beredningen visar att målen ofta fungerar som stöd och inspiration i utvecklingen av kulturmiljöarbetet, främst på läns museerna.

Uppdragsarkeologi

En tvådagarskonferens om arkeologisk förmedling med 129 deltagare anordnades i oktober. Genom samverkan i workshopform med länsstyrelser och undersökare har *Populärvetenskaplig sammanfattning – en handledning* tagits fram. Det är en handledning för sammanfattningar av resultat från arkeologiska undersökningar.

Andra insatser för att främja utvecklingen av det uppdragsarkeologiska området redovisas under respektive verksamhetsområde. Som framgår under *Regler och bidrag* trädde nya verkställighetsföreskrifter och allmänna råd för fornlämningsförklaring respektive metallsökare i kraft den 1 juli 2016. Inom verksamhetsområdet *Information och kunskap* har en utvärdering gjorts av hur länsstyrelserna hanterar fornlämningar i kyrkomiljöer enligt 2 och 4 kap. KML.

Kulturarvsförvaltning

En aktiv och förebyggande förvaltning är en förutsättning för ett kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Utifrån treåriga utvecklingsprogram utförs kunskapsuppbyggnad samt utveckling av metodstöd, standarder, råd och rekommendationer.

Tabell 3. Arrangemang och publikationer inom Kulturarvsförvaltning

Typ av aktivitet	2016	2015	2014
Antal genomförda arrangemang (konferenser, seminarier, workshops etc.)	16	20	19
Antal utgivna publikationer (handledningar, informationsskrifter, rapporter etc.)	24	28	46
Kostnad i tkr	11 489	7 066	7 131

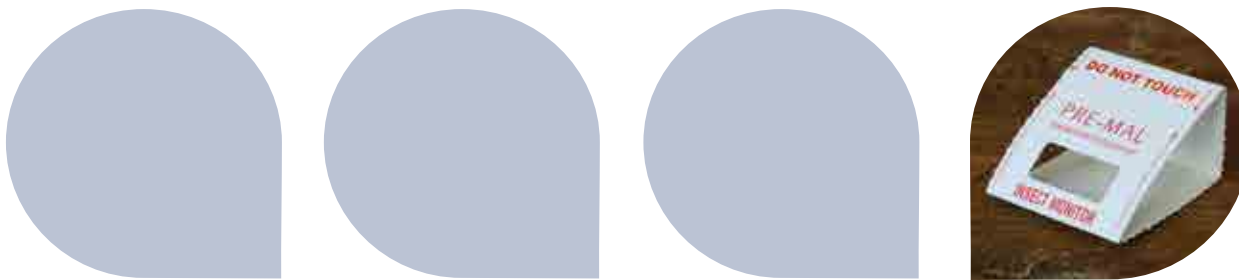
Totalt har 717 personer deltagit vid arrangemangen.

Enkätuppföljning har gjorts av de fyra största konferenserna, bl.a. genom ett nyttoindex. 70 procent av de svarande uppgav att konferensen var till stor eller mycket stor nytta för deras fortsatta arbete. Andelen utgivna publikationer har minskat i takt med övergången till andra kanaler, som webbaserade handböcker, artiklar och podd-inspelningar. Den ökade kostnaden beror på att mer personalresurser har tillförts prestationen.

Dessa tas fram i samarbete med museer, länsstyrelser, andra myndigheter och organisationer. Resultaten sprids genom konferenser, utbildningar, rapporter, webbaserade handböcker och informationsblad.

Internationella och nationella kulturarvsbrott

Konflikterna i Mellanöstern omfattar även kulturarv. Riksantikvarieämbetet har åtagit sig att vara den svenska noden i ett nordiskt samarbete, initierat 2015 av de nordiska kulturministrarna. Samarbetets syfte är att verkställa FN-resolutionen S/RES/2199 (2015) avseende finansiering av terrorverksamhet genom illegal handel med kulturföremål. I samverkan med Svenska Unescorådet har möten genomförts med bland andra Polisen, Säkerhetspolisen och Tullverket. Även Riksarkivet, Kungliga biblioteket och Världskulturmuseerna har deltagit. Genom ett samarbete med Folke Bernadotteakademien och Försvarsmakten planeras nu utbildningar riktade till civil personal som tjänstgör i utlandet. Infor-

mation om att illegala föremål är i omlopp har spridits till auktionshus, antikhandlare och antikvariat med uppmaning om särskild vaksamhet.

Riksantikvarieämbetet driver ett nationellt nätverk om förebyggande stöldskydd. Målet är färre stölder genom utvecklad samordning vid stöld på museer, i kyrkor och på andra kulturinstitutioner. I nätverket ingår bland annat Polisen, Tullverket, Riksförbundet Sveriges museer, Riksarkivet och Svenska kyrkan. Ett seminarium genomfördes i mars för verksamma inom samlingsförvaltning och säkerhet på museer, i kyrkor, arkiv, bibliotek och hembygdsgräddor.

Natur och kultur

Tillsammans med Naturvårdsverket har ett arbete påbörjats med att utveckla samverkan kring förvaltningen av natur- och kulturresevat. Arbetet ingår i miljömålsarbetet. Centrum för biologisk mångfald (CBM) kommer från 2017 att genomföra utbildningar om skötsel av kulturpräglad natur, i syfte att öka kunskapen om biologi och historia på länsstyrelserna.

Inom ramen för miljömålsarbetet deltar Riksantikvarieämbetet även i arbetet med en strategi för odlingslandskapets biologiska mångfald, tillsammans med Naturvårdsverket och Jordbruksverket.

Myndigheten driver vidare nätverket Svenska kulturlandskap, tillsammans med Hantverkslaboratoriet vid Göteborgs universitet. Nätverket växer och omfattar nu drygt 600 personer. Utöver den årliga nätverksträffen har fem workshoppar genomförts. Nätverkets mål är att traditionella skötselmetoder förblir levande, används och bidrar till att höga natur- och kulturvärden i kulturlandskapet bevaras och utvecklas.

Utveckling av museifrågor

Museernas samlingar utgör en kunskapsresurs för samhället och en utgångspunkt för olika tolkningar av historien. Riksantikvarieämbetets arbete syftar till att stärka museernas förutsättningar för en mer ändamålsenlig, effektiv och hållbar samlingsförvaltning. Ett nytt strategiskt program för myndighetens arbete har tagits fram. Det fokuserar bland annat på fortsatt arbete med policyer, standarder, etikfrågor och riskhantering.

Myndigheten driver implementeringen av olika verktyg för samlingsförvaltningen och stödjer museerna. Den internationella standarden SPECTRUM används nu av fler museer. Vidare pågår arbete med en svensk handledning om gallring utifrån en förlaga som tagits fram av Museums Association. Ett projekt för ökad tillämpning av europeiska standarder har genomförts tillsammans med Världskulturmuseerna, Statens historiska museer, Västerbottens museum och Stiftelsen Nordiska museet.

Genom den årliga konferensen *Samlingsforum* får branschen möjlighet att träffas, diskutera och ta del av aktuella frågor. I år genomfördes arrangemanget i Visby i samarbete med Riksutställningar. Årets tema *Från samling till utställning* lockade 170 deltagare och fokuserade på processer, metoder och verktyg för samlingsförvaltning och utställningsarbete.

Riksantikvarieämbetet driver nätverket PRE-MAL om skadedjursbekämpning och mögelangrepp. I nätverket medverkar ett hundratal personer från i första hand museer, tillsammans med Arbetsmiljöverket och IVL Svenska Miljöinstitutet. Under året anordnades också en kurs med deltagare från både museer och byggnadsvårdsbranschen. Aktiviteterna ingår i myndighetens arbete med miljömålet *Giftfri miljö*.

Kulturvårdsutveckling

Genom kulturvårdslaboratoriet på Riksantikvarieämbetet förses kulturmiljövården med naturvetenskapligt och tekniskt stöd för analys och metodutveckling. Syftet är att stödja museerna och kulturmiljövården genom ökad kunskap och vetenskapligt grundade beslutsunderlag samt öka tillämpningen av naturvetenskapliga metoder inom kulturvården.

Under året har elva samarbetsprojekt genomförts, med deltagare från bland annat Nationalmuseum, Världskulturmuseerna, Moderna Museet, Åttio Svenskt Fjäll- och Samemuseum och Kungliga Operan. Genom enkätuppföljning med nyttoindex har de svarande angett att arbetet har gett mycket stor nytta för deras kommande arbete. Vid konferensen *Linking Past and Future* kommer flera av projekten att lyftas fram 2017. Det är ett arrangemang som anordnas vart tredje år av *International Council of Museums, Committee for Conservation* (ICOM-CC).

Myndigheten driver ett FoU-nätverk om hälsorisker vid samlingsarbete tillsammans med Arbetsmiljöverket, Nordiska museet, Medicinhistoriska museet i Göteborg, Naturhistoriska riksmuseet och Statens museer för världskultur. Utifrån arbetet har elva informationsblad tagits fram i serien *Vårda väl*. Riksantikvarieämbetet driver även nätverket *Arkeologiskt trä och kemi* för att öka tillämpningen av forskningsresultat i det praktiska konserveringsarbetet.

Ett omfattande standardiseringsarbete pågår på europeisk nivå, CEN/TC346 *Conservation of Cultural Heritage*. Hittills har 26 standarder publicerats och fler är under arbete. Riksantikvarieämbetet driver det svenska arbetet genom ordförandeskapet i den tekniska kommittén, SIS/TK479. Under året

har ytterligare tre standarder tagits fram varav en under myndighetens ledning.

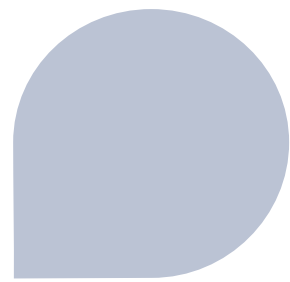
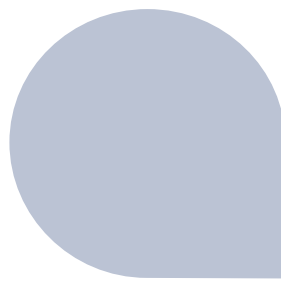
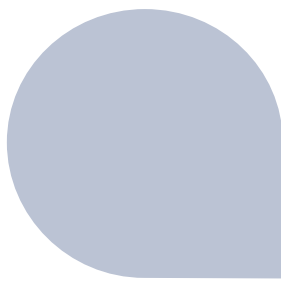
Färgforum genomfördes i år i samarbete med Värmlands Museum tillsammans med Statens fastighetsverk, Hantverkslaboratoriet vid Göteborgs universitet och Svenska byggnadsvårdsföreningen. Konferensen lockade drygt 50 deltagare och lyfte fram vikten av samarbete mellan olika kompetenser och yrkesroller.

Klimatanpassningsarbete

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. De påverkar och ger fysiska skador på kulturarvet, bland annat genom översvämningar, jordskred, fler skadeinsekter och igenväxta landskap. Redovisade insatser ingår i myndighetens arbete med miljömålen *God bebyggd miljö* och *Begränsad klimatpåverkan*.

Riksantikvarieämbetets arbete inom klimatanpassning utgår från rekommendationerna i rapporten *Climate Change and Cultural Heritage in the Nordic Countries* från 2010. En handlingsplan har tagits fram för energieffektivisering och klimatanpassning i kulturhistoriskt värdefull bebyggelse 2015–2017. Syftet är att öka kunskapen så att skador på kulturarvet kan undvikas eller begränsas. Målgrupper är länsstyrelserna och professionella förvaltare, som Statens fastighetsverk, Fortifikationsverket och Svenska kyrkan. Indirekt nås också kommunerna genom länsstyrelsernas och Boverkets arbete.

Internationella, nationella och regionala samarbeten
Riksantikvarieämbetet medverkar i SMHI:s myndighetsnätverk och har arrangerat flera regionala workshoppar och dialogmöten med olika organisationer,

samt medverkat i större konferenser kring klimatanpassning. Under året har myndigheten medverkat i en EU-ansökan för projektet *Adapt Northern Heritage*, som drivs av Historic Environment Scotland, tillsammans med bland andra Norge, Island och Storbritannien. Projektet är treårigt med planerad start 2017.

Under 2015 och 2016 har Riksantikvarieämbetet medverkat i flera regionala projekt med syftet att förhindra negativ påverkan på kulturmiljöer på grund av naturolyckor och klimatförändringar. Fokus är på utvecklingen av metoder för riskbedömning och påverkansfaktorer. Projektet *Kulturarv och klimatförändringar i Västsverige* omfattade länsstyrelserna i Halland och Västra Götaland, Västarvet och Kulturmiljö Halland. En metod har utvecklats för riskbedömning av olika klimatrelaterade hot och skadeeffekter, där tillgängliga kulturmiljödata har samkörts med klimatdata. Resultaten åskådliggörs genom en webbGIS-lösning, som stöd för riskanalys och planeringsarbete. Riksantikvarieämbetet deltog i referensgruppen i projektet *Blekinges kulturmiljöer – översvämning till följd av ett förändrat klimat*, som syftade till att få en överblick över vilka kulturmiljöer i länet som hotas. Projektet har tagit fram metoder för riskanalys och värdering, som underlag för prioritering och planering av insatser. Riksantikvarieämbetet kommer att sammanfatta erfarenheterna från de olika projekten i en webbaserad handbok.

Sedan 2007 ingår Riksantikvarieämbetet i programrådet för Energimyndighetens forskningsprogram *Spara och bevara. Energieffektivisering i kulturhistoriskt värdefulla byggnader*. Programmet bidrar till utveckling av ny kunskap, nya metoder och tekniska lösningar utan att de kulturhistoriska värdena i

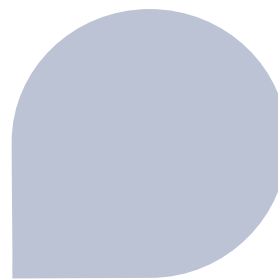
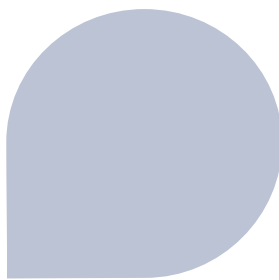
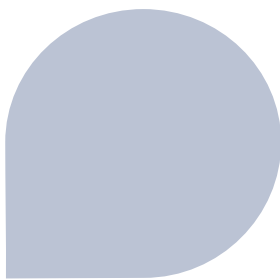
bebyggelsen förstörs eller förvanskas. Myndigheten driver tillsammans med Uppsala universitet också ett myndighetsövergripande nätverk kring energieffektivisering.

Vård- och underhållsplanering

En långsiktigt hållbar förvaltning är en avgörande faktor för ett bevarat kulturarv. Vård- och underhållsplanering med ett kulturhistoriskt förhållningssätt är en väg för att förebygga skador som uppkommer med ett förändrat klimat. Riksantikvarieämbetet har påbörjat arbetet med en webbaserad handbok för tillsynsmyndigheter, beställare, fastighetsägare och utförare av vård- och underhållsplanering. Den lanseras under 2017 och kommer bland annat att ta upp processbeskrivningar, risk- och sårbarhetsanalyser och möjligheter med indikatorsuppföljning.

Brand och naturolyckor

Avseende brand och naturolyckor driver myndigheten det nationella nätverket *Brandskydd och kulturarv*. Syftet är att minska risken för bränder och förbättra agerande under och efter brand. Riksantikvarieämbetet samarbetar också sedan flera år med Myndigheten för samhällskydd och beredskap och ett tjugotal andra organisationer. Under åren 2011–2015 drevs arbetet som en nationell plattform genom ett åtagande i enlighet med FN:s ramverk *Hyogo Framework for Action*. En ny arbetsgrupp håller nu på att bildas för att utveckla samverkansområdena enligt krisberedskapsförordningen och det nya FN-ramverket *Sendai Framework for Action*. Riksantikvarieämbetet tar parallellt fram ett långsiktigt program för risker och riskhantering på området.

Regler och bidrag

Detta görs inom Regler och bidrag

Inom verksamhetsområdet *Regler och bidrag* verkar vi för att kulturarv och kulturmiljöer skyddas genom lagstiftning och vårdas och tillgängliggörs genom bidrag. I området ingår handläggning och beslut enligt de lagar och förordningar för kulturarvsarbetet som myndigheten förfogar över. Föreskrifter och vägledning tas fram.

Området rymmer anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård för förvaltning av kulturmiljöer*, som även innefattar stöd till arbetslivsmuseer. Finansiellt stöd ges också till ideella organisationer och till digitalisering av arkiv- och museisamlingar.

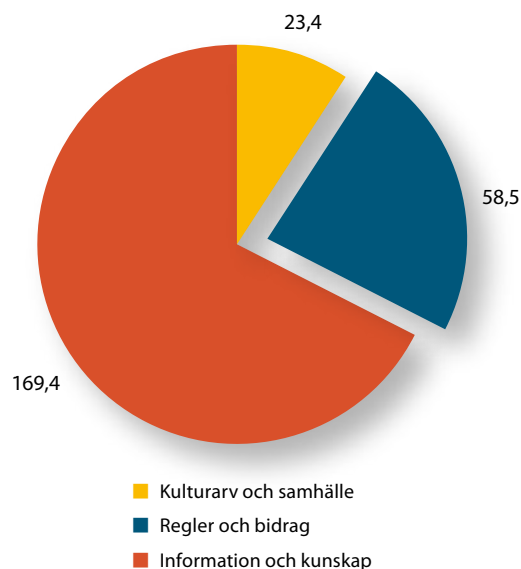
Mål

- Myndighetsutövningen bidrar till ett inkluderande samhälle byggt på mångfald, tillgänglighet och delaktighet.

Sammanfattning och måluppfyllelse

De juridiska och finansiella styrmedlen är viktiga för att en mångfald av historiska spår ska kunna bevaras och tillvaratas i samhällsutvecklingen samt bli tillgängliga. Bidragen gör det möjligt för fler att delta och bidra till måluppfyllelsen. Tillämpningen av styrmedlen behöver vara effektiv och rättssäker.

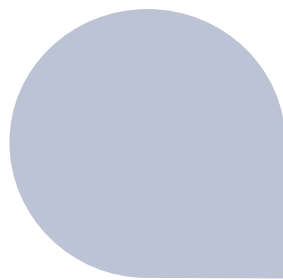
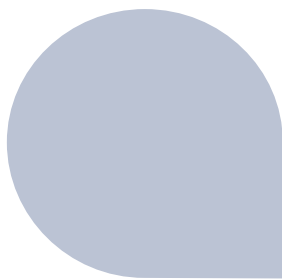
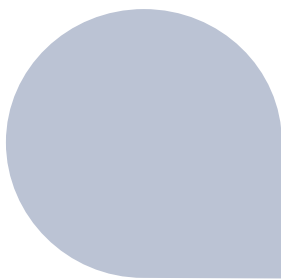
Diagram 2. Verksamhetsrådets andel av det totala kostnadsutfallet

Under 2016 har flera insatser genomförts för att uppnå en än mer effektiv och rättsäker ärendehandläggning. Bland annat har en vägledning tagits fram för statliga byggnadsminnen som tydliggör tillämpningen av förordningen för dem. Fem tillsyner av statliga byggnadsminnen har lagt en god grund för tydligare, mer rättssäkra och effektiva tillämpningar av förordningen om statliga byggnadsminnen.

För att effektivisera handläggningen av ärenden om utförelse av kulturföremål har webbsidorna med information om utförelseregleringen och handläggningen reviderats och översatts till engelska. Information i form av broschyrer och foldrar har tagits fram för spridning. Även informationen om riksintressen och handläggning av riksintresseärenden har förnyats och förtydligats.

Nya föreskrifter om fornlämningsförklaring har tydliggjort kraven på beredningen av dessa ären-

den för att förenkla och därigenom bidra till att en mångfald av lämningar skyddas genom fornlämningsförklaringar. Nya föreskrifter om metallsökare har även tagits fram för att förtydliga hur ansökan ska utformas och på vilka grunder bedömningen om tillstånd ska ske. Syftet har varit att ensa bedömningarna av ärendena i landet och öka förutsebarheten för sökanden.

Kulturmiljövårdsanslaget har som tidigare använts till vård av och information om kulturhistoriskt värdefulla byggnader, landskap och fornlämningar. Det har även använts till att ta fram ny kunskap samt till arkeologiska åtgärder. Cirka 2 000 olika miljöer eller projekt, exempelvis bruksmiljöer, fåbodar, samiska miljöer och industriebbyggelse, har fått medel. Omfattande insatser har gjorts för att göra kulturarvet tillgängligt för alla, fysiskt och genom informationsinsatser.

19 ideella organisationer inom kulturmiljöområdet har erhållit bidrag. Deras arbete har stor betydelse för att stödja och utveckla det engagemang som finns runt om i landet och bidrar till att de nationella målen för kulturmiljöarbetet nås genom frivilliga insatser. Genom det höjda bidraget till arbetslivsmuseer har fler kunnat bidra till att industrisamhällets kulturarv bevaras och brukas. Kulturarvs-IT har bidragit till att mer information om kulturarv blivit tillgänglig, frigjort resurser vid kulturinstitutionerna och gett de lönebidragsanställda ett meningsfullt arbete.

Insatserna bedöms ha bidragit till utvecklingen av ett samhälle med en mångfald av kulturarv och kulturmiljöer. Tillämpningen av styrmedlen har blivit mer rättssäker och effektiv. Tillgängligheten till såväl information som kulturmiljöer har ökat. Bidragen har också ökat förutsättningarna för

människors möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturarvet och delta i kulturarvsarbetet.

Lag tillämpning – stöd och beslut

Statliga byggnadsminnen

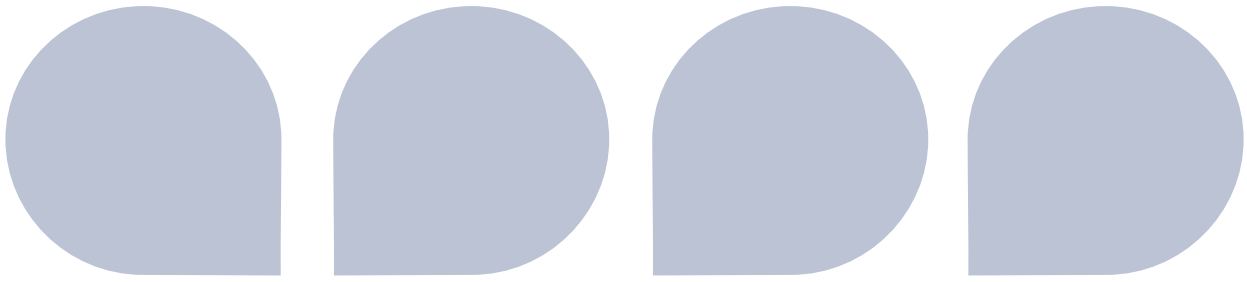
En ny vägledning för statliga byggnadsminnen har tagits fram. Den omfattar hela förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen och bidrar till en rättssäker och effektiv handläggning genom att tydliggöra förordningens tillämpning. Den ska också vara ett stöd för de fastighetsförvaltande myndigheternas arbete att bevara, använda och utveckla det byggda kulturarvet.

Bland årets beslut kan särskilt nämnas fasadarbeten på och skyddsbestämmelser för Stockholms slott samt Nationalmuseums nya inlastningsbyggnad, dess ljusgårdar och invändiga målning- och konserveringsarbeten. Riksantikvarieämbetet har också lämnat synpunkter på gestaltningen av ny bebyggelse kring Adelcrantzka palatset i regeringskvarteren samt fattat beslut om palatsets invändiga målning och gestaltningen av dess östra gård.

Vid tillståndsprövningen prövas ofta ärenden gällande tillgänglighetsfrämjande åtgärder. Tillgängligheten till kulturarvet beaktas också vid exempelvis Riksantikvarieämbetets samråd om vårdprogram med de fastighetsförvaltande myndigheterna.

Fem tillsyner av statliga byggnadsminnen har utförts. Resultaten har återkopplats till förvaltarna och kommer att ligga till grund för prioriteringen av kommande tillsyner. De samlade erfarenheterna från årets och fjolårets tillsyner utgör grund för urvalet av objekt de närmaste åren.

Tillsynsarbetet ingår i myndighetens åtgärdsplan för miljömålsarbetet.

Utförelse och återlämnande

Riksantikvarieämbetet har representerat Sverige i EU-kommissionens expertgrupp för tullfrågor rörande kulturföremål. Myndigheten har även deltagit i EU-kommissionens expertgrupp för återlämnande av kulturföremål.

Nio beslut för tillstånd av utförelse av vissa äldre kulturföremål har fattats. Majoriteten rör tillfälliga tillstånd med anledning av framförallt museers och kyrkliga församlingars utlån av föremål till olika tillfälliga utställningar utomlands. Riksantikvarieämbetet har också fattat ett flertal beslut om ettåriga allmänna öppna utförelsetillstånd för olika offentliga institutioner med mer frekvent utlåningsverksamhet.

För att göra handläggningen mer effektiv och rättssäker har en ny blankett för ansökan om utförelsetillstånd för äldre kulturföremål tagits fram. Avsikten är att ge sökanden tydlig och lättillgänglig information. Informationsbroschyren *Utförelse av kulturföremål* har uppdaterats för enkel och tydlig information om utförelseregleringen. Som komplement har en folder tagits fram med översiktlig information om utförelseregleringen på svenska och engelska. Informationen på webben om utförelse- och exportregler för kulturföremål har omarbetats för att bli mer lättillgänglig och tydlig. Samtliga sidor finns nu även på engelska.

Riksantikvarieämbetet har, som central myndighet och samordnare för Informationssystemet för den inre marknaden (IMI) för kulturföremål, tagit emot och handlagt efterlysningar av 65 stulna eller illegalt utförda kulturföremål inom EU. Myndigheten har gjort förfrågningar på sju föremål hittills. Syftet är att få mottagande myndigheter i EU-länderna att först identifiera före-

målen och innehavarna och sedan agera enligt återlämnandedirektivet (Europaparlamentet och rådets direktiv 2014/60/EU) och återlämna föremålen till Sverige.

Fyndfördelning och inlösen av fornfynd

Under året har 577 ärenden fyndfördelats. Ett projekt har startats för att arbeta bort ärendebalanserna.

Under året har bland annat 82 kopparplåtmynt som påträffats på havsbotten utanför Karlshamn lösts in för 80 000 kr. De relativt välbevarade mynten är från 1700-talets första hälft och hade ett sammanlagt värde av cirka 150 daler. De vägde totalt 92 kg och har troligen hamnat i havet när ett fartyg förlit. Trots en grundlig avsökning av havsbotten kunde de inte knytas till någon fartygslämning.

Tabell 4. Ärenden och remisser inom Regler och bidrag

Antal ärenden och remisser	2016	2015	2014
Ärenden 2 kap. KML	603	110	99
Ärenden 5 kap. KML	9	50	58
Ärenden SBM	393	380	313
Regeringsremisser	1	0	2
Övriga ärenden och remisser	320	190	179
Kostnad i tkr	7 264	4 525	4 601

Antal och kostnader för ärenden enligt 2 kap. KML särredovisas i tabell 5. Det ökade antalet och den högre kostnaden för dessa ärenden beror på projektet att arbeta bort ärendebalanser. Det minskade antalet ärenden enligt 5 kap. KML förklaras delvis av att antalet offentliga institutioner som fått s.k. allmänna öppna utförelsetillstånd har ökat under året. De nya verksamhetsområdena medför att handläggningen av ansökningar om bidrag till arbetslivsmuseer, ideella organisationer och arbetsledare inom Kulturarvs-IT ingår i verksamhetsområdet *Regler och bidrag* och redovisas i tabellen. Ärenden som rör bildande av naturreservat ingår inte längre i övriga ärenden och remisser utan redovisas i tabell 2 under verksamhetsområdet *Kulturarv och samhälle*.

Tabell 5. Fyndfördelning och fyndinlösen

Antal ärenden rörande fyndfördelning och fyndinlösen	2016	2015	2014
Beslutade ärenden KML 2:14 (ersättning)	11	14	8
Beslutade ärenden KML 2:17 (fyndfördelning)	577	141	107
Beslutade ärenden KML 2:16 (fyndinlösen)	15	5	15
Kostnad i tkr	1 271	877	1 222

Uppgifterna i tabell 5 är en delmängd ur tabell 4.

Föreskrifter, allmänna råd och författningsförslag

Riksantikvarieämbetet har under året beslutat om föreskrifter och allmänna råd om fornlämningsförklaring och tillstånd för metallsökare. Behov har funnits att dels tydliggöra beslut om fornlämningsförklaring, dels effektivisera hanteringen av tillstånd till metallsökare.

Föreskrifterna om fornlämningsförklaring tydliggör vilket beslutsunderlag som bör finnas och vad beslutet ska innehålla. Av föreskrifterna om metallsökare framgår nu att det är sökanden som måste ta fram relevant beslutsunderlag, hur bedömningen ska göras samt vad beslutet ska innehålla. Definitionen av metallsökare är vid och träffar även sådan verksamhet som inte innebär risk att skada fornlämnings- eller påträffa fornyfynd. Föreskrifterna innehåller därför en förenkling för ansökan om tillstånd i sådan verksamhet.

Ett förslag om avgifter för tillstånd för metallsökare har tagits fram.

Arbetet med att främja nationella riksintressen för kulturmiljövården

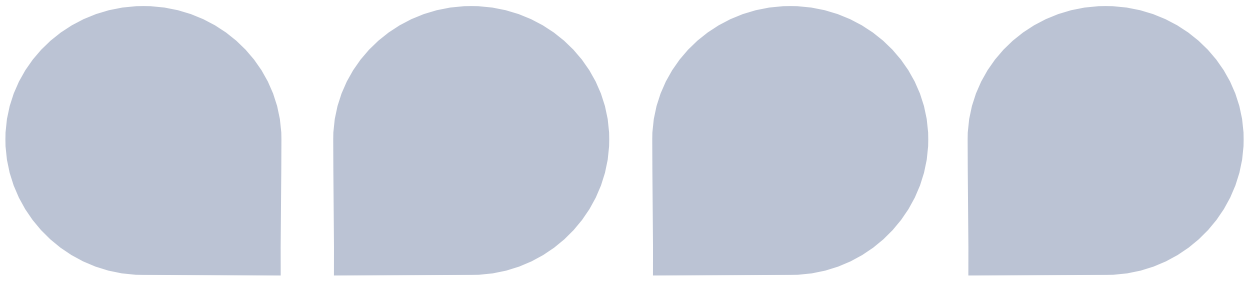
Riksintressen för kulturmiljövården är ett viktigt verktyg för att kulturmiljöer bevaras, används och även utvecklas vid samhällsplanering. Möjligheten att via kulturmiljövårdsanslaget finansiera nya kunskapsunderlag för riksintressen har möjliggjort forsatta revideringar av riksintressen. Under året har nya beslut fattats för drygt 60 riksintressen. Flera av de pågående revideringarna berör världsarv, däribland Tanum i Västra Götaland, Hälsingegårdarna i Gävleborgs län och Karlskrona stad. Kunskapsunderlagen förväntas underlätta arbetet med länens kulturmiljöer och förenkla kommunernas möjligheter att tillgodose riksintressena i den kommunala planeringen.

Finansiellt stöd till det ideella kulturmiljöarbetet

I regleringsbrevet för år 2016 höjdes bidraget till arbetslivsmuseer från 6 miljoner till 8 miljoner. Av 195 inkomna ansökningar beviljades 88 projektbidrag. Det höjda anslaget har inneburit att fler kunnat få medel.

Av bidragsmottagarnas redovisningar framgår att bidraget har stor betydelse för att möjliggöra bevarandet och brukandet av industrisamhällets kulturarv i Sverige. De sökande ombeds att beskriva hur arbetslivsmuseets verksamhet uppmärksammar funktionshinders-, jämställdhets-, mångfalds- och/eller barnperspektivfrågor. Det är en del i arbetet mot målet att myndighetsutövningen ska bidra till ett inkluderande samhälle byggt på mångfald, tillgänglighet och delaktighet.

Ett flertal bidrag har beviljats för projekt som rör fysisk tillgänglighetsanpassning, exempelvis ramper och funktionshindersanpassade toaletter. Vidare har medel beviljats till projekt som belyser

jämställdhetsfrågor. Ett exempel är Brigadmuseet i Karlstad som fått bidrag för utställningen *Från soldathustru till general*. Den berättar om kvinnans roll från 1600- och 1700-talets soldathustru till dagens arbete som officer.

4,5 miljoner kronor har beviljats till ideella organisationer inom kulturmiljöområdet. Bidraget är betydelsefullt för att öka människors möjlighet att uppleva, förstå och ta ansvar för kulturmiljön och att en mångfald av kulturmiljöer bevaras, används och utvecklas. Av 40 sökande organisationer fick 19 bidrag. Den enskilt största mottagaren var Sveriges Hembygdsförbund som tilldelades 2 miljoner kronor. Sveriges Hembygdsförbund organiserar den svenska hembygdsrörelsen med över 2 000 anslutna föreningar och 26 regionala förbund.

Kulturmiljövårdsanslaget

Användningen av anslaget 7:2, *Bidrag till kulturmiljövård*, nedan kallat KMV-anslaget, regleras i förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer och förordningen (2002:920) om bidrag till arbetslivsmuseer och Laponiaförordningen (2011:840) samt genom Riksantikvarieämbetets regleringsbrev för år 2016.

Utvecklingsarbete för ökad effektivitet och ett mer strategiskt arbetssätt

Fördelningsmodellen med nyckeltalsfördelning används fortsatt. År 2016 var första året i den nya treårsperioden 2016–2018. Treårsplanerna beskriver inriktningen för anslagens användning med koppling till de nationella målen för kulturmiljöarbetet. Ramarnas storlek prognostiseras för tre år framåt, vilket innebär att länsstyrelserna kan arbeta mera strategiskt och långsiktigt. I syfte att bland annat förbättra länsstyrelsernas hantering av bidragsmedlen har

myndigheten haft fördjupade dialoger med tre länsstyrelser. De har även innefattande stickprovskontroller av ärenden samt granskning av beslut. Arbetet med en ny process för anslaget pågår för att effektivisera bidragshanteringen ytterligare.

Utbetalade medel

Riksantikvarieämbetet har betalat ut totalt 254,3 miljoner kronor. Årets tillgängliga medel har uppgått till 250,5 miljoner, med tillägg av återbetalning av medel från tidigare år, vilket innebär att drygt 0,3 miljoner lämnas tillbaka. Detta beror på att länsstyrelserna inte kunde fördela alla medel före årets slut.

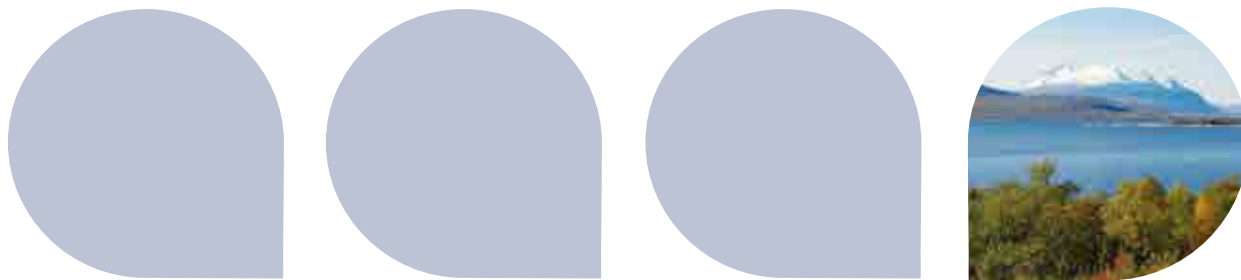
Medel beslutade direkt av Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet har beslutat om 293 miljoner kronor varav för anslagspost 1 *Bidrag till kulturmiljövård* 21,3 miljoner.

Bland annat har 15 miljoner använts för programmet Digital arkeologisk process (DAP), vilket är oförändrat från föregående år. 2,0 miljoner har använts för utveckling av K-samsök, vilket är en minskning med 0,4 miljoner. 2 miljoner har använts till förvaltningen av världsarvet Laponia. Från anslagspost 2 har 8 miljoner fördelats till arbetslivsmuseer för 88 olika projekt.

Medel beslutade av länsstyrelserna

Huvuddelen av medlen till länsstyrelsen ingår i den så kallade planeringsramen. En mindre del fördelas enligt tilläggsramar för kostnadskrävande objekt. Till kostnadskrävande objekt har Riksantikvarieämbetet fördelat 19,9 miljoner kronor. Bland annat har Länsstyrelsen i Jönköping bidragit med 2,2 miljoner till restaurering av växthuset Kristallen i riksintresset Bruzaholm. Länsstyrelsen i Blekinge har fördelat 1,9 miljoner för restaurering av stenpiren

vid Tjurkö stenbrott. I Örebro län har 1,2 miljoner kronor gått till Brevens Bruk.

Länsstyrelserna har beslutat om bidrag på totalt 225,3 miljoner kronor vilket är en viss ökning från föregående år. Huvuddelen av medlen, 158,3 miljoner (70 procent), har utbetalats till vårdåtgärder, vilket är en ökning med 11 miljoner kronor jämfört med 2015. Länsstyrelserna har prioriterat objekt och miljöer som är skyddade enligt lag (i huvudsak objekt skyddade enligt 2 och 3 kap. KML samt 7 kap.

MB). Till objekt och miljöer som är skyddade enligt 3 kap. KML (byggnadsminnen) har totalt 68 miljoner utbetalats. Det är en ökning från föregående år med 6 miljoner. Till objekt och miljöer som är skyddade enligt 2 kap. KML (fornlämningar) har totalt 53,5 miljoner kronor utbetalats, vilket är en ökning med 6,7 miljoner jämfört med föregående år.

Till objekt och miljöer som saknar lagskydd har 7,1 miljoner kronor utbetalats, vilket är en minskning från föregående år med 4,5 miljoner. Minskningen följer den trend som har varit de senaste åren. Totalt sett har det skett en minskning från 16,2 miljoner till 7,1 miljoner under de senaste fem åren för dessa miljöer. De är ofta viktiga för landskapets karaktär och länens kulturmiljöprofiler. Objekt och miljöer som fått ta del av medlen är framför allt lantbrukets ekonomibyggnader, landskapselement och byggnader i olika industrimiljöer.

Det så kallade uppmuntransbidraget som delats ut i flera län till bland annat vård av bebyggelse av objekt eller miljöer där ett lagskydd saknas verkar gynnsamt på kulturmiljön i en vid bemärkelse genom att stötta och uppmuntra lokalt engagemang

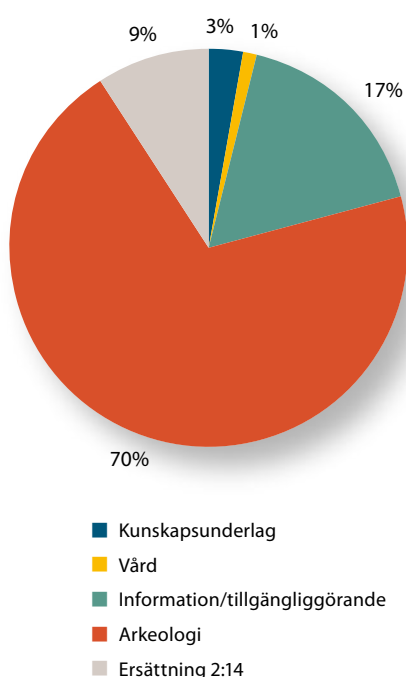
Tabell 6. RAÄ:s och länsstyrelsernas beslut

För RAÄ:s och länsstyrelsernas beslut	Utbetalade medel, mnkr		
	2016	2015	2014
För länsstyrelsernas beslut	225,3	221,9	233,3
För RAÄ:s direkta beslut	29,3	27,1	20,4
varav bidrag till kulturmiljövård ap 1	21,3	19,1	14,4
varav bidrag till Laponia ap 1	2	2	
varav bidrag till arbetslivsmuseer enligt ap 2	8	6	6
Summa	254,6	249	253,7
Kostnad i tkr	2 755	2 830	3 065

Tabell 7. Länsstyrelsernas beslut, olika åtgärder

För länsstyrelsernas beslut, olika åtgärder	Utbetalade medel, mnkr			Utbetalade medel %			Antal åtgärder		
	Totalt			Totalt			Totalt		
	2016	2015	2014	2016	2015	2014	2016	2015	2014
Kunskapsunderlag	37,9	40,2	36	17	18	15	274	278	235
Vård	158,3	147,3	163,4	70	66	70	1026	1066	1030
Information/tillgängliggörande	20	23,2	25,8	9	10	11	241	251	268
Arkeologi	6,3	8,6	5,6	3	4	2	93	102	98
Ersättning enligt 2 kap. 14§ (fr.o.m. 2014 utbet. via Lst.)	2,7	2,6	2,5	1	1	1	15	15	8
Summa	225,2	221,9	233,3	100	100	100	1649	1712	1639

Diagram 3. Länsstyrelsernas beslut, olika åtgärder 2016**Tabell 8.** Olika skyddsstatus för anläggningar och landskap

Alla objekttyper	Utbetalade medel %		
	2016	2015	2014
Skyddsstatus (ett objekt kan ha flera skydd)			
Skydd enligt lag totalt	87	81	77
Varav skydd av kulturresevat (MB)	11	12	11
skydd enligt 2 kap. KML – fornlämningar	30	27	17
skydd enligt 3 kap. KML – byggnadsminnen	38	36	42
skydd enligt PBL	6	6	9
Förslag till skydd utreds	4	4	3
Saknar skydd enligt lag	4	7	6

Tabellen visar andelen av medel som utbetalats för anläggningar (bebyggelse) och landskap (fornlämningar) med olika skyddsstatus. Utöver dessa medel har medel utbetalats till arkeologiåtgärder.

kring enskilda kulturmiljöer. Bidragsformen har positiv verkan genom att objekt som är värdefulla för kulturlandskapets karaktär kan räddas. Bidragen bidrar också till ökad kunskap om traditionella material och metoder samt till engagemanget för kulturmiljöns värden bland ägare, förvaltare och boende i området.

Vård av bebyggelse

Totalt har 102,6 miljoner kronor, exklusive antikvarisk medverkan, utbetalats till vård av bebyggelse, vilket motsvarar 65 procent av samtliga vårdåtgärder. Av de medel som utbetalats till vård av bebyggelse har 55 procent (56,8 miljoner) gått till vård av byggnadsminnen.

De tre huvudgrupper som fortfarande får mest bidragsmedel är Areella näringar, Handel, hantverk och industri samt Bostadsbebyggelse. Totalt har 20,6 miljoner kronor utbetalats till objekt och miljöer inom Areella näringar, en minskning med 0,9 miljoner i jämförelse med 2015. Dessa objekt och miljöer saknar överlag lagskydd. Totalt har 24,1 miljoner kronor utbetalats till Handel, hantverk och industri, vilket är en ökning med 4,9 miljoner jämförelse med 2015. 13,9 miljoner kronor har utbetalats till Offentlig bebyggelse, vilket är en ökning om 3 miljoner jämfört med föregående år. Under året har cirka 9 miljoner utbetalats till objekt och miljöer inom Slott och herrgårdar, en minskning med drygt 4 miljoner jämfört med 2015. Här har en successiv minskning skett de senaste fem åren med undantag för år 2014 då ett flertal slott tilldelades bidrag.

Bidrag till objekten inom Handel, hantverk och industri har ökat något sedan 2015. Ett exempel på objekt som tilldelats bidrag är byggnadsminnet Tingsgården Handelsgård i Eskilstuna kommun, ett handelskvarter från 1700- och 1800-talen. I mil-

Tabell 9. Olika huvudgrupper

Vård av bebyggelse	Utbetalade medel, %		
	2016	2015	2014
Huvudgrupp			
Handel/hantverk/industri	23	20	23
Areella näringar	20	23	18
Slott/herrgårdar	9	14	17
Bostadsbebyggelse	22	19	19
Offentlig bebyggelse	14	11	9
Kultur och föreningsliv	7	8	4
Stadsrum/park/rekreation	5	4	0
Övrigt	0	0	10
Summa	100	100	100

Andel medel för vård av bebyggelse som utbetalats till objekt och miljöer inom olika huvudgrupper.

jön finns även ett före detta tingshus. Affärer, servering och restaurang tillsammans med boende gör platsen fortsatt publik och välbesökt. Kvarteret ligger centralt i Eskilstuna stad inom ett riksintresse för kulturmiljövärden.

Länsstyrelserna har beslutat om 3,8 miljoner kronor för antikvarisk medverkan, vilket utgör cirka 3,7 procent av vad som utbetalats för vård av bebyggelsen. Genom antikvarisk medverkan vid vårdinsatser har åtgärderna kunnat följas upp ur en kulturhistorisk synvinkel. Åtgärder har utförts med ändamålsenliga material och metoder under ledning av antikvarisk expertis.

Vård av mark och landskapselement, fornlämningar och ruiner

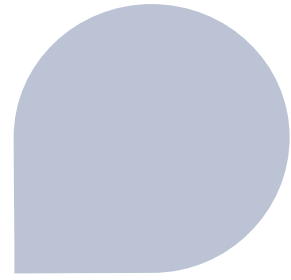
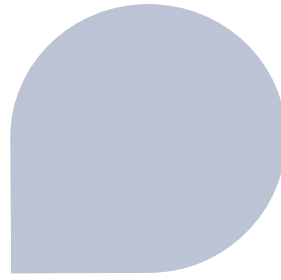
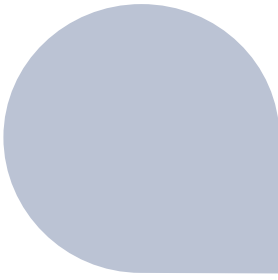
Totalt 51,9 miljoner kronor har utbetalats till vård av mark, landskapselement, fornlämningar och ruiner vilket är en ökning med 4,6 miljoner i jämfö-

relse med 2015. 10,6 miljoner har utbetalats för vård av ruiner, vilket är en ökning med 2,6 miljoner jämfört med 2015.

Ett exempel på bidrag för ruinvård är upprustningen av Nordingråvallens kyrkoruin i Väster-norrlands län, som tidigare var i så dåligt skick att den var avspärrad för besökare. Genom insatsen kan kyrkoruinen användas för aktiviteter. Den ligger centralt placerad i världsarvet Höga kusten och passeras årligen av en stor mängd turister. Länsstyrelsen i Stockholm har fördelat medel för omfattande restaureringsarbeten på S:t Pers och S:t Olofs ruiner i Sigtuna samt Täljehus i Södertälje. Arbetet pågår 2016–2018.

För vård av fornlämningar har utbetalats 19,4 miljoner kronor. Kommunernas och fastighetsägares vilja att bedriva fornvård är ofta avgörande för hur länsstyrelsen ska lyckas med vården av fornlämningar. Ett exempel är restaureringen av Ljunghög i Kävlinge kommun, Skåne län, där graven har försetts med ett nytt takblock och öppnats för allmänheten. Projektet har genomförts med stort engagemang från berörda fastighetsägare och genom samfinansiering av KMV-medel och medel från Kävlinge kommun.

För vård av mark och landskapselement har 21,9 miljoner kronor utbetalats. Av dessa har totalt 19,4 miljoner gått till kulturresevat och miljöer där frågan om reservatsbildning väckts. 13,7 miljoner har avsett vårdåtgärder i befintliga kulturresevat och miljöer där frågan om reservatsbildande väckts. Till miljöer som utreds som nya kulturresevat har utbetalats cirka 0,6 miljoner vilket är en ökning med cirka 0,4 miljoner i jämförelse med 2015. Till de befintliga kulturresevaten har 3,5 miljoner utbetalats till byggnadsvårdande insatser. Kostnaderna för

kulturresevat har under de senaste åren legat relativt konstant. Kulturresevat är till karaktären ett långsiktigt åtagande. Kostnaderna ligger förmodligen idag på en nivå som länsstyrelserna anser rimlig i förhållande till anslaget storlek.

Exempel på åtgärder som erhållit bidrag är arbeten med kulturresevatet Krigsflygfält 16 Brattforsheden, Karlstads kommun i Värmlands län, där markvårds- och restaureringsarbeten genomförts i syfte att återskapa det utseende som krigsflygfältet hade under åren 1939–1945. Ett omfattande analysarbete av arkivmaterial från Krigsarkivet har genomförts för att kunna återskapa det kamouflage som militären anlade på krigsflygfältet under beredningsåren. Arbetet är en av de viktigaste pusselbitarna i det slutliga återställandet av krigsflygfältet och har mött stort intresse.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har beviljat bidrag till den pedagogiska verksamheten i kulturresevaterna Vallby Sörgården och Åsnebyn. Under året har olika typer av skolprojekt genomförts. Bland annat fick barnen delta i aktiviteter som var vanliga i det äldre bondesamhället, såsom att skura trasmattor, stapla ved, kärna smör, hässa hö, plocka potatis och göra havrekärvar. Kunskapen om hur människor förr använde sina resurser bidrar förhoppningsvis på sikt till att ge barnen ökad förståelse för behovet av varsamt resursutnyttjande för en hållbar utveckling.

Information och tillgängliggörande

Länsstyrelserna har fördelat 20 miljoner kronor till insatser för att informera om och tillgängliggöra kulturmiljöer. Totalt är det en minskning med 3 miljoner jämfört med 2015. Jämfört med 2014 är minskningen 6 miljoner. År 2012 utbetalades nästan 31,5

miljoner till dessa insatser, vilket tyder på att sådana insatser prioriterats tidigare år.

Drygt 3,6 miljoner kronor av medlen har utbetalats för att tillgängliggöra miljöer fysiskt, vilket är en ökning jämfört med föregående år. Länsstyrelserna har i sina planer för treårsperioden räknat med en ökning av tillgänglighetsinsatser för personer med funktionshinder. Länsstyrelsen i Västra Götalands län har beviljat bidrag för att tillgängliggöra klosterruinen i Varnhem. Klosterkyrkan och ruinområdet är ett populärt besöksmål som man vill ska förbli exponerat och tillgängligt. Länsstyrelsen har gett tillstånd till att uppföra ett skyddande tak över ruigrunden. Taket är nu färdigställt och fungerar både som skydd för murarna och som informationsanläggning. Maximal tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning har varit vägledande för Västergötlands museum som ansvarar för informationen/utställningen. Under taket runt ruinen finns ett golv från vilket det är möjligt att se hela kyrkogrunden med kryptan. I golvet finns också ett antal glaspartier där bland annat en kalkstenskista från mitten av 1000-talet med tillhörande runristad gravhäll exponeras. Projektet har samfinansierats av länsstyrelsen, Västra Götalandsregionen, Sparbanksstiftelsen Skaraborg, Sparbanksstiftelsen Lidköping, Stiftelsen Grevillies fond och andra privata donatorer.

Ytterligare exempel på tillgänglighetsinsatser är projektet *Varsamt tillgängligt* som drivs av Länsstyrelsen i Västerbottens län 2016–2018 i samverkan med länsstyrelserna i Jämtland, Norrbotten och Västernorrland. Målsättningen är att ge fler människor med olika funktionsvariationer ökade möjligheter att ta del av kulturarvet, genom riktade insatser för ett urval kulturmiljöer. Projektet

syftar även till att stärka samarbetet mellan länen, stimulera informationsutbytet och öka kunskaperna bland länsstyrelsens kulturmiljöhandläggare. Inom ramen för projektet har under 2016 utförts inventeringar och tagits fram tillgänglighetsplaner för tio prioriterade forn-, kulturlandskaps- och bebyggelsemiljöer i Västerbottens län.

Kulturmiljöinformation har stor betydelse för inkludering, tillgänglighet och delaktighet i kulturmiljöarbetet. Örebro län har exempelvis genomfört ett filmprojekt tillsammans med författaren Maja Hagerman och fotografen Claes Gabrielson. Under året har två filmer färdigställts, en om kulturreseptet Pershyttan och en om byggnadsminnet Göksholm. Uppdragen för framtagandet av filmerna har formulerats så att flera perspektiv på dessa miljöer belysts. Filmerna har laddats upp via länsstyrelsens YouTube-kanal och nått goda visningssiffror.

Inom projektet *Vårda vattendragens kulturmiljöer* har *Vattenspår* sjuvärd. Det är ett ljudmiljöbeskrivande projekt med syftet att tillgängliggöra och levandegöra upplevelsen av kulturarv kring vattendrag vid fem utvalda platser på Gotland. Via Länsstyrelsen på Gotlands webbplats kan man lyssna på hur vattendragen låter.

I Skåne län har man vid Christinehofs Ekopark under 2016 valt att bjuda in skolor, grupper från vuxenutbildning och grupper från dagverksamhet (LSS) och asylboende. De har fått fokusera på brukets historia, arbets- och tillverkningsprocessen, livet och villkoren för bruksarbetare och övriga inom bruksområdet, framförallt under 1700-talet. Bakgrunden till att bruket kunde uppstå på platsen har lyfts fram och satts i ett helhetsperspektiv, där jordens historia och bildning av alunskiffer har varit grunden, men där alunbrukets inverkan både geo-

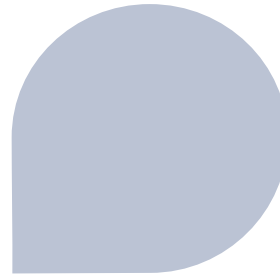
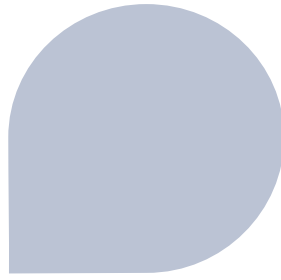
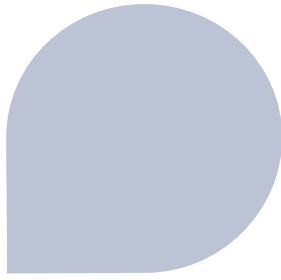
grafiskt och historiskt har belysts. Platsens betydelse som fornminne har tagits upp och eleverna har kunnat göra paralleller till andra historiska platser framförallt i Skåne.

Kunskapsunderlag

Totalt har 21,6 miljoner kronor utbetalats för att ta fram regionala och kommunala kunskapsunderlag enligt 9 § bidragsförordningen. Möjligheten att använda anslaget till kunskapsunderlag har bidragit till ett fortsatt arbete med länenes riksintressen, aktualisering av kommunernas kulturmiljöprogram och vattenanknutna miljöer. Exempelvis nyttjades 3,4 miljoner till riksintressen för kulturmiljövärden, 2,2 miljoner för kommunala kulturmiljöprogram, vilket är en minskning med 2,9 miljoner jämfört med 2015. 4,6 miljoner användes för vattenanknutna miljöer. Uppdaterade kunskapsunderlag förväntas underlätta arbetet med länenes kulturmiljöer och förbättra kommunernas möjligheter att tillgodose riksintressena i den kommunala planeringen. Kulturmiljöprogrammen har betydelse för att sprida kunskap om länets särskilt värdefulla kulturmiljöer till invånarna. Programmen kopplas till de kommunala översiktsplanerna men utgör även underlag i samband med detaljplanering och bygglovshantering.

Ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas

Kulturmiljövärdsanslaget är av stor kulturmiljönytta och i många fall en förutsättning både för enskildas och det civila samhällets möjlighet att bevara, använda och utveckla objekt och miljöer med kulturhistoriskt innehåll. Insatser som genomförs med KMV-medel bidrar till att lyfta fram och tillgängliggöra kulturmiljöer, ofta i samverkan med andra ak-

törer. Länen redovisar att bidragsgivningen har bidragit till att den höga kvaliteten på det byggda och vårdade kulturarvet har kunnat bibehållas och att den fysiska tillgängligheten har ökat. Ytterligare en effekt av bidragsgivningen är att näringslivet i form av lokalt och regionalt verksamma hantverkare behåller och utvecklar sin kompetens att arbeta med traditionella material och metoder. Allmänheten får dessutom tillgång till en god och hållbar miljö.

Länsstyrelserna har genom KMV-anslaget möjlighet att stödja bevarande, användning och utveckling av kulturmiljöer men också projekt för att tillgängliggöra kunskap, öka delaktigheten och bredda mångfalden av kulturmiljöer. Länsstyrelserna har samverkat med kommuner, hembygdsföreningar, läns museer, turistorganisationer, ideella föreningar och fastighetsägare. Länsstyrelsen redovisar att öppna visningar, seminarier och kurser har förekommit i anslutning till olika vårdåtgärder och att allmänheten därmed fått en ökad kunskap. Samverkan har lett till ökad förståelse och kunskap för kulturmiljövärden samt förbättrade möjligheter till samfinansiering.

Vården av fornlämningar sker oftast genom avtal med kommuner, fastighetsägare eller museer. De kommunala fornvårdslagets insatser består huvudsakligen av kontinuerlig skötsel i form av slätter och slyröjning m.m. Länsstyrelsen har som regel inte möjlighet att lämna några större bidrag utan de belopp som beviljas måste ofta kombineras med andra former av bidragsmedel. Länsstyrelsens bidrag är dock ofta den avgörande faktorn för att kommunerna ska behålla sina arbetslag. Fler län har avtal med enskilda markägare som får ta ansvar för "sin egen fornlämning", vilket är ett sätt att främja ett levande kulturarv samtidigt som det innebär en hög

grad av delaktighet. Skötsel av fornlämningar och restaurerade byggnader och miljöer väcker stort engagemang och kan bidra till att attraktiva besöksmål och olika verksamheter utvecklas i bygden.

Många av bidragsmottagarna är ideella föreningar som värnar kulturarvet genom att vårda bebyggelse, producera skyltar, broschyrer och webbsidor samt genomföra kursverksamhet. Samverkansprojekten med ideella föreningar innebär ofta en ökad delaktighet och ett ökat ansvarstagande för kulturarvet.

Bidragen kan stimulera fastighetsägare till att utveckla ny publik verksamhet. Exempelvis när bostäder öppnats upp eller när nya delar av en anläggning visats för allmänheten. Flera av länens byggnadsminnen är viktiga besöksmål där det finns ett varierat utbud av aktiviteter för besökarna. Det ger möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön, samtidigt som miljön används som en källa till kunskap och upplevelser. Dessa besöksmål är värdefulla för den regionala utvecklingen. En god livsmiljö med närhet till kulturmiljöupplevelser skapar en känsla av sammanhang. Genom kurser, seminarier och nätverksträffar för förvaltare och ägare till olika kulturmiljöer har kunskap om äldre byggnadstekniker lärts ut och kompetensen höjts inom praktisk förvaltning av äldre byggnader.

Informationsinsatser bidrar till ökad kunskap och förståelse av olika platser och objekt i länen för flera grupper i samhället. Det bidrar också till att göra kulturmiljöer tillgängliga och att öka människors deltagande i kulturmiljöarbetet. Under året har exempelvis foldrar, böcker, webbplatser, vandrings-slingor, skyltar och appar för olika målgrupper producerats. Förhoppningen är att nå en bred publik och skapa engagemang och en ökad kunskap och delaktighet i kulturmiljöarbetet.

Förutsättningar för ökad livskvalitet och en hållbar utveckling

Målsättningen med bidragsgivningen är bland annat att skapa förutsättningar för ökad livskvalitet och en hållbar utveckling. Ett exempel som belyser detta är insatserna vid Ångkraftverket i Västerås, Västmanlands län, där länsstyrelsen har beviljat bidragsmedel för renoveringsarbeten. Ångkraftverket byggdes år 1915 med tillhörande byggnader och anläggningar och förklarades som byggnadsminne 1999. Sedan mitten av 2000-talet pågår ett omfattande utvecklingsarbete av anläggningen i syfte att med utgångspunkt i miljön använda den för nya ändamål utifrån konceptet Kokpunkten. Konceptidén innehåller bland annat ett äventyrsbad med lokaler för spa, motion och hälsa och hotell.

Länsstyrelsen har i dialog med fastighetsägaren och andra medverkande hittat lösningar med utgångspunkt i de kulturhistoriska värdena och kvaliteter som finns inom anläggningen. Fastighetsägarna arbetar för att tillgängliggöra byggnaden, dess historia och industriella sammanhang. Bevarandet och utvecklingen av ångkraftverket är ett exempel på hur en kulturmiljö tagits tillvara i samhällsutvecklingen. Ångkraftverkets nya användningsområden ger förutsättningar för ökad delaktighet och bättre möjligheter för människor att förstå och ta ansvar för kulturmiljön. Insatserna bidrar därmed till ett hållbart samhälle och ökad livskvalitet.

Sammanfattande slutsatser

Kulturmiljövårdsanslaget har stor betydelse för kulturmiljöarbetets måluppfyllelse och är i många fall en förutsättning både för enskilda och för det civila samhällets möjlighet att bevara, använda och utveckla objekt och miljöer. Under året har anslaget

bidragit till att en mångfald av kulturmiljöer bevarats, använts och utvecklats.

Av länsstyrelsernas redovisningar framgår att det i första hand är objekt som är skyddade enligt lag, främst KML och MB, som tilldelats bidrag. Att anslaget inte ökar medför bland annat att oskyddade objekt och miljöer nedprioriteras.

Kulturarvs-IT

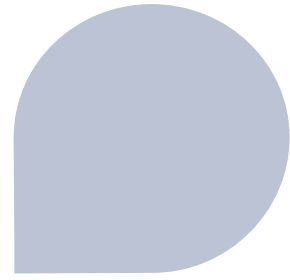
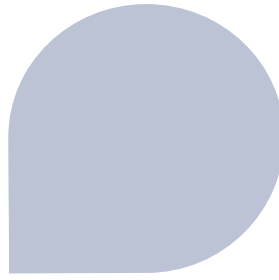
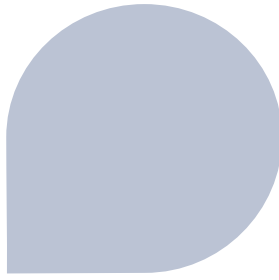
Antalet institutioner och anställda

Under 2016 har 9 819 000 kronor utbetalats till 20 regionala och kommunala kulturinstitutioner. Totalt har 21 arbetsledare och 121 personer med lönebidrag varit anställda.

Det sammanlagda sökta beloppet översteg det disponibla beloppet med 1 312 223 kronor, det vill säga drygt tolv procent. Enligt förordningen (2003:248) om bidrag till lönekostnader inom verksamheten kulturarvs-IT lämnas bidrag i mån av tillgängliga medel till högst det sökta beloppet (3 och 4 §§). Hela den disponibla summan fördelades genom att de sökande beviljades 88 procent av de sökta beloppen.

Bedömning av effekter för institutionerna och kulturarvet

Tillgängligheten till samlingarna har ökat genom registrering, digitalisering och förbättrad åtkomst. En stor del av arbetet har liksom tidigare år bestått av skanning och registrering av olika typer av fotografiskt material och föremål från samlingarna. Vårdinsatser sker ofta i samband med registrering av fotografiskt material eller föremål. Omfattningen varierar mellan institutionerna. Tillgängliggörandet

av det digitaliserade materialet sker huvudsakligen via databaser, till exempel Digitalt Museum, och institutionernas egna webbplatser. En del institutioner tillgängliggör även materialet på sociala medier och Europeana.

Under året har drygt 342 000 poster hanterats. 225 769 poster är fotografiskt material. Resterande del är främst föremål, ljudband och skriftliga arkivalier. Antalet poster minskade med 22 596 jämfört med 2015. Ett flertal institutioner har utfört omfattande revideringar av befintliga poster under året.

Flertalet institutioner redovisar exempel på och beskriver vikten av samverkan med andra institutioner, verksamheter eller nätverk. Samarbetet sker ofta med hembygdsföreningar, andra museer och olika databasnätverk.

Databaserna ger helt nya sökmöjligheter och ökar kulturarvsinformationens räckvidd. Kvalitetssäkrad information kan lättare tas fram, vilket frigör tid till andra arbetsuppgifter. Samlingarna kan utnyttjas bättre, bland annat i utställningsverksamhet.

Att allt fler använder sig av institutionernas digitala tjänster framgår av att besöken ökar i databaserna. Bildbeställningarna är fler liksom frågorna, kommentarerna och informationen från allmänheten. Samlingarna används mer frekvent av elever, forskare, media, privatpersoner, press, förlag, andra museer och av de egna medarbetarna. Att samlingarna blivit mer kända har fått effekten att

mer material, till exempel foto- och vykortssamlingar, lämnas in till museerna. Interaktionen med allmänheten har ökat markant både vad gäller antal kontakter och målgruppens bredd.

Effekterna för de lönebidragsanställda

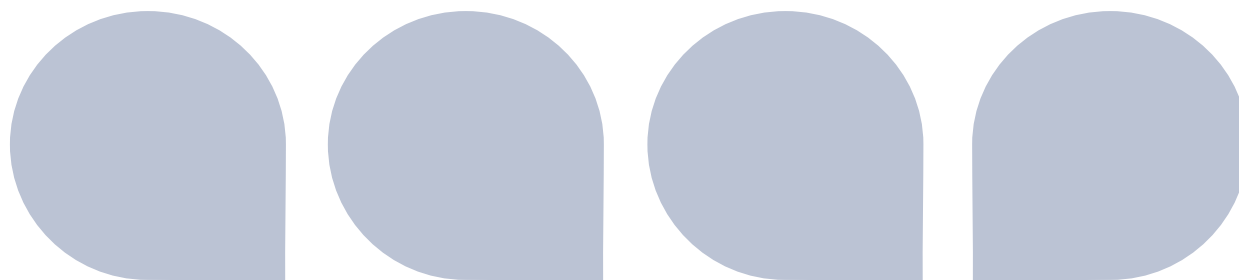
Samtliga kulturinstitutioner framhåller vikten av att de lönebidragsanställda genom Kulturarvs-IT ges möjligheter att utföra ett meningsfullt och värdefullt arbete där de dagligen ser betydelsen av sin arbetsinsats. Det leder till ökad självkänsla, personlig utveckling och livskvalitet. Att arbetet kommer andra till del skapar mening och delaktighet, då alla arbetar mot samma mål.

De ingår i arbetsgemenskapen och har i många fall lämnat ett isolerat liv och får därmed större socialt umgänge via arbetet. Nöjda medarbetare uttrycker sin glädje över allt det positiva som arbetet ger.

Sammanfattande bedömning

Riksantikvarieämbetet bedömer att merparten av de insatser som möjliggörs via Kulturarvs-IT inte skulle komma till stånd utan medlen.

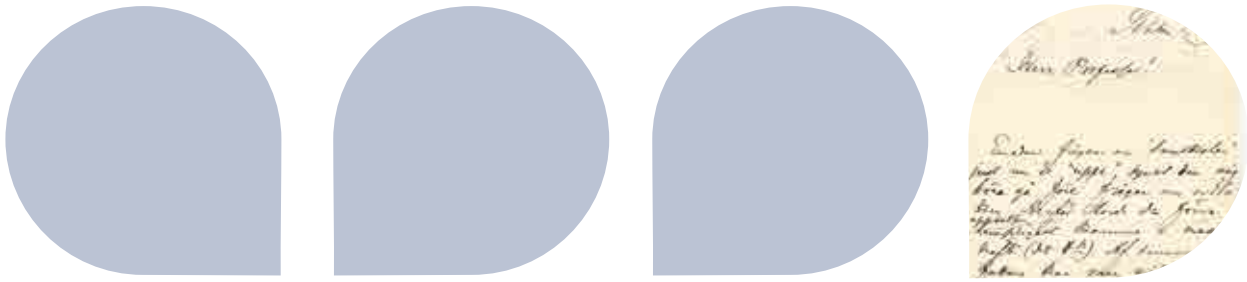
För att digitaliseringen ska komma till så stor nytta som möjligt är det önskvärt att den koordineras med K-samsök och den nationella strategin för digitalisering, digital tillgänglighet och digitalt bevarande.

Tabell 10. Bidrag och verksamhet inom ramen för Kulturarvs-IT 2016

Institutioner	Erhållet bidrag	Ändamål, åtgärder	Antal anställda med lönebidrag		
			Arbetsledare	Personer	Tjänster
Jönköpings läns museum	500 102	Registrering, digitalisering, skanning, konvertering av film och ljud	1	5	3
Kulturparken Småland AB	417 110	Fotografering, skanning, registrering och vård	1	6	4
Dalarnas museum	556 363	Rengöring av glasplåtar, kuvertering, registrering, skanning, vård av textilier, registervård av databasen, textinmatning	1	5	4,25
Kalmar läns museum	517 096	Skanning, registrering, nya gåvor har packats upp och märkts	1	9	6,5
Stiftelsen Jamtli	452 787	Digitalisering, skanning, registrering i databasen Sofie, avfotografering, ompaketering och granskning av negativ, inventarieförteckningen har digitaliserats	1	5	2
Östergötlands läns museum	480 304	Uppordning av museiföremål, registrering, skanning och fotografering	1	5	2,75
Hallands kulturhistoriska museum	446 050	Skanning och registrering av bilder och föremål	1	5	3,3
Murberget, Läns museet Västernorrland	454 821	Registrering, skanning, fotografering och vård av material	1	5	3,75
Stiftelsen Upplandsmuseet	461 056	Rengöring och ompackning, skanning, bildbehandling, registrering i Primus och rättning	1	7	6,35
Norrbottens museum	607 531	Digitalisering, bildskanning, fotografering, ljudbandstranskribering och katalogisering	1	9	7,25
Sundsvalls kommunarkiv	483 501	Registrering, renskrift, skanning och OCR-behandling, kompl. av material, kontroller och publicering på internet	1	6	3
Gotlands Museum	504 013	Registrering, skanning, fotografering, vård, uppordning, bokregistrering, katalogisering och sortering	2	5	5
Västerbottens museum	556 936	Digitalisering, skanning, bildbearbetning, registerrättning, retuschering, bildinventering, fotografering, omkuvertering, rengöring, om- och nykatalogisering, märkning av föremål, tillståndsbedömning av konst	1	7	4,75
Regionmuseet Kristianstad	493 399	Bildvård, registrering och skanning	1	7	4,2
Mölnalds stadsmuseum	441 088	Fotografering, digitalisering, registrering och digitalisering av bilder och föremål till utställning, utbildning i den nya databasen Primus, nyregistrering och omskanning, publicering på olika webbplatser, sociala medier och blogg	1	5	3,75
Läns museet Gävleborg	482 312	Registrering i databas, digitalisering, skanning, fotografering, rengöring, kuvertering, arkivering. Föredrag om samlingarna, mottagande av studiebesök	1	8	5,85
Västmanlands läns museum	536 284	Skanning, registrering, vård samt deltagande vid framtagande av registreringsrutiner och processkartläggning	1	6	4,25
Kulturen	439 220	Registrering, bildbearbetningar, identifiering av bilder och föremål, rättningar, kompletteringar, registrering och katalogisering. Mindre utställningar	1	5	3
Hälsinglands Museum	422 882	Registrering, skanning, fotografering, uppordning, emballering, placering i arkiv	1	6	6
Blekinge museum	566 107	Vård, skanning och registrering av fotografier, föremål och arkivmaterial	1	5	4,80
Summa	9 819 000		21	121	87,3

Information och kunskap

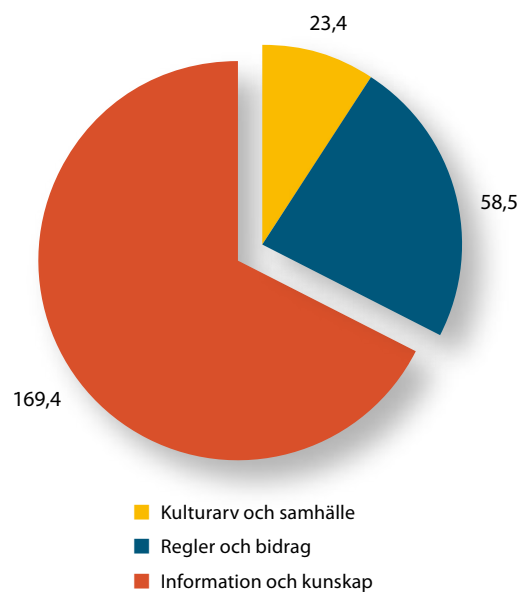
Detta görs inom Information och kunskap

Inom verksamhetsområdet försörjer vi kulturarvsarbetet och samhället i stort med information och kunskap.

Ny kunskap möjliggörs genom Riksantikvarieämbetets FoU-anslag 1:4 *Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet*. Myndigheten bedriver runforskning samt följer och granskar kulturarvs- och kulturmiljöarbetet inom ramen för myndighetens överinseende och genom utvärderingar.

För att göra kulturarvsinformationen tillgänglig och användbar erbjuder Riksantikvarieämbetet digitala och fysiska mötesplatser och tjänster. En viktig bas är myndighetens egna informationssystem och databaser. Informationsförsörjningen utvecklas genom att göra information från olika källor lättillgänglig. Information tillhandahålls även via verktyg som gör det möjligt för offentliga och privata aktörer att exempelvis skapa nya tjänster och sprida information. Antikvarisk-topografiska arkivet och Vitterhetsakademiens bibliotek förvaltar landets största fysiska samling inom kulturmiljöområdet och tillhandahåller elektroniska resurser såsom databaser och e-tidskrifter. Information och forskarservice erbjuds via webben och på plats i lokalerna.

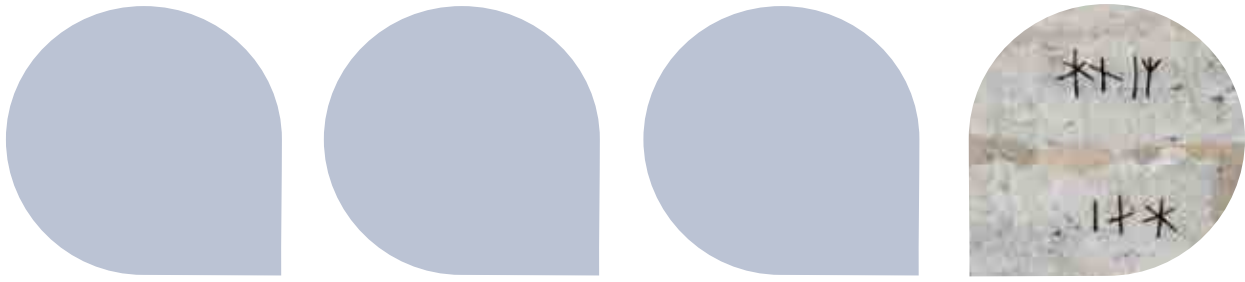
Diagram 4. Verksamhetsområdets andel av det totala kostnadsutfallet

I området ingår även Svensk Museitjänst, som tillhandahåller klimat- och säkerhetsanpassade lokaler för föremålsförvaring åt museer, samt den publika verksamheten vid besöksmålen Glimmingehus och Gamla Uppsala museum.

Mål

- Vi har relevant kunskap och överblick över kulturarvsarbetet och kulturmiljöområdets genomslag.
- Vår information och kunskapsförmedling bidrar till ett inkluderande samhälle byggt på mångfald, tillgänglighet och delaktighet.

Sammanfattning och måluppfyllelse

Ett nytt FoU-program för perioden 2017–2021 har tagits fram. Programmet beskriver kulturmiljöområdets behov av kunskapsuppbyggnad och är en strategi för myndighetens utlysningar och samverkan med andra forskningsfinansiärer. En första utlysning har genomförts med stort gensvar.

Riksantikvarieämbetets forskningsverksamhet om runstenar och runskrift beviljades 9 miljoner kronor från Vitterhetsakademien och Riksbankens Jubileumsfond, tillsammans med Uppsala universitet. Syftet är att skapa en digital forskningsplattform, till stöd för forskning, tvärvetenskapligt kulturarvsarbete och allmänheten.

Aktiviteterna inom ramen för myndighetens överinseende och uppsikt har stärkt förutsättningarna för en tydligare, mer rättsäker och effektiv tillämpning av lagar och förordningar på området. Under året har en rapport om länsstyrelsernas hantering av fornlämningar i kyrkomiljöer färdigställts. Myndigheter och länsstyrelser har fått information om plattformen för värdering och urval.

Riktade och angelägna utvärderingar har gjorts om kulturmiljöer vid vattendrag, om ersättningar till jordbrukare för skötsel av kulturmiljöer, om funktionshinderspolitiken inom kulturmiljöområdet och om människors förhållande till historiska platser. Kunskapen bidrar till att öka förutsättningarna för kulturmiljömålens genomslag. Det gäller i synnerhet målen om människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjligheterna att förstå och ta ansvar för kulturmiljön samt helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Utvecklingen av ny IT-infrastruktur och digitala tjänster har fortsatt. Allt mer av den digitala arkeo-

logiska informationen blir tillgänglig, standardiserad och digital. Processer och arbetssätt har utvecklats för att arbetet med den ska bli samordnad, effektiv och reglerad. En del handlar om att registrering av arkeologisk information i framtiden ska utföras där informationen skapas och inte som idag huvudsakligen på Riksantikvarieämbetet. Inför förändringen har ett projekt startats för att arbeta bort ärendebalanser (antal icke handlagda ärenden). Balansen minskar nu successivt, under året från 2700 till 2400.

Tillgängligheten till de informationsresurser som arkivet och biblioteket förvaltar och förmedlar har utvecklats. Det har bland annat skett genom en Open Access-policy, digitaliseringsinsatser, etablerad e-pliktstrutin för Riksantikvarieämbetets publicering, e-tidskriftprenumerationer för externa låntagare, m.m. Verksamheten har ett långsiktigt fokus på att skapa en säker och hållbar miljö för bevarande och tillgängliggörande av kulturarvsinformation.

Svensk Museitjänst har utvecklat sitt tjänsteutbud inom området samlingsförvaltning och föremålsförvaring åt museer och andra aktörer inom kulturarvsområdet. Lokalanvändningen har effektiviserats och kundanpassats, och insatser har gjorts inom säkerhetsområdet efter genomförd säkerhetsrevision.

Besöksmålen Glimmingehus och Gamla Uppsala museum har utvecklat nya pedagogiska metoder, tilltal och kommunikationsinsatser för att nå besökare. Insatser har gjort för att öka tillgängligheten, utveckla programverksamheten och arbetet med fokusgrupper och skola.

För att bidra till ett inkluderande samhälle byggt på mångfald, tillgänglighet och delaktighet arrangerades Höstmötet 2016 med temat *Jämlikhet inför*

det förflutna, vilket knöt an till Vision för kulturmiljöarbetet.

Överblicken över kulturmiljöarbetet har ökat under året, inte minst vad gäller forskningsläget. Utvärderingar och undersökningar har tillfört ny kunskap för att öka kulturmiljömålets genomslag. De stora satsningarna på den arkeologiska processen bidrar till att relevant kunskap och information snabbt kan bli tillgänglig. Genom målinriktat arbete med event, kommunikation och besöksmål har fokus på ett inkluderande samhälle byggt på mångfald, tillgänglighet och delaktighet ökat.

Forskning och utveckling

Riksantikvarieämbetets FoU-anslag främjar forskning om kulturarv och kulturmiljö och bidrar till att forskningsområdet är levande i många akademiska miljöer. Forskningsfinansieringen ger kulturmiljöområdet nära samverkan med forskarsamhället och relevant, kvalitetssäkrad kunskapsutveckling.

Strategier och prioriteringar

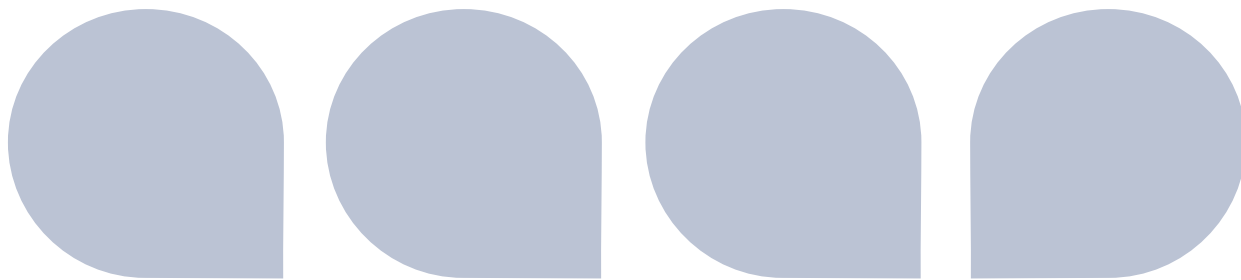
FoU-anslaget har fördelats utifrån *Riksantikvarieämbetets FoU-program 2012–2016 för kulturmiljöområdet* där strategier och prioriteringar för kulturmiljöområdets kunskapsutveckling finns fastställda för femårsperioden. Programmet innehåller sex forskningsteman med behovsstyrd efterfrågan av tillämpad forskning för kulturmiljöområdet: *Kulturarvets betydelse*, *Tillståndet för kulturarvet*, *Förutsättningar för kulturarvsarbetet*, *Samverkan och dialog med andra aktörer och civila samhällen*, *Kulturarvsinformation* och *Styrmedel*.

Under programperioden har ett kvalitetsarbete genomförts i anslutning till anslagsfördelningen för att kvalitetssäkra beredningsprocessen och bevilja-

de projekt. Beredningen sker i en forskningsrådsliknande process. Rutiner finns för kvalitetssäkring av projektens resultat och publiceringar.

För FoU-programmets avslutande år 2016 fördelades 13 973 000 kronor till 26 projekt. I utlysningen hade projekt efterfrågats som omfattade högst ett år för att de skulle kunna genomföras inom programperioden. Prioriterade områden var kunskapsöversikter med sammanställningar av genomförd forskning och resultat, som är viktiga för kulturmiljöområdet. Dessutom prioriterades projekt som utvecklar genomförd forskning till nya arbetsformer eller metoder för kulturmiljöarbetet. Flera nya projekt kunde beviljas. Vidare kunde anslag ges till seminarier och konferenser som förmedlade resultat från genomförda projekt. Flest projekt genomfördes vid universitet och högskolor, några vid museer och vid Riksantikvarieämbetet i samverkan med universitet. Fortsatta anslag gavs till fleråriga projekt för det sista året. Anslag beviljades även till projekt med Naturvårdsverket inom forskningssatsningen *Fjäll fas II* där Riksantikvarieämbetet medfinansierar två projekt för inriktning mot integrerad natur- och kulturmiljövård.

FoU-programmet 2012–2016 har resulterat i totalt 156 projekt, förstudier, nätverk, seminarier och konferenser. Projekten svarar väl mot FoU-programmets sex teman. Några teman har attraherat färre ansökningar liksom vissa perspektivfrågor som barn- och ungdomsperspektiv på kulturarv och kulturmiljö, forskning om styrmedel och effekter av lagstiftning. Teman och perspektiv med få ansökningar har lyfts fram i samband med den årliga anslagsutlysningen.

Tabell 11. Redovisning av projekt per tema, belopp i tkr

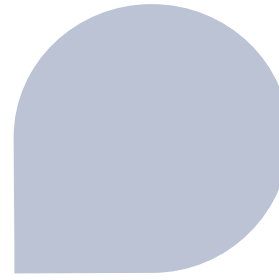
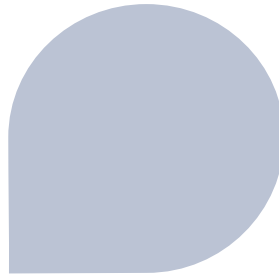
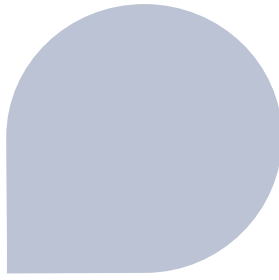
Kategori	2016		2015		2014		2013		2012	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Påbörjade projekt 2001–2005	0	0	0	0	0	0	1	59	1	54
Påbörjade projekt 2006–2011	0	0	0	0	0	0	1	180	7	3 152
1. Kulturarvets betydelse	4	1 981	4	1 472	4	1 968	5	3 527	6	3 268
2. Tillståndet för kulturarvet	6	1 552	4	619	7	2 155	8	2 964	10	3 144
3. Förutsättningar för kulturarvsarbetet	5	4 081	7	4 379	7	3 923	5	1 822	5	1 240
4. Samverkan och dialog	3	965	5	1 460	4	1 403	2	965	0	0
5. Kulturarvsinformation	2	2 846	2	2 697	4	2 090	5	972	4	897
6. Styrmedel	1	633	3	1 170	3	1 368	5	2 007	2	1 336
7. Integrerad natur- och kulturmiljövård	2	500	2	500	3	500	1	500	0	0
8. JPI Heritage Plus	3	1 377	3	1 377	0	0	0	0	0	0
Summa projekt	26	13 935	30	13 674	32	13 407	33	12 996	35	13 019
Kommunikation, utveckling, adm.		1 960		2 249		1 801		1 700	0	1 960
Anslaget totalt		15 895	30	15 923		15 208		14 696		15 051

Tabell 12. Fördelning till mottagare, belopp i tkr

Mottagare	2016		2015		2014		2013		2012	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Museer	2	1 594	4	1 709	3	480	2	500	1	70
Länsstyrelser	0	0	1	40	0	0	2	1 414	2	500
Universitet/högskolor	19	11 058	21	10 819	22	11 145	15	7 813	15	8 981
Forskningsinstitut	0	0	0	0	0	0	2	219	5	420
Stiftelser	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Byggnadsvårdsskolor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Övriga	2	973	0	0	2	1 084	3	1 911	2	1 186
RAÄ, extern medverkan*	3	310	4	1 106	5	698	9	1 139	10	1 934
Kommunikation, utveckling, adm.		1 960		2 249		1 801		1 700		1 960
Totalt	26	15 895	30	15 923	32	15 208	33	14 696	35	15 051
Kostnad i tkr		2 608		2 563		1 913		2 044		2 280

* Projekt med externt rekryterad personal eller där hela eller delar av arbetet har lagts ut på en extern institution.

Tabellerna 11 och 12 redovisar fördelningen av anslaget för FoU-programmet där samtliga år nu är genomförda. Tema 1 och 2 har samtliga år haft flest ansökningar och beviljade projekt, medan tema 3 och 6 har krävt profilerade anslagsutlysningar för att få in fler ansökningar. Flest projekt är genomförda vid universitet och högskolor under hela programperioden medan några projekt samtliga år har genomförts vid museer och regionala kulturmiljöinstitutioner.

Strategisk utveckling

EU:s forskningsfinansiering

Riksantikvarieämbetet har bidragit till regeringens arbete i det europeiska forskningsprogrammet *Horisont 2020*. Genom medverkan i två nationella referensgrupper för *Horisont 2020* har myndigheten lyft fram kulturarv och kulturmiljö för den hållbara utvecklingen som ett viktigt område i arbetsprogrammen för forskningsutlysningarna.

JPI

Arbetet med harmoniseringen av kulturarvsforskningen i Europa inom Joint Programming Initiative for Cultural Heritage and Global Change har vidareutvecklats. Riksantikvarieämbetet finansierar svenska forskare i tre av sexton projekt inom forskningsutlysningen *Heritage Plus*. Partnerländerna har enats om att under 2017 – 2019 genomföra ytterligare fyra gemensamma utlysningar. Riksantikvarieämbetet avser att tillsammans med Vetenskapsrådet medverka i två av dem: *Digital Heritage* och *Identity and Perception*. Tillsammans med Arts and Humanities Research Council i Storbritannien leder Riksantikvarieämbetet en studie om hur kulturarv och kulturarvsforskning påverkar hållbar utveckling.

Ny FoU-strategi

Ett nytt FoU-program har tagits fram för åren 2017–2021. Programmet är en samlad strategi för att möta behovet av kunskapsuppbyggnad med den övergripande ansatsen att utveckla kulturarvsarbetet för en hållbar utveckling. Det är också en strategi för myndighetens samverkan med andra forskningsfinansierare. Programmet innehåller fyra teman: *Kulturarv och hållbar utveckling*, *Samverkan och dialog*,

Hållbart bevarande och förvaltning och *Kulturarvsarbetets förutsättningar*. Den första anslagsutlysningen genomfördes under våren och fick stort gensvar.

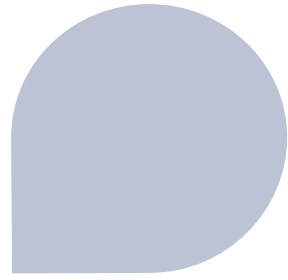
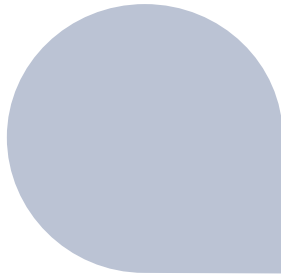
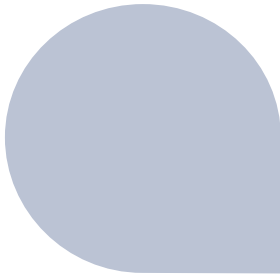
FoU-samverkan mellan Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket

Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket har genomfört samfinansierade forskningsutlysningar för att stödja kunskapsutvecklingen inom miljömålet *Storslagna fjäll*. Utvecklingsarbete har bedrivits kring integrering av natur- och kulturmiljövård. Nya disciplinövergripande forskarnätverk har skapats mellan humaniora, samhällsvetenskap och naturvetenskap, forskningskommunikation och kunskapsantering har utvecklats.

Forskningskommunikation

Kulturmiljöområdet har fått ny och fördjupad kunskap om industriarv genom tre publikationer om Bergslagens industriella kulturarv som en resurs i den regionala utvecklingen samt en dokumentation av konferensbidrag om industrisamhällets landskap. En forskningsöversikt om kulturarv i krig och konflikt samt artiklar om betydelsen av kulturhistorisk bebyggelse och kulturmiljö för attraktivitet och värdering av platsens tillgångar har publicerats. En forskningsrapport om vibrationers inverkan på arkitekturbunden konst i historiska byggnader har också publicerats. Information om publikationerna finns på myndighetens hemsida. Open Access-publicerade artiklar och böcker går att läsa direkt via länkar i *FoU-katalog*.

De samfinansierade FoU-projekten i Riksantikvarieämbetets och Naturvårdsverkets gemensamma forskningssatsning *Integrerad natur- och kulturmiljövård för en levande fjällvärld* finns nu presenterade i tre podd-radioavsnitt.

Seminarier och konferenser

FoU-programmets teman och inriktningar samt resultat från genomförda projekt har presenterats och diskuterats vid konferenser och seminarier under året. De har syftat till att förmedla och inspirera till nya tillämpningar i kulturmiljöarbetet men också för att initiera nya forskningsområden för kommande projekt. Ett seminarium anordnades om *Skoogens industriella arv* där medverkande forskare och företrädare från det regionala kulturmiljöarbetet diskuterade kunskapsläget. Projekten inom *Fjäll fas II* presenterades vid Naturvårdsverkets årliga fjällforskningskonferens.

Sammanfattande bedömning

Anslagsfördelningen har följt den strategi som finns fastlagd i FoU-programmet 2012–2016. Projekt har prioriterats och beviljats utifrån särskilda satsningar i de årliga anslagsutlysningarna. Projekt, utvecklingsarbeten och utredningar har genomförts och anslaget har förbrukats i sin helhet. Den finansierade forskningen och utvecklingen är behovsstyrd och kvalitetssäkrad genom en väl fungerande beredningsprocess.

Resultat från FoU-projekt har fortlöpande publicerats i rapporter och böcker. Seminarier med förmedling av resultat från genomförda FoU-projekt och konferenser för tematiska fördjupningar och aktuella samhällsfrågor har genomförts med stöd från anslaget. Kunskapshandlingar och länkning mellan forskning och myndighetsarbete har utvecklats med så kallade projektföljare/följepraktiker i myndigheten. Projekten finns presenterade i *FoU-katalog* med slutredovisningar och uppgifter om publikationer. Nya former för kunskapshan-

tering och förmedling har skapats genom poddradiospelning med presentation och diskussion om det nya FoU-programmet.

Fortsatt samarbete och utveckling med andra forskningsfinansiärer i Sverige och Europa har skapat ny kunskap och nya möjligheter för forskning och utveckling inom angelägna områden för den hållbara samhällsutvecklingen.

FoU-verksamheten har stärkt kvaliteten i kunskapsutvecklingen vid Riksantikvarieämbetet och i kulturarvsområdet samt placerat forskningen i många akademiska miljöer.

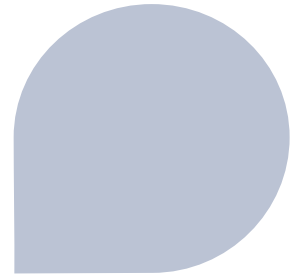
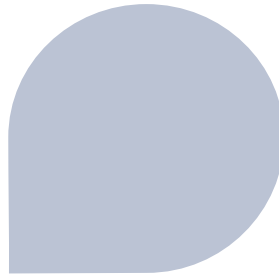
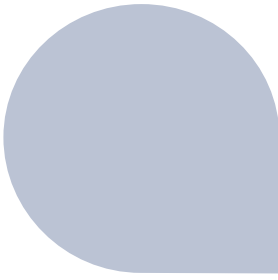
Runforskning

Riksantikvarieämbetet bedriver forskning om runstenar och runskrift. Tillsammans med Uppsala universitet ansökte myndigheten 2016 om forskningsmedel från Vitterhetsakademien och Riksbankens Jubileumsfond, i syfte att skapa en digital forskningsplattform. Närmare nio miljoner kronor beviljades för en treårsperiod, med start 2017. Plattformen kommer att länka samman och tillgängliggöra olika informationskällor till stöd för forskning, tvärvetenskapligt kulturarvsarbete och andra intresserade parter, inklusive allmänheten.

Utvärderingsstöd i kulturmiljöarbetet

Riksantikvarieämbetet ansvarar för att utöva tillsyn och överinseende över kulturmiljöarbetet i landet enligt de lagar som omfattar kulturmiljöfrågor. Överinseendet syftar till att tillämpningen av dem ska bli tydligare och mer effektiv och rättssäker. Genom uppföljningar och utvärderingar analyseras effekterna av kulturmiljöarbetet och kulturmiljömålen genomslag i andra samhällsområden.

Överinseende

En utvärdering har genomförts av hur länsstyrelserna hanterar fornlämningar i kyrkomiljöer enligt 2 och 4 kap. KML. Fokus var *om*, och på *vilka* grunder, länsstyrelsen har fattat beslut enligt 2 kap. KML.

En genomgång av länsstyrelsernas beslut från 2015 visar att motiveringarna i stor utsträckning är vaga. Det förekommer att beslut om uppdragsarkeologiska insatser inte fattas med stöd av korrekt lagrum. Ett exempel är då länsstyrelsen fattar beslut om arkeologisk förundersökning trots att det inte finns någon registrerad fornlämning. Ett område som länsstyrelserna hanterar olika är hanteringen av äldre gravar på begravningsplatser som är i bruk. Sådana gravar uppfyller inte lagens rekvisit för fornlämning men kan ha stor kunskapspotential vad gäller äldre kristet begravningskick.

Uppsikt – Värdering och urval

Riksantikvarieämbetets plattform för kulturhistorisk värdering och urval har fortsatt att implementeras i myndighetens verksamhet, bland annat i arbetet med riksintressen, utvärdering och väglednings- och föreskriftsarbete.

Vidare har gemensamma aktiviteter genomförts med Havs- och vattenmyndigheten om prioriteringskriterier för kulturmiljö och med Trafikverket om metodik för värdering i projektet Järnvägskultur. Seminarier om och utbildningar i plattformens förhållningssätt har genomförts hos länsstyrelser och vid universitet. Plattformen presenterades vid konferensen *From Postwar to Postmodern – 20th Century Built Cultural Heritage* i Kiel i september.

En effekt av tillämpningen av förhållningssättet i och utanför myndigheten är att argumentationen i värderingsfrågor i fler underlag, avrapporteringar och

beslut blivit mer transparent och tydlig. Det gäller exempelvis Riksantikvarieämbetets föreskrifter och allmänna råd om fornlämningsförklaring och metallsökare. Det märks också i *Revidering gällande område av riksintresse för kulturmiljövärden Kalmar i Kalmar kommun, Kalmar län*.

Utvärdering

Flera större undersökningar och utvärderingar har genomförts under året.

I rapporten *Kulturmiljöer vid vattendrag* har förutsättningarna för att beakta kulturmiljöer i samband med utredning och prövning av vattenverksamhet vid rinnande vatten utvärderats. Bakgrunden är EU:s ramdirektiv för vatten med krav på åtgärdsprogram för att landets vattenmiljöer ska nå god ekologisk status. Flera förslag har lämnats till miljömålsrådets gemensamma åtgärdslista utifrån slutsatserna. Några länsstyrelser har uppgett att de använt rapporten, exempelvis vid samråd som rör åtgärder vid vattendrag och i interna diskussioner och uppföljningar.

Utvärderingen *Behövs ersättningar till jordbrukare för skötsel av kulturmiljöer?* genomfördes i samråd med övriga myndigheter i projektet CAP:s miljöeffekter. Bakgrunden var farhågor om att samhällsnyttor riskerar att gå förlorade till följd av att landsbygdsprogrammets ersättningar för skötsel av kulturmiljöer togs bort för perioden 2014–2020. Rapportens iakttagelser, slutsatser och rekommendationer har presenterats för Regeringskansliet och spridits till andra berörda aktörer. Rapporten gav upphov till åtta inslag i massmedia. Riksantikvarieämbetet genomför en fortsättningsstudie för att kunna lämna förslag till regeringen om ersättningar i nästa landsbygdsprogram.

En utvärdering av tillgängligheten till byggnadsminnen, statligt förvaldade kulturresevat och forn-

vårdsområden för personer med funktionsnedsättning har färdigställts. Utvärderingen berörde fysiska, informativa och kommunikativa aspekter av tillgänglighet. Den ingick i slutrapporteringen av regeringsuppdraget om genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016.

I samarbete med Statistiska centralbyrån har Riksantikvarieämbetet genomfört en medborgarundersökning om människors inställning och relation till historiska platser. Syftet var att öka kunskapen om människors attityder, förhållningssätt och värderingar. Förhoppningen är att resultaten kan användas som underlag och inspiration i kulturmiljöarbetet.

Informationsförsörjning

För att bevara, använda och utveckla kulturarvet krävs att alla aktörer har tillgång till tillförlitlig information. För att göra informationen tillgänglig erbjuder och utvecklar Riksantikvarieämbetet digitala och fysiska mötesplatser och tjänster.

Arkiv och bibliotek

Antikvarisk-topografiska arkivet och Vitterhetsakademins bibliotek är med sina samlingar och service en del av den vetenskapliga infrastrukturen.

Fortsatt arbete för ökad tillgänglighet till material har skett genom beslut om en Open Access-policy samt genomförd e-plikrutin för myndighetens publicering. Ett pågående arbete med klareringsfrågor kring bildupphovsrätt på myndigheten har bland annat möjliggjort ett färdigställande av digitaliseringen av bokbandet *Sveriges kyrkor*. Över 200 volymer är nu digitalt tillgängliga.

Delar av bildsamlingarna har publicerats genom bildtjänsten Flickr Commons i högre utsträckning än tidigare år. Användningen av tjänsten syftar till att nå nya användare och låta dem bidra med infor-

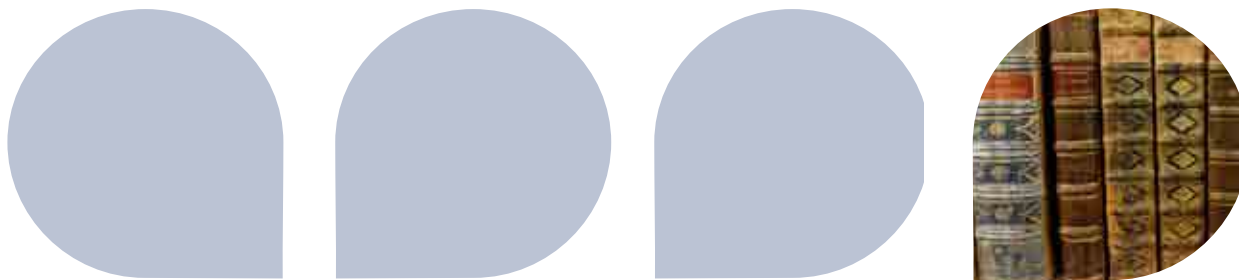
mation. Det har resulterat i drygt två miljoner bildvisningar under året. Det totala antalet visningar sedan starten 2009 uppgår till 15,7 miljoner.

Informationstorget är en öppen mötesplats med arkiv- och biblioteksservice för såväl den breda allmänheten som för forskare och yrkesverksamma. Utlån av arkivmaterial har ökat i jämförelse med tidigare år. En stor del av ökningen beror på ett omfattande utlån av fastighetsritningar till Statens fastighetsverk. Det är en konsekvens av överföringen av fastighetsförvaltningen till Statens fastighetsverk den 1 januari 2015. Utlånets omfattning återspeglas i tabell 13 *Utlånade volymer varav arkivmaterial*. Utlån för studier i läsesalen ligger på samma nivå som tidigare år. Även distansförfrågningar, exempelvis via e-post, ligger i linje med föregående år.

Biblioteket har satsat på ökad tillgänglighet, bland annat genom fri tillgång till e-tidskrifter för registrerade läntagare. Andra resurser är fjärrlån och publikationer i det öppna arkivet Samla. Den platsbundna användningen har minskat, men fokus är fortsatt på tillgång till material oavsett var användarna befinner sig. En intressentanalys har påbörjats för att möjliggöra riktade erbjudanden till såväl nya som etablerade användargrupper.

Tematiska presentationer av källmaterial från arkivets och bibliotekets samlingar har genomförts i lokalen och på webben för att visa på bredden och variationen i det som går att ta del av. Sociala medier har fortsatt vara en viktig kanal, liksom seminarier med forskningsinriktning. Beställningar av digitala kopior av fotografier ur arkivets samlingar ligger i nivå med tidigare år. Tillväxten av arkivsamlingarna har i huvudsak skett genom förvärv av enskilda samlingar, medan tillväxten genom handlingar ur myndighetens egen verksamhet har minskat.

Tabell 13. Användning av arkiv- och bibliotekssamlingar

	2016	2015	2014
Inkomna ärenden (förfrågningar) till arkivet	701	753	740
Utlånade volymer varav arkivmaterial	16 800	13 580	11 418
Accession arkiv, antal hyllmeter (hm)	69	23	36
Beställda kopior av fotografier via KMB och Informationstorget	870	879	920
Bibliotek			
Nya låntagare registrerade i bibliotekssystemet	249	237	293
Utlånade volymer varav biblioteksmaterial	31 781	33 317	33 045
Tillväxt samlingar Bibliotek	1 752	1 874	1 695
Antal volymer periodica, antal häften	1 125	1 323	1 501

Tabell 14. Antal öppettimmar och besök

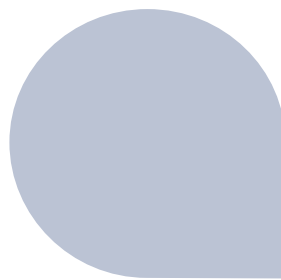
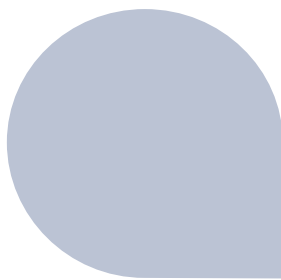
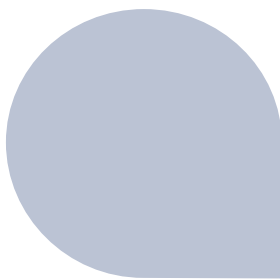
	2016	2015	2014
Öppettimmar	1 285	1 279	1 270
Besök	5 264	6 700	6 300
Kostnad i tkr	25 768	18 498	18 996

Östra stallets funktion som en öppen fysisk mötesplats är fortsatt viktig. Antalet besök räknas enligt en stickprovsmetod som tillämpas i Kungliga bibliotekets officiella biblioteksstatistik. En möjlig förklaring till de färre besöken är att Stockholms universitet nu erbjuder fler läsplatser för studenter. En ny fördelningsmetod har använts för 2016 där lokalkostnaden för arkiv och bibliotek direkt har fått belasta prestationen istället för som tidigare ha fördelats på samtliga prestationer inom insatsområdet *Informationsförsörjning*.

Kommentar till tabell 13: Antalet utlånade volymer varav arkivmaterial har korrigerats för år 2015. 1 076 stycken utlån till Statens fastighetsverk saknades. Ökningen av utlånade volymer under 2016 beror på ett omfattande utlån av fastighetsritningar till Statens fastighetsverk. Tillväxten av arkivsamlingen beror i huvudsak på ökat förvärv av enskilda arkiv. Ökningen av antalet nya låntagare är stabil. Antalet fysiska lån har minskat p.g.a. att digitala resurser erbjuds. Antalet förvärvade titlar minskar p.g.a. färre byten. Bytesverksamheten ses över och allt fler går över till elektronisk utgivning.

Tabell 15. Översikt över informationssystem och e-tjänster

Aktuell arkeologi	Information om pågående arkeologiska undersökningar. www.aktuellarkeologi.se
Bebyggelseregistret BeBR	Information om det byggda kulturarvet i Sverige. www.bebyggelseregistret.raa.se
Extern webb	Myndighetens externa webb. www.raa.se
FMIS/Fornsök	Information om fornlämningar i Sverige. www.fmis.raa.se
Katalog 74	Digitalt sökregister till den äldre delen av bibliotekssamlingen. http://katalog1974.raa.se
Kringla	Mobil söktjänst för telefoner med operativsystemet Android
Kringla.nu	Söktjänst som samsöker i K-samsök, Europeana (cirka 30 miljoner föremål) och Libris samt stödjer semantisk länkning med och presentation av ovanstående samt Wikipedia, Wikimedia Commons och Platsr.se. www.kringla.nu
K-samsök webbservice	En teknisk plattform som skördar och tillgängliggör information från RAÅ:s system samt från museer. Levererar data till Europeana. www.ksamsok.se
Kulturmiljöbild KMB	Digital plattform för administration och presentation av bilder ur ett urval av RAÅ:s bildsamlingar. www.kmb.raa.se
Platsr.se	Öppen e-tjänst för alla att dela med sig egna berättelser och media om en plats. www.platsr.se
Ritningsregistret	Digitalt sökregister till ritningar i arkivsamlingen. www.ritreg.raa.se
Samla	Digitalt publiceringsplattform för fulltextmaterial. samla.raa.se
Visual Arkiv	Digitalt sökregister till arkivsamlingen. www.visualarkiv.se
Vitalis	Digitalt sökregister till, samt administration av, bibliotekssamlingen. www.vitalis.raa.se

Förvaltning och utveckling av digital information

Information om fornlämningar – DAP

Samordnad och tillgänglig fornminnesinformation är ett nödvändigt stöd för samhällsbyggandet. Därför driver Riksantikvarieämbetet det femåriga programmet Digital arkeologisk process (DAP) till och med 2018. DAP är även en aktivitet i Miljömålsrådets gemensamma åtgärder för 2016, för ökad samsyn i hanteringen av kulturlämningar som berörs av skogsbruket.

Programmet arbetar för att säkerställa att fornminnesinformationens kvalitet är tillräckligt hög och tydligt beskriven för samhällsbyggnadsprocessens behov. Ny IT-infrastruktur och digitala tjänster utvecklas för att informationen ska finnas tillgänglig, standardiserad och digital. Processer och arbetssätt förändras så att arbetet med informationen är samordnad, effektiv och reglerad.

Under 2016 har utvecklingen av nya tjänster fortsatt. Bland annat har ett nationellt arkeologiskt undersökningsregister utvecklats som ger relevant information om genomförda arkeologiska undersökningar och resultat. Data från cirka 30 000 undersökningar har samlats in och kommer att tillgängliggöras via tjänster från registret.

Riksantikvarieämbetets digitala tjänsteutbud breddas i och med DAP och kraven på tillgänglighet och stabilitet ökar. En ny teknisk plattform har därför tagits i bruk. Plattformen skapar även förutsättningar för en helt digital informationsprocess där bland annat elektronisk arkivering säkerställs.

En modell för att beskriva kvaliteten på information har tagits fram i syfte att underlätta bedömningar i samband med planering och ingrepp i forn-

lämningar. Modellen ger även en grund för statistik samt vidare kvalitetsredovisningar av fornminnesinformation.

En del av DAP handlar om att registrering av arkeologisk information i framtiden ska utföras där informationen skapas och inte som idag huvudsakligen på Riksantikvarieämbetet. Inför förändringen har ett projekt, finansierat av myndighetens förvaltningsanslag, startats för att arbeta bort ärendebalanser. Projektet löper från april 2016 till februari 2018 och har efter rekrytering och utbildning nått en god produktionsnivå. Under 2016 har motsvarande 7,5 årsarbetskrafter arbetat inom projektet. Bland annat har 30 procent av liggande fyndfördelningsärenden handlagts liksom 2902 FMIS-ärenden. Under 2016 har totalt 2 691 ärenden inkommit till myndigheten för handläggning i FMIS. Balansen (antal icke handlagda ärenden) minskar nu successivt, under året från 2 700 till 2 400.

Infrastruktur för kulturmiljödata/kulturarvsdata

Under året har myndigheten arbetat med att förvalta e-tjänster i enlighet med vårt uppdrag som informationsansvarig myndighet enligt lagen om geografisk miljöinformation (2010:1767) och EU-direktivet Inspire.

Ytterligare fyra organisationer har börjat leverera information till infrastrukturen K-samsök. K-samsök samlar, tillgängliggör och länkar ihop kulturarv från svenska museer och andra minnesinstitutioner och gör det möjligt för dem att på ett effektivt sätt leverera kulturarvsdata till den europeiska kulturarvsportalen Europeana. Flertalet av de största museisystemen i Sverige är representerade i K-samsök, som för första gången levererar mer än tre miljoner objekt till Europeana. Under året har kopplingen

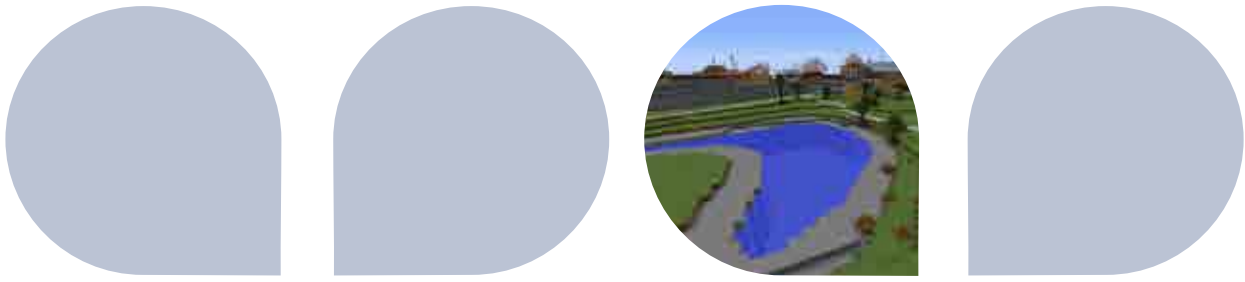
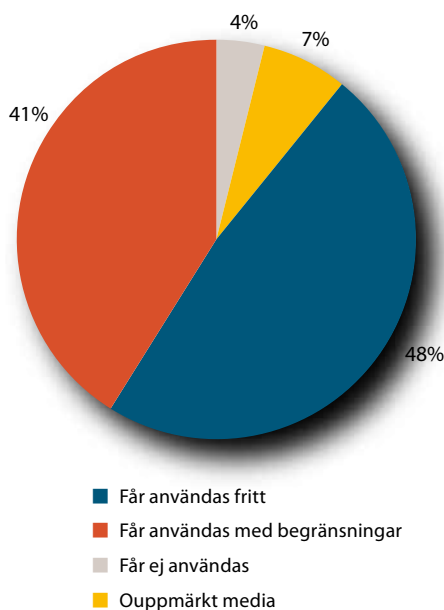

Diagram 5. Licensvillkor för användning av media i K-samsök

Diagrammet visar andel bilder i K-samsök utifrån rättigheter för vidareanvändning. Även andelen bilder som inte är märkta med licensvillkor anges. Andelen media som inte är märkt fortsätter att minska och är nu nere i 7 procent. Andelen media som får användas fritt har ökat.

mot Europeana förbättrats. En grundläggande del i K-samsöksarbetet är att det ska vara enkelt att vidareanvända informationen. Andelen icke uppmärkt media fortsätter minska och är nu nere i sju procent.

I oktober 2016 arrangerade Digisam i samarbete med Stockholms stadsarkiv tävlingen *Hack4Heritage*, med fokus på öppna kulturarvsdata och andra öppna kulturarvsresurser. Riksantikvarieämbetet medverkade med presentationer och data. Myndigheten deltog även som partner i *Hack for Sweden*, där ett lag använde Riksantikvarieämbetets information för att skapa en spelapplikation för barn.
Kartläggning av informationsbehov

Riksantikvarieämbetet försörjer en rad aktörer med kulturmiljöinformation. För att kunna göra prioriteringar behövs en plan för informationsförsörjningen. En kartläggning av användarnas behov har därför utförts. Den omfattade länsstyrelser, vissa museer, Statens fastighetsverk, Svenska kyrkan och berörda miljömålsmyndigheter.

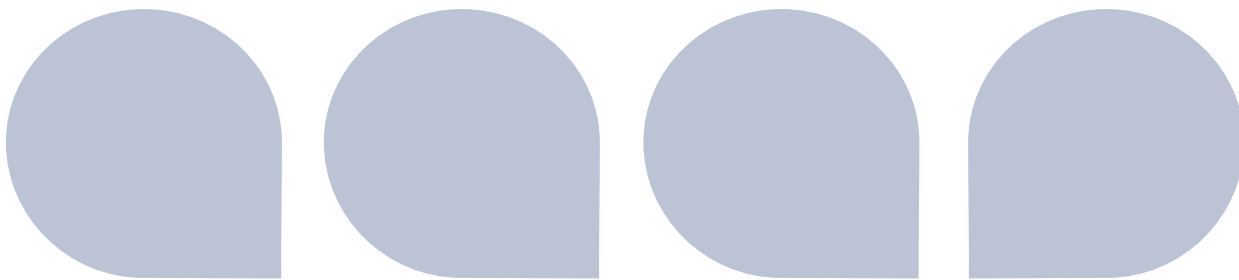
Länsstyrelser och museer efterfrågar framför allt rektifierade historiska kartor och ett register över undersökningar och andra händelser kopplat till fornlämningar. De professionella förvaltarna efterfrågar i första hand lättillgängliga högupplösta dokumentationsbilder samt digitaliserad byggnadsteknisk dokumentation.

Miljömålsmyndigheterna har behov av mer tolkande och förklarande information. I kartläggningen framkom även önskemålet att enkelt kunna hitta all relevant information utan att behöva söka på flera olika ställen. I publiceringen av kulturmiljöinformation behöver hänsyn tas till hur informationen – både den som förvaltas av Riksantikvarieämbetet och den som förvaltas av andra organisationer – ska hänga samman för olika typer av användare.

Principer för digital tillgänglighet

Regeringen presenterade 2011 en strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken i Sverige 2011–2016. På kulturområdet utsågs Riksantikvarieämbetet till ansvarig myndighet, tillsammans med Statens kulturråd. En del i uppdraget, som redovisades i mars 2016, rör tillgängligheten till de e-tjänster myndigheten beställer, utvecklar och förvaltar.

Myndigheten har inom ramen för uppdraget tagit fram ett förslag till principer för digital tillgänglighet, som utgår från riktlinjen för tillgängligt webb-innehåll WCAG. Det innebär att WCAG 2.0 AA

är ett grundkrav vid all webbutveckling. Genom att följa standarder och riktlinjer vid webbutveckling skapas förutsättningar för utveckling av tjänster som många kan använda.

Kulturarvsförmedling via spel

Kombinationen kulturarv och spelteknologi är ett område som växer. Under året har myndigheten startat ett projekt där kulturarvet på Gotland överförs till spelplattformen Minecraft. Syftet är att öka intresset för Gotlands kulturarv hos barn och ung-

domar samt att öka kunskapen om hur spelteknologi kan användas vid kulturarvsförmedling.

Exempel på system och tjänster

BeBR, Platsr och FMIS

Informationen i Bebyggelseregistret (BeBR) har förbättrats, bland annat genom att samtliga skyddsområden för statliga byggnadsminnen och information om cirka 1700 inventeringar har lagts in. Dessutom har cirka 5500 beständiga länkar ska-

Tabell 16. Platsr

	2016	2015	2014
Antal nyregistrerade platser:	383	352	432
Antal nyregistrerade användare:	151	187	205
Kostnad i tkr	1 177	800	1 315

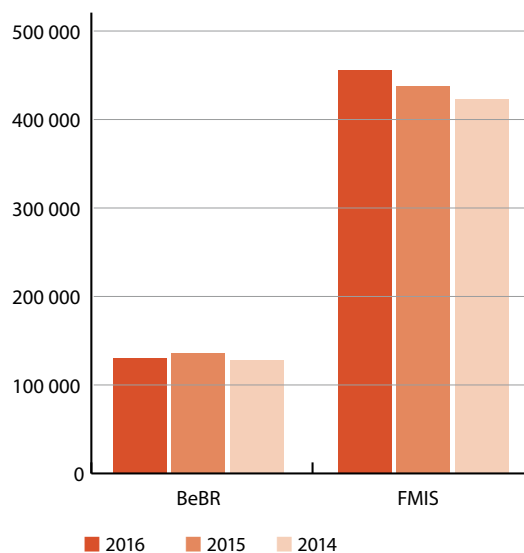
Tabellen visar antal registrerade användare och antal skapade platser. Antalet nyregistrerade platser har ökat något jämfört med året innan men antalet nyregistrerade användare har minskat. Andelen aktiva användare fortsätter dock att öka. Under 2015 marknadsfördes inte tjänsten aktivt varför kostnaden är lägre detta år. En modernisering av tjänsten påbörjades i slutet av 2016.

Tabell 17. Antal registrerade objekt

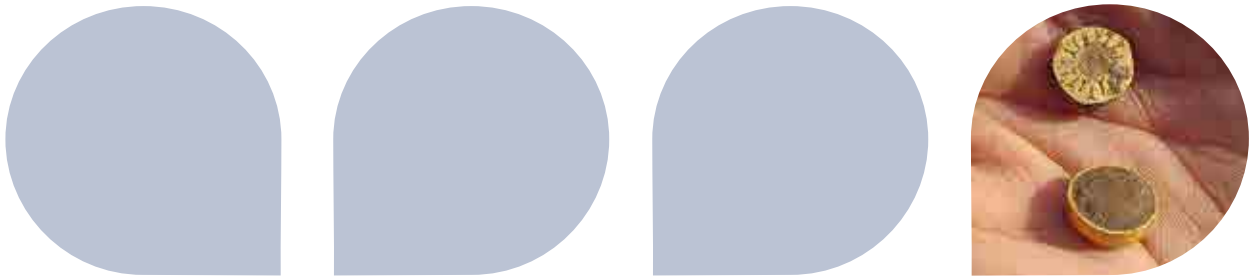
Volym i tusental	2016	2015	2014
Fornlämningar	694	681	673
Byggnader	99	99	97
Bilder	207	200	188
Kostnad i tkr	16 377	14 687	14 415

I kostnaderna ingår förvaltning av informationssystemen samt kartserver till FMIS och BeBR. Kostnaderna delfinansieras med anslag 7:2. Den ökade kostnaden 2016 beror på det projekt som startats för att arbeta bort ärendebalanser.

Diagram 6. Antal besök i informationssystemen BeBR och FMIS

Trots att tjänsterna inte har marknadsförts aktivt under 2016 har användningen av FMIS ökat med 6 procent. Besökstalet i Bebyggelseregistret (BeBR) har minskat något medan antalet nedladdningar av datauttag återigen har ökat kraftigt, drygt 60 procent fler jämfört med 2015. Det visar att användningen av kulturarvsinformation har breddats och att allt fler användare har behov av att arbeta med information i egna system och appar.

pats mellan Digitala Stadsmuseet och inventeringar i BeBR. Länkarna leder till inventeringsblanketter, som ligger till grund för den information som registrerats av Stockholms stadsmuseum. Under året har även annan ny information lagts in. Länsstyrelsen i Västra Götaland har exempelvis registrerat information om kraftverk. Svenska kyrkan driver sedan 2015 ett projekt för att komplettera informationen om kyrkor. Under 2016 har sex stift gjorts klara.

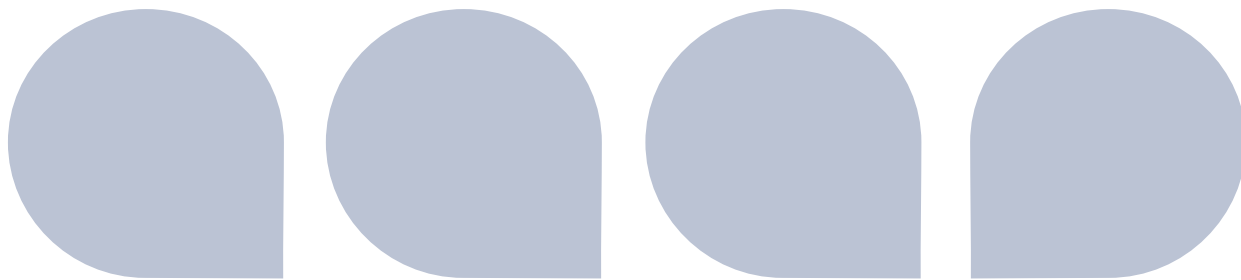
I arbetet med Platsr har myndigheten samarbetat med två externa projekt som använder tjänsten, *Platsminnen* och *Wikimini/Välkommen till min plats*. Platsminnen använder Platsr som bas för minnes träning på ett trettiotal äldreboenden i landet. *Wikimini/Välkommen till min plats* är ett samarbete mellan Stockholmskällan, Wikimedia Sverige och Riksantikvarieämbetet där lärare och elever i några klasser i Stockholms stad skapar en öppen lärresurs kring elevernas närområden.

Insatserna i FMIS har varit begränsade eftersom DAP-programmet kommer att resultera i helt nya verktyg och tjänster. Tillgängligheten till informationen har dock förbättrats genom att tidigare dold information visas publikt och att alla användare nu kan ladda ned datauttag. Ytterligare några mindre justeringar har gjorts i söktjänsten, bland annat utifrån principerna för digital tillgänglighet WCAG.

Evenemang

Höstmötet 2016 genomfördes med temat *Jämlikhet inför det förflutna* som knöt an till Vision för kulturmiljöarbetet. Till årets möte kom 369 personer från bland annat länsstyrelser, kommuner, andra myndigheter, landsting, näringsliv och universitet. I utvärderingen ansåg 86 procent att Höstmötet bidrog till att göra kulturarvets roll i samhällsutvecklingen tydligare. 97 procent kommer att rekommendera mötet till någon annan.

Som ett led i att skapa förståelse och intresse för kulturarv och kulturmiljöer arrangerar Riksantikvarieämbetet årligen Kulturarvsdagen och Arkeologidagen för allmänheten. Evenemangen är arenor för lokala aktörer. Riksantikvarieämbetet står för samordning och kommunikation. Temat för årets kulturarvsdag, som är en del av European Heritage Days, var *Tidens rörelser*. Evenemanget inleddes med Lilla kulturarvsdagen, som har barn och ungdomar som målgrupp. Arkeologidagen har arkeologi och förhistoria som stående tema. Under 2016 kom cirka 17 900 personer till de sammanlagt 178 lokala arrangemangen i 24 olika landskap. Besökstalet har minskat med 25 procent från föregående år. Nedgången beror på flera faktorer, bland annat ett smalare tema som intresserade färre arrangörer och en förändrad kommunikationsinsats som ska förbättras till kommande år. 89 respektive 87 procent av arrangörerna uppger att de vill delta igen.

Tabell 18. Kulturarvsdagen och Arkeologidagen, antal arrangemang och besökare

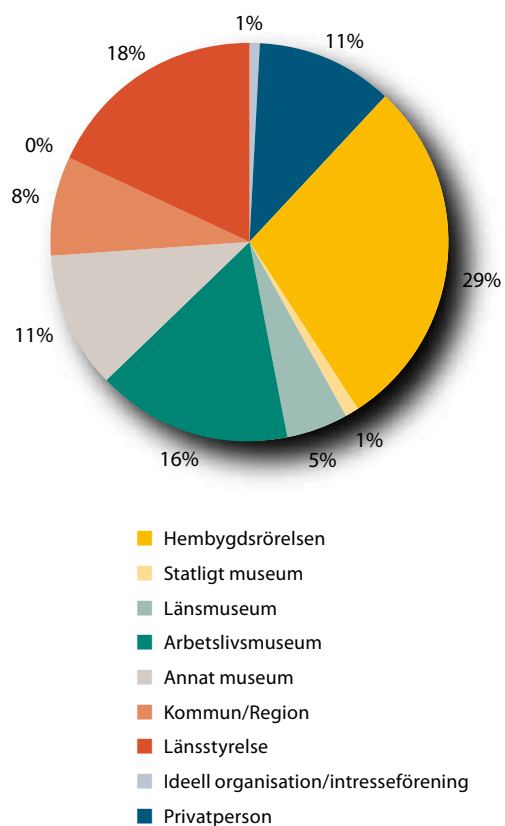
	2016		2015		2014	
	Arrangemang	Besökare	Arrangemang	Besökare	Arrangemang	Besökare
Kulturarvsdagen	133	14 896	181	17 014	197	30 000
Arkeologidagen	45	2 988	46	6 946	45	4 635

Antal besökare är beräknat utifrån de uppgifter som arrangörerna uppgivit i myndighetens utvärdering. Det lägre besöksstalet för Arkeologidagen beror bl.a. på ett smalare tema som intresserade färre arrangörer.

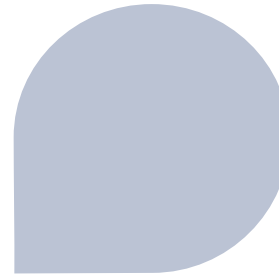
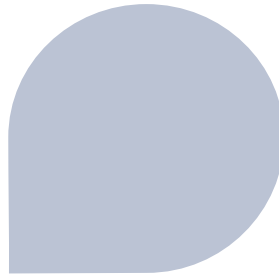
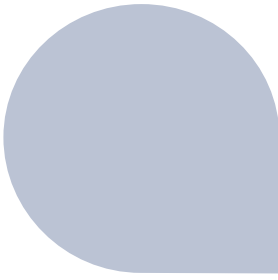
Tabell 19. Höstmötet, antal deltagare

	2016	2015	2013
Höstmöte	369	315	371
Kostnad i tkr	2 029	1 917	2 342

År 2014 ersattes Höstmötet av ett gemensamt Vårmöte med Riksförbundet Sveriges museer.

Diagram 7. Arrangörer Kulturarvsdagen

Besöksmål

Riksantikvarieämbetet bedriver den publika verksamheten vid besöksmålen Glimmingehus och Gamla Uppsala museum med tillgänglighet och delaktighet som ledord och med barn och unga som särskild fokusgrupp.

Publik verksamhet

Besöksmålen har en bred publik verksamhet med visningar, familjeaktiviteter, verkstäder, föreläsningar och arrangemang. Gamla Uppsala museum har öppet hela året och är under sommarsäsongen och skollov öppet alla dagar i veckan. Årets stora succéer var gästspelet av den engelska Living Society-gruppen Wulfheodenas, pilbågstävlingen Den Gyllene Pilen och Gamla Uppsaladagen. Under jullovet framfördes bland annat en nyskriven barnteaterföreställning på museet, *Skade den glade*. Teaterproduktionen band ihop samisk historia och kultur med det fornnordiska. Intresset var stort och produktionen var uppskattad av både publik och press. Under 2016 har besökstallet ökat med knappt 4 procent.

Glimmingehus har haft säsongsöppet från påsk till 30 september samt under stora delar av oktober. För bokade barn- och vuxengrupper är det öppet hela året. Den nya utställningen *Borgfolk* invigdes den 1 juli. Utställningen belyser människor från olika tidsepoker med anknytning till Glimmingehus och har både ett vuxen- och ett barnperspektiv. En annan begivenhet var då St Olofs Gille levandegjorde Glimmingehus och återskapade civilt och militärt liv från tiden runt 1470. Antalet besökare ligger på ungefär samma nivå som förra året.

Barn och unga

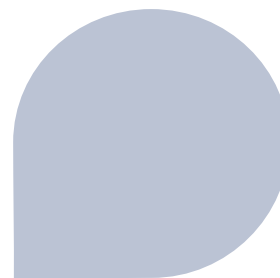
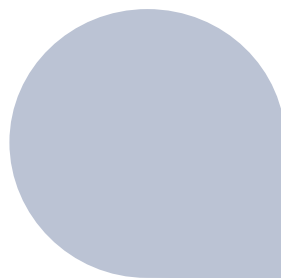
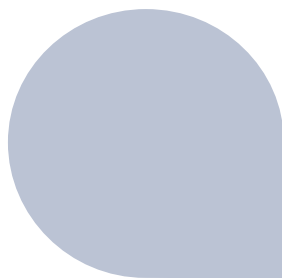
Besöksmålen erbjuder skolvisningar för förskolor, grundskolor, särskolor och gymnasier.

På Gamla Uppsala museum har interaktiva visningsalternativ varit populära bland de yngre eleverna, medan en källkritisk visning blivit en favorit hos de äldre eleverna. Under 2016 har ett arbete med att anpassa museets skolprogram till skolans läroplan inletts. Varje helg och under alla skollov erbjuder museet familjeaktiviteter. För tredje året i rad tog en skola över Gamla Uppsala museum för en dag under *Take Over Day*. Arrangemanget marknadsfördes av eleverna genom annonser i tidningar och på Facebook. Barnkonventionens värderingar genomsyrade projektet och var enligt den analys som skolans och museets personal har gjort gemensamt mycket utvecklande för eleverna.

Glimmingehus erbjuder även lovverksamhet samt familjeverkstäder under högsäsong. Antalet skolelever och barn i målsmäns sällskap har minskat något i förhållande till 2015, som var ett rekordår för dessa grupper. Programmet *Jul på Glimmingehus* besöktes av fler skolelever än tidigare. Glimmingehus verksamhet utgår från ett tydligt barnperspektiv och bedömningen är att den når huvudmålgruppen barnfamiljer.

Tillgänglighet

Alla besökare ska ha möjlighet att ta del av platsen och den publika verksamheten utifrån sina förutsättningar. Tillgänglighet är ett fokusområde. Glimmingehus och Gamla Uppsala museum besöks ofta av grupper med särskilda behov. Personalen på besöksmålen har deltagit i utbildningsinsatser på dessa områden under året. Under september släppte företaget Disir Productions appen *Augmented reality – Gamla Uppsala* som möjliggör för besökaren att med surfplatta eller mobiltelefon vandra omkring i Gamla Uppsala som det kan ha sett ut omkring år 650 e.Kr. Den har blivit ett pedagogiskt stöd för olika målgrupper.

Gamla Uppsala museum har under året varit mer aktivt på Twitter, Instagram och framför allt Facebook, där antalet följare ökat från cirka 1600 till nästan 3000. Facebook har använts som marknadsföringskanal i högre utsträckning än tidigare. Museet har ökat närvaron på sociala medier för att sprida kunskap om Gamla Uppsala och dess historia. Ett exempel är en mikroblogg som publicerades i samband med 170-årsjubileet av utgrävningen av Östhögen, och som gjorde det möjligt för läsaren att dag för dag följa arbetet.

Tabell 20. Antal besökare, Gamla Uppsala museum

	2016	2015	2014
	28 976	27 890	26 380
Kostnad i tkr	6 813	6 071	4 570
Procent jämfört med föregående år	+4 %	+5,7%	+20,9 %

Gamla Uppsala museum har jämfört med 2015 ökat med 1 086 besökare (ca 4 procent) främst med anledning av en satsning på återkommande pedagogisk verksamhet under helger samt skolprojekt. Underlaget till tabellen är hämtat ur besöksmålets kassasystem (ES Kassa).

Tabell 22. Antal besökare, Glimmingehus

	2016	2015	2014
	47 041	47 423	43 205
Kostnad i tkr	8 569	7 661	6 549
Procent jämfört med föregående år	-0,8%	+9,8%	+5,5%

Den ökade kostnaden beror bl.a. på den nya basutställningen *Borgfolk*.

Glimmingehus har i utställningen *Borgfolk* integrerat samarbete med fokusgrupper av barnfamiljer och lärare. Arbetssättet tillämpas som ett led i all verksamhetsplanering. Utställningsarbetet innebar också avstämning med experter på tillgänglighetsfrågor. Extra insatser för att öka tillgängligheten har gjorts med kvällsöppet samt visningar på teckenspråk och arabiska. Visningarna på teckenspråk var välbesökta. Tillgänglighetsinsatserna marknadsfördes främst via Facebook och genom riktade inbjudningar till föreningar i Skåne. Facebook används alltmer i marknadsföringen. Antalet följare är drygt 4500.

Tabell 21. Antal besökande barn, Gamla Uppsala museum

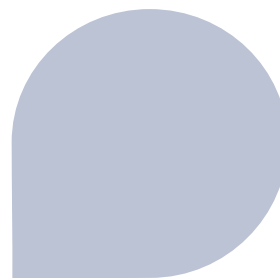
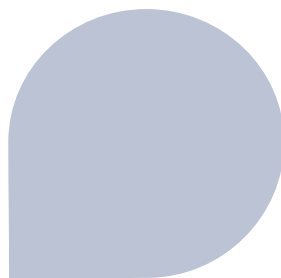
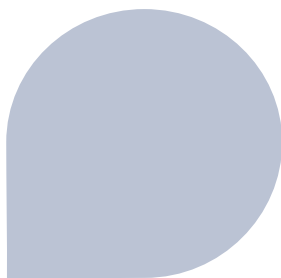
	2016	2015	2014
Antal besökande barn i målsmans sällskap	5 002	5 100	4 946
Antal elever	5 865	8 100	5 570
Totalt antal barn	10 867	13 200	10 516

Underlaget till tabellen är hämtat ur besöksmålets kassasystem (ES Kassa). Antalet är delsummor av tabell 20.

Tabell 23. Antal besökande barn, Glimmingehus

	2016	2015	2014
Antal besökande barn i målsmans sällskap	10 919	11 574	10 169
Antal elever	5 738	6 041	5 198
Totalt antal barn	16 657	17 615	15 367

Underlaget till tabellen är hämtat ur kassasystemet (ES Kassa). Antalet är delsummor i tabell 22.

Svensk Museitjänst

Svensk Museitjänst tillhandahåller lokaler för föremålsförvaring samt tjänster inom samlingsförvaltning åt museer och andra aktörer som förvaltar kulturarv. Under 2016 har arbetet med att förbättra säkerheten fortsatt utifrån de riskanalyser som gjorts. En ökning av utförda tjänster inom samlingsförvaltning har skett under året, bland annat beroende på ett större projekt.

Svensk Museitjänst har även genomfört ett antal kundmöten och kurstillfällen under 2016, för att främja säkerhet och kunskap inom samlingsförvaltning.

En marknadsundersökning har genomförts som visar på ett ökat behov av lokaler och tjänster inom området samlingsförvaltning. All tillgänglig yta är dock uthyrd varför efterfrågan för tillfället inte kan mötas. För att frigöra lokaler för framtida uthyrning och öka servicen till hyresgästerna, har användningen av lokalytor setts över och effektiviserats.

Full beläggning i tillgängliga lokaler, ökningen av sålda tjänster och minskade fasta kostnader har bidragit till ett gott ekonomiskt resultat.

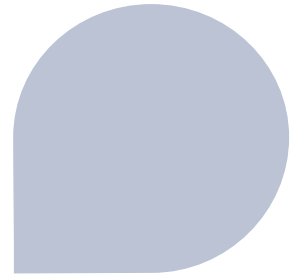
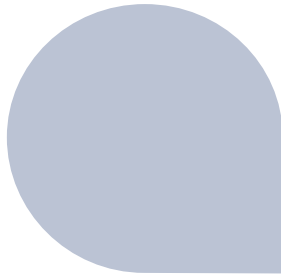
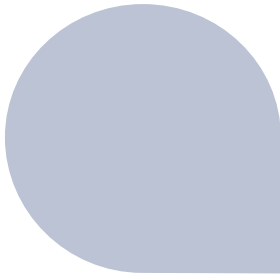
Tabell 24. SMT:s intäkter och volymer

	2016	2015	2014
Hyres- och arrendeintäkter, tkr	24 345	23 704	23 758
Antal kunder	61	53	52
Antal sålda timmar för utförda tjänster, t.ex. föremålsvård, gallring, truckkörning osv.	940	945	927

Tabell 25. Ekonomiska nyckeltal för SMT, tkr

	2016	2015	2014
Intäkter	25 902	25 346	24 913
Kostnader	-22 103	-22 993	-23 857
Resultat	3 800	2 353	1 056
Ackumulerat underskott	11 016	14 816	17 170

Intäkter och sålda tjänster har ökat under året. Kostnaderna har minskat genom främst energieffektivisering och minskade personalkostnader.

Övrig redovisning

Kommunikation

Målet i myndighetens kommunikationsarbete är att öka förståelsen för kulturarvsarbetet och kännedomen om Riksantikvarieämbetets verksamhet. Media är här ett viktigt verktyg.

Debatt, podd och sociala medier

Riksantikvarien har stått bakom fyra debattartiklar med 118 publiceringar, en ökning med 8 procent från 2015. Riksantikvarieämbetets poddcast K-podd har under året släppt 13 avsnitt som totalt har haft 19 840 unika lyssningar, en ökning med 300 procent från föregående år.

Den strategiska användningen av sociala medier har utvecklats. En större satsning på Instagram har gjorts där följarna ökat med 200 procent under året. Instagram används främst för att öka kunskapen om Riksantikvarieämbetets verksamhet. Antalet följare på Facebook har ökat från 6 055 till 9 423 och har nu en räckvidd på 920 000 personer. Facebook växer som frekvent kontaktväg in i myndigheten i takt med att färre ringer och e-postar. Därför har en tydligare bevakning av inkommande kommunikation via sociala medier införts.

Kompetensförsörjning

Riksantikvarieämbetet verkar för en god arbetsmiljö förenad med goda verksamhetsresultat. Medarbetare och chefer med rätt kompetens på rätt plats är en

viktig förutsättning för att verksamhetens mål nås. För att lyckas med myndighetens uppdrag är förmågan att attrahera och rekrytera, behålla och utveckla samt omställa och avveckla medarbetare avgörande. Flera insatser har under året genomförts inom dessa områden och för arbetsmiljön.

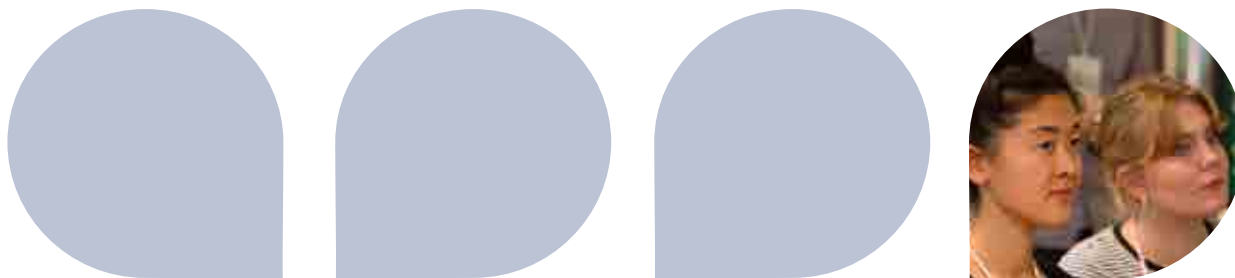
Attrahera och rekrytera

För att säkerställa att rekryteringarna sker i linje med myndighetens kompetensbehov tas alltid en kravprofil fram. Kravanalysen bygger på en kompetensbaserad rekrytering och intervjumetodik. Vid rekrytering av chefsjänster och andra nyckelpositioner genomförs personlighetstest som komplement för att säkerställa att rätt kompetens anställs. Under 2016 har 46 medarbetare rekryterats, varav 26 kvinnor och 20 män. Detta inkluderar vikarier och tidsbegränsat anställda.

För att säkerställa att samtliga nyanställda introduceras på ett likvärdigt sätt genomförs en gång per år medarbetarskapsdagar. Det görs för att öka de nyanställdas förståelse för organisationen som helhet och för att de ska få grundläggande information, exempelvis om myndighetens värdegrund och rollen som statstjänsteman. Under 2016 har 30 nyanställda deltagit i introduktionen.

Behålla och utveckla

Myndigheten har under ett antal år satsat på ett chefs- och medarbetarskapsprogram för att stärka chefs- och medarbetarskapet och i högre utsträckning och i enlighet med värdegrunden nå myndighetens vision och mål. Arbetet har fortsatt med att utveckla och förstärka den interna kulturen för en ännu bättre arbetsmiljö. Under 2016 har samtliga chefer utbildats i utvecklande ledarskap. En så

kallad 180-gradersmätning har gjorts som visar både chefens egen skattning och medelvärdet av medarbetarnas skattning av olika ledarbeteenden. Några lokala kollektivavtal har reviderats, vilket har betydelse för att myndigheten ska vara en attraktiv arbetsgivare. Alla chefer har träffats för att diskutera aktuella frågor för inspiration och erfarenhetsutbyte samt för att skapa och utveckla relationer.

Omställa och avveckla

Årligen avsätts särskilda partsöverenskomna medel för kompetensutvecklings- och kompetensväxlingsåtgärder, medel som ska användas i ett aktivt omställningsarbete. Under 2016 har 32 medarbetare beviljats medel.

Under året har medelantalet anställda varit 248, beräknat i årsarbetskrafter 2016.

Arbetsmiljö och hälsa

Riksantikvarieämbetet har etablerade rutiner för ett systematiskt arbetsmiljöarbete. En god arbetsmiljö är avgörande för en effektiv organisation. Årligen görs en medarbetarundersökning med fokus på den efterföljande dialogen med framtagande av handlingsplaner så att chefer tillsammans med berörda medarbetare kan skapa en god arbetsmiljö. Under 2016 har metoden utvecklats genom ytterligare uppföljning i form av temperaturmätningar i de grupper som har behövt stärka sitt resultat.

Under 2016 har planen för jämställdhet och lika villkor uppdaterats. Nya chefer och skyddsombud har genomgått en utbildning i arbetsmiljö. Chefer, skyddsombud och medarbetare har fått utbildning i den nya föreskriften från Arbetsmiljöverket om organisatorisk och social arbetsmiljö.

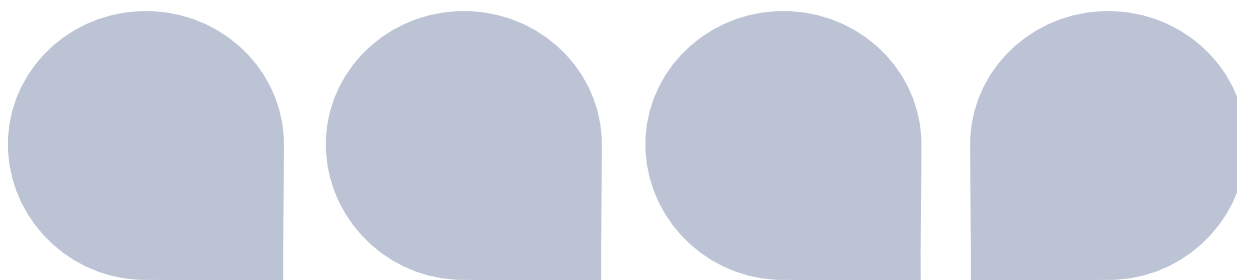
Alla medarbetare erbjuds en friskvårdstimme per vecka eller ersättning med halva kostnaden för friskvårdsaktiviteter.

Sjukfrånvaron är fortsatt låg. Antalet sjukfrånvarotimmar uppgick 2016 till 3,3 procent av ordinarie arbetstid. Siffran för motsvarande period 2015 var 3,4 procent och 2014 2,9 procent. Långtidssjukfrånvaro står för en stor del av sjukfrånvaron. Myndigheten har under 2016 arbetat med långtidssjukskrivningar genom att tidigt i processen kalla till regelbundna rehabiliteringsmöten med dialog om eventuella lösningar för att tidigt hitta rehabiliteringsinsatser.

Tabell 26. Sjukfrånvaro

	2016	2015	2014
Total sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	3,3	3,4	2,9
Långtidsfrånvaro (mer än 60 kalenderdagar) i förhållande till total sjukfrånvaro	40,0	31,3	32,0
Kvinnors sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	4,2	4,5	3,2
Mäns sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	2,1	1,9	2,5
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 eller yngre i procent av tillgänglig arbetstid	2,0	13,5	4,2
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30–49 i procent av tillgänglig arbetstid	2,3	3,2	3,0
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i procent av tillgänglig arbetstid	3,6	3,0	2,5

Sjukfrånvaron är fortsatt låg. Antalet sjukfrånvarotimmar uppgick 2016 till 3,3 procent av ordinarie arbetstid. Siffran för motsvarande period 2015 var 3,4 procent och 2014 2,9 procent. Långtidssjukfrånvaro står för en stor del av sjukfrånvaron. Myndigheten har under 2016 arbetat med långtidssjukskrivningar genom att tidigt i processen kalla till regelbundna rehabiliteringsmöten med dialog om eventuella lösningar för att tidigt hitta rehabiliteringsinsatser.

Lokalkostnader

Tabell 27. Hyreskostnader inklusive uppvärmning samt elkostnad och övrig skötsel av hyrda lokaler (tkr)

	2016
Lokalhyror	41 236
Elkostnad	2 417
Reparationer och underhåll	593
Övriga driftskostnader	1 926
Summa	46 172

Tabell 28. Lokalkostnader fördelade per hyresvärd (tkr)

	2016
Statens fastighetsverk	21 595
RBS Nordisk Renting AB	10 520
Fastighetsbolaget Reglaget AB	7 168
Cemenuhuset AB	6 280
Övriga	609
Summa	46 172

Redovisning av avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 29. Avgiftsbelagd verksamhet, utfall (tkr)

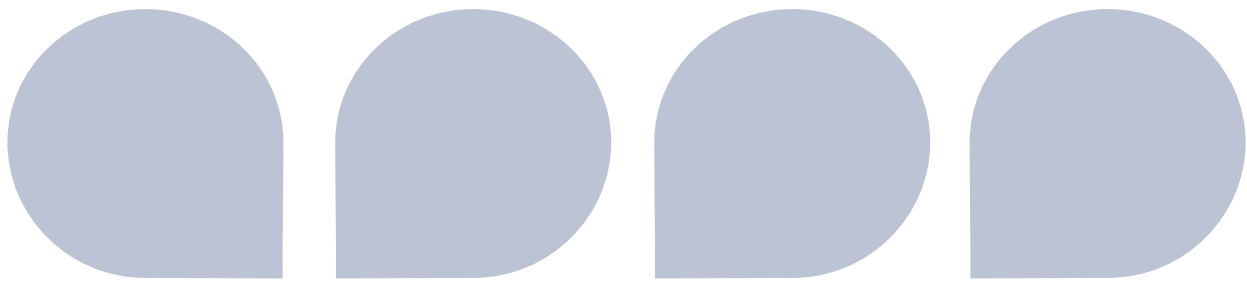
	+/- t o m 2014		+/- 2015		Intäkter 2016		Kostnader 2016		+/- 2016		Ack. +/- utgå. 2016	
	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall
Verksamhet												
Avgiftsbelagd verksamhet med full kostnadstäckning												
Museitjänster ¹⁾	-17 171	500	2 355	24 700	25 902	24 200	22 103	500	3 800	-16 170	-11 016	
Butiksförsäljning besöksmål ²⁾	-1 068	100	389	1 400	1 250	1 300	903	100	347	-867	-332	
Summa	-18 239	600	2 744	26 100	27 152	25 500	23 005	600	4 147	-17 037	-11 348	

1) Svensk Museitjänst överfördes från Riksarkivet till Riksantikvarieämbetet 2010. Verksamhetens ackumulerade underskott uppgick vid överföringstillfället till 19,7 mnkr. Trots att verksamheten delfinansierades med anslagsmedel hade den sedan starten på 1990-talet inte visat positivt resultat något år. Ett arbete påbörjades omedelbart med att genomlysna verksamheten i syfte att vidta åtgärder för att uppnå det ekonomiska målet på kort och lång sikt. Hyressättningen och verksamhetens kostnader har stått i fokus och sedan 2011 har resultaten varit positiva. Från och med 2012 är det inte möjligt att tillföra anslagsmedel. Bedömningen är att verksamheten nu är ekonomiskt stabil och att det finns goda möjligheter att även fortsättningsvis generera årliga överskott och kunna minska det ackumulerade underskottet. Då verksamheten påverkas starkt av ränteläget ger låga räntor stor påverkan på resultatet. Om räntorna ligger på en relativt sett låg nivå även de närmaste åren kan hela det ekonomiska underskottet vara eliminerat inom en åttaårsperiod.

2) Butiksförsäljningen vid Riksantikvarieämbetets besöksmål har redovisats som ett separat avgiftsområde sedan 2010. Verksamheten gick under åren 2010–2014 med underskott. 2015 var det första året med ett positivt resultat och även 2016 års resultat är positivt. Besöksmålen är relativt små och det har varit svårt att anpassa verksamheten till det ekonomiska målet i kombination med vikande besöksantal. Vid flera tillfällen har genomlysning gjorts av butiksytor, bemanning och inköp. En ny handlingsplan togs fram 2014 där genomlysning av sortiment, målgrupp, inköpsrutiner, prissättning, marknadsföring och försäljningsmetoder har genomförts. De senaste två årens resultat visar att handlingsplanen gett resultat och att vi nu kan se att det är realistiskt att eliminera det ackumulerade underskottet på två års sikt.

De ackumulerade underskotten belastar myndighetens räntekonto. På räntekontot finns också myndighetens oförbrukade bidrag som inte är hänförliga till den avgiftsbelagda verksamheten. Detta innebär att behovet av en räntekontokredit inte är så stor som de ackumulerade underskotten annars skulle kräva.

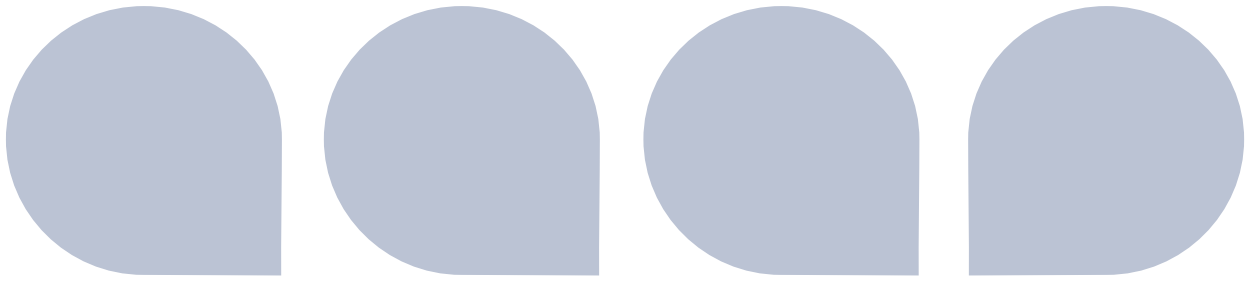

Särskilda uppdrag

Tabell 30. Särskilda uppdrag

Regleringsbrevets uppdrag	Redovisat
Samverkan kring natur- och kulturresevat, redovisat av Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet till Miljö- och energidepartementet	2016-03-10
Kulturarv i skogen, redovisat av Riksantikvarieämbetet och Skogsstyrelsen till Näringsdepartementet	2016-04-19
Ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete	2016-05-16
Uppföljning av arbetet med världsarv och Världsarvskonventionen	2016-05-16
Redovisning av erfarenheterna från arbetet i ICCROM:s styrelse	2016-05-16
EU:s strukturfonder, redovisat av Statens kulturråd	2016-06-29
Det europeiska kulturarvsmärket	2016-02-01
Uppdrag utöver regleringsbrevet	Redovisat
Analys av hur myndigheten ska verka för att nå miljömålen	2016-02-22
Omvärldsanalys och kunskapsöversikt avseende kulturarvsområdet	2016-05-16
Praktik för nyanlända arbetssökande 2016-2018, delrapport till Statskontoret	2016-10-01
Praktik för personer med funktionsnedsättning 2016-2018, delrapport till Statskontoret	2016-10-01
Främja attraktiva natur- och kulturmiljöer i nya och befintliga gruvsamhällen	2016-12-12

**Riksantikvarieämbetets instruktion
och redovisning av prestationer**

*Hänvisningar ges i första hand till tabeller och diagram.
Där sådana inte finns hänvisas till textavsnitt.*

1 § Riksantikvarieämbetet ansvarar för frågor om kulturmiljön och kulturarvet. Ansvaret omfattar i första hand frågor om kulturlandskap, kulturmiljöer och kulturföremål. Riksantikvarieämbetet har till uppgift att med utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen och de nationella målen för kulturmiljöarbetet vara pådrivande och stödjande inom sitt verksamhetsområde.

2 § Myndigheten ska särskilt

1. verka för ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.

- Sid. 14, tabell 2, ärenden och remisser, kulturmiljöintegrering.
- Sid. 15, tabell 3, arrangemang och publikationer, kulturarvsförvaltning.
- Sid. 21, tabell 4, ärenden och remisser, regler och bidrag.
- Sid. 22, tabell 5, fyndfördelning och fyndinlösen.
- Sid. 24, tabell 6, kulturmiljövårdsanslaget.
- Sid. 32, tabell 10, kulturarvs-IT.
- Sid. 36, tabeller, forskning och utveckling.
- Sid. 41, tabeller, arkiv och bibliotek.
- Sid. 44, tabell 16, Platsr.
- Sid. 44, tabell 17, antal registrerade objekt.
- Sid. 44, diagram 6, informationssystem.
- Sid. 46, tabeller, evenemang.
- Sid. 48, tabeller, besöksmål.

2. verka för att kulturvärdena i bebyggelsen och i landskapet tas tillvara samt bevaka kulturmiljöintresset vid samhällsplanering och byggande.

- Sid. 14, tabell 2, ärenden och remisser, kulturmiljöintegrering.
- Sid. 15, tabell 3, arrangemang och publikationer, kulturarvsförvaltning.
- Sid. 21, tabell 4, ärenden och remisser, regler och bidrag.
- Sid. 22, tabell 5, fyndfördelning och fyndinlösen.
- Sid. 24, tabell 6, kulturmiljövårdsanslaget.
- Sid. 44, tabell 16, Platsr.
- Sid. 44, tabell 17, antal registrerade objekt.

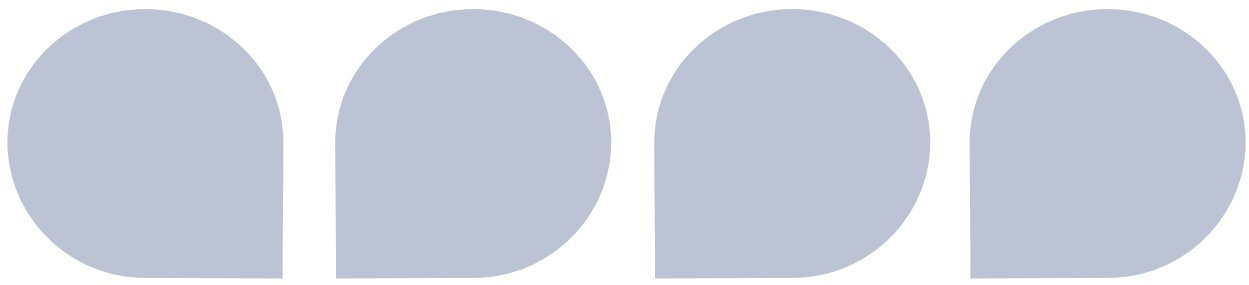
3. följa och stödja det regionala kulturmiljöarbetet.

- Sid. 14, tabell 2, ärenden och remisser, kulturmiljöintegrering.
- Sid. 21, tabell 4, ärenden och remisser, regler och bidrag.
- Sid. 24, tabell 6, kulturmiljövårdsanslaget.

4. följa upp och utvärdera kulturmiljöområdets styrmedel och arbetssätt och vid behov föreslå åtgärder för kulturmiljöarbetets utveckling.

- Sid. 24, tabell 6, kulturmiljövårdsanslaget.

5. verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde.

- Sid. 15, tabell 3, arrangemang och publikationer, kulturarvsförvaltning.
- Sid. 36, tabeller, forskning och utveckling.
- Sid. 41, tabeller, arkiv och bibliotek.
- Sid. 44, tabell 16, Platsr.
- Sid. 46, tabell 19, Höstmötet.

6. främja kunskapsförsörjning och metodutveckling samt bedriva informations- och rådgivningsverksamhet inom sitt verksamhetsområde.

- Sid. 15, tabell 3, arrangemang och publikationer, kulturarvsförvaltning.
- Sid. 36, tabeller, forskning och utveckling.
- Sid. 41, tabeller, arkiv och bibliotek.
- Sid. 46, tabell 19, Höstmötet.

7. förvalta nationella databaser för kulturhistorisk information.

- Sid. 44, tabell 16, Platsr.
- Sid. 44, tabell 17, antal registrerade objekt.
- Sid. 44, diagram 6, informationssystem.

8. integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.

- Sid. 12, beskrivning av regional och europeisk samverkan.
- Sid. 15–18, beskrivning av kulturarvsförvaltning.
- Sid. 21, tabell 4, ärenden och remisser, regler och bidrag.
- Sid. 21, beskrivning av utförelse och återlämnande.
- Sid. 22–23, beskrivning av finansiellt stöd till det ideella kulturmiljöarbetet.
- Sid. 35, beskrivning av strategier och prioriteringar, FoU.

- Sid. 37, beskrivning av strategisk utveckling, FoU.

- Sid. 44, tabell 16, Platsr.

- Sid. 42–43, beskrivning av kulturmiljödata/kulturarvsdata.

- Sid. 44, beskrivning av kulturarvsförmedling via spel.

- Sid. 48, tabeller, besöksmål.

- Sid. 50, beskrivning av kompetensförsörjning.

- Sid. 53, tabell 30, särskilda uppdrag.

3 § Myndigheten får även tillhandahålla varor och åta sig att utföra undersökningar, utredningar och andra tjänster inom sitt verksamhetsområde.

- Sid. 49, tabell 24, SMT.

- Sid. 52, tabell 29, avgiftsbelagd verksamhet.

4 § Myndigheten ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljökvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling. Myndigheten ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera det till Naturvårdsverket. Myndigheterna ska samråda om vilken rapportering som behövs.

Redovisning enligt Miljömålsrådets gemensamma åtgärder:

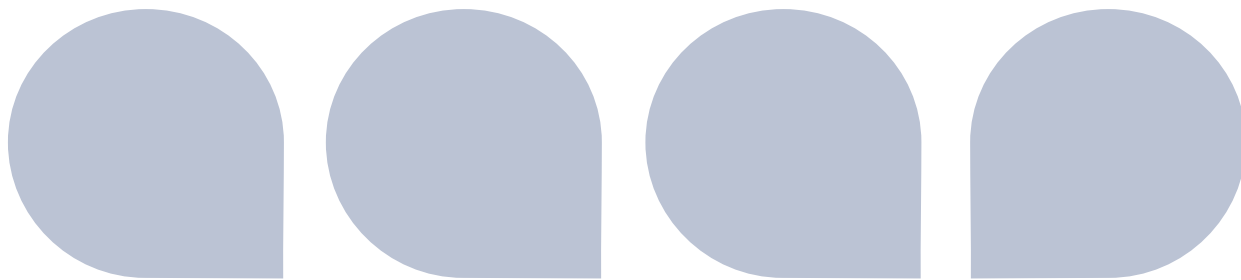
- Sid. 13–15, beskrivning av kulturmiljöintegrering.

- Sid. 16, beskrivning av natur och kultur.

- Sid. 39–40, beskrivning av utvärdering.

- Sid. 42, beskrivning av information om fornlämningar – DAP.

- Sid. 43, beskrivning av kartläggning av informationsbehov.

Övrig verksamhet med bäring på miljömålen:

- Sid. 16, beskrivning av utveckling av museifrågor.
- Sid. 17–18, beskrivning av klimatanpassningsarbete.
- Sid. 20, beskrivning av statliga byggnadsminnen.
- Sid. 37–38, beskrivning av FoU-samverkan mellan Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket.

5 § Myndigheten har ett samlat ansvar, sektorsansvar, för funktionshindersfrågor med anknytning till myndighetens verksamhetsområde. Myndigheten ska inom ramen för detta ansvar vara samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till övriga parter.

- Sid. 20, beskrivning av statliga byggnadsminnen.
- Sid. 22–23, beskrivning av finansiellt stöd till det ideella kulturmiljöarbetet.
- Sid. 27–28, beskrivning av information och tillgängliggörande.
- Sid. 39–40, beskrivning av utvärdering.
- Sid. 43–44, beskrivning av principer för digital tillgänglighet.
- Sid. 47–48, beskrivning av tillgänglighet.

6 § Riksantikvarieämbetet ska för myndigheter och andra som förvaltar kulturarv tillhandahålla vissa museitjänster som förvaring och förebyggande föremålsvård.

- Sid. 49, tabell 24, SMT.

7 § Myndigheten ska ha ett specialbibliotek för forskning och utveckling inom områdena kulturmiljö, arkeologi, medeltidens konsthistoria och numismatik. Myndigheten förvaltar Kungl. Vitterhets Historie- och Antikvitets Akademiens arkiv från tiden före den 1 juli 1975 och dess bibliotek.

- Sid. 41, tabeller, arkiv och bibliotek.

8 § Myndigheten ska följa upp det regionala utfallet av sin verksamhet och rapportera det till Statens kulturråd. Myndigheterna ska samråda om vilken rapportering som behövs.

9 § Myndighetens samverkan med myndigheter och andra aktörer ska omfatta det civila samhället.

- Sid. 15, tabell 3, arrangemang och publikationer, kulturarvsförvaltning.
- Sid. 44, tabell 16, Platsr.
- Sid. 46, tabeller, evenemang.

Finansiell redovisning

perioden januari till december 2016

Sammanställning över väsentliga uppgifter

(tkr)	2016	2015	2014	2013	2012
Låneram i Riksgäldskontoret					
- beviljad	120 000	137 000	155 000	155 000	155 000
- utnyttjad	72 393	73 879	124 471	131 864	133 350
Räntekontokredit hos Riksgäldskontoret					
- beviljad	30 000	45 000	30 000	30 000	45 000
- maximalt utnyttjad		-	-	6 258	6 593
Räntekonto hos Riksgäldskontoret					
- räntekostnader	268	125	-	-	-
- ränteintäkter	-	-	91	144	145
Avgiftsintäkter och andra ersättningar					
- disponerar	34 352	33 874	158 673	199 815	177 964
Butiksförsäljning besöksmål					
- beräknade intäkter	1 400	1 200	1 400	1 400	-
- verkliga intäkter	1 250	1 314	1 249	1 158	1 272
Museitjänster					
- beräknade intäkter	24 700	24 500	24 500	24 000	24 300
- verkliga intäkter	25 902	24 813	24 913	23 829	24 191
Arkeologisk uppdragsverksamhet					
- beräknade intäkter	-	-	140 000	123 000	132 000
- verkliga intäkter	-	-	123 961	164 200	140 936
Anslagskredit					
Anslag 17 01 004 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet 1)					
- beviljad	476	466	462	446	446
- utnyttjad	-	-	-	-	-
Anslag 17 07 001 Riksantikvarieämbetet					
- beviljad	6 546	6 475	6 585	6 457	6 410
- utnyttjad	-	-	-1 426	-2 505	-
Anslag 17 07 002 Bidrag till kulturmiljövård					
- beviljad	7 515	7 534	7 541	7 552	7 552
- utnyttjad	-3 795	-	-2 425	-1 111	-1 704
Anslag 14 01 004 Lönebidrag och Samhall m.m.					
- beviljad	-	-	0	0	0
- utnyttjad	-	-	-	-	-
Utgående överföringsbelopp					
17 07 001 ap 1 och 2 Riksantikvarieämbetets förvaltningskostnader (ram)	2 545	2 736	-1 426	-2 505	3 479
17 07 002 ap 1 och 2 Bidrag till kulturmiljövård (ram)	-3 795	506	-2 425	-1 111	-1 704
17 01 005 ap 10 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet (ram)	23	54	438	247	84
Bemyndiganden					
Tilldelade bemyndiganden	83 000	80 000	100 000	100 000	100 000
Utestående bemyndiganden	66 561	71 814	67 810	70 750	73 277
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	3 654	1 042	-2 573	3 103	-8 907
Balanserad kapitalförändring	-15 440	-18 201	-69 451	-74 194	-66 643
Personal					
Medeltal antal anställda	248	241	398	420	419
Antal årsarbetskrafter	213	213	348	371	394
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 134	1 120	1 060	1 092	984

Resultaträkning

(tkr)	Not	2016	2015
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	215 553	213 184
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	34 352	33 874
Intäkter av bidrag	3	4 649	4 880
Finansiella intäkter	4	383	246
Summa verksamhetens intäkter		254 937	252 184
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-149 993	-147 452
Kostnader för lokaler		-46 172	-46 910
Övriga driftkostnader		-45 105	-44 190
Finansiella kostnader	6	-306	-136
Avskrivningar och nedskrivningar		-9 707	-12 454
Summa verksamhetens kostnader		-251 283	-251 142
Verksamhetsutfall		3 654	1 042
Transfereringar			
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag		265 073	256 762
Medel som erhållits från andra myndigheter för finansiering av bidrag		587	1 842
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	7	1 189	0
Lämnade bidrag	8	-266 850	-258 604
Saldo transfereringar		0	0
Årets kapitalförändring	9		
Årets kapitalförändring		-3 654	-1 042
SUMMA ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING		-3 654	-1 042

Balansräkning

tkr	Not	2016-12-31	2015-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	10	23 231	9 207
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		2 418	2 482
Summa Immateriella anläggningstillgångar		25 650	11 689
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	11	57 874	60 438
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		11 012	9 746
Pågående nyanläggningar		0	13
Summa Materiella anläggningstillgångar		68 887	70 198
Varulager m.m.			
Varulager och förråd	12	213	269
Summa Varulager m.m.		213	269
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		2 366	1 366
Fordringar hos andra myndigheter		7 548	6 432
Övriga fordringar		0	5
Summa Kortfristiga fordringar		9 914	7 803
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	13	12 197	12 093
Upplupna bidragsintäkter		0	29
Övriga upplupna intäkter		0	224
Summa Periodavgränsningsposter		12 197	12 346
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	14	-9 279	-2 388
Summa Avräkning med statsverket		-9 279	-2 388
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	15	49 148	54 592
Kassa, postgiro och bank		26	34
Summa Kassa och bank		49 174	54 626
SUMMA TILLGÅNGAR		156 755	154 543

Balansräkning

KAPITAL OCH SKULDER			
tkr	Not	2016-12-31	2015-12-31
Myndighetskapital	16		
Statskapital		14 158	8 378
Donationskapital		295	288
Balanserad kapitalförändring		-15 440	-18 201
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		3 654	1 042
Summa Myndighetskapital		2 667	-8 493
Avsättningar	17		
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		2 035	1 540
Övriga avsättningar		1 728	3 156
Summa Avsättningar		3 763	4 697
Skulder m.m.	18		
Lån i Riksgäldskontoret		72 393	73 879
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		5 507	9 945
Leverantörsskulder		11 445	11 436
Övriga skulder		2 576	2 539
Summa Skulder m.m.		91 921	97 799
Periodavgränsningsposter	19		
Upplupna kostnader		7 690	8 978
Oförbrukade bidrag		44 790	45 672
Övriga förutbetalda intäkter		5 924	5 891
Summa Periodavgränsningsposter		58 404	60 540
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		156 755	154 543

Ansvarsförbindelser

Myndigheten har inga utestående ansvarsförbindelser.

Anslagsredovisning

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
UO 17 01 004 ap 10 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet (ram)	54	15 864	0	-	15 918	-15 895	23
UO 17 07 001 ap 1 Riksantikvarieämbetet, förvaltningskostnader (ram)	2 736	208 373	0	-	211 109	-208 564	2 545
UO 17 07 001 ap 2 Kulturarvs-IT (ram)	0	9 819	0	-	9 819	-9 819	0
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård (ram)	359	242 505	0	-359	242 505	-246 300	-3 795
UO 17 07 002 ap 2 Bidrag till arbetslivsmuseer (ram)	147	8 000	0	-147	8 000	-8 000	0
Summa	3 296	484 561	0	-506	487 351	-488 577	-1 227

Redovisning av beställningsbemyndiganden i årsredovisningen

Anslag	Tilldelat bemyndigande (ram)	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtaganden fördelning per år		
				2017	2018	2019
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård	83 000	71 814	66 561	60 240	5 101	1 220

Villkor för anslag

Anslag	Finansiellt villkor	Utfall
UO 17 07 001 Riksantikvarieämbetet (ram)		
ap 1 Riksantikvarieämbetet förvaltningskostnader		
Bidrag till organisationer inom kulturmiljövårdens område, högst	4 500	4 500
ap 2 Kulturarvs-IT		
Enl. förordningen (2003:248) om bidrag till lönekostnader	9 819	9 819
UO 17 07 002 Bidrag till kulturmiljövård (ram)		
ap 1 Bidrag till kulturmiljövård		
Bidrag till kulturmiljövård enl. 2-5, 7-9 och 13 §§ förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av kulturmiljöer		
Arkeologiska undersökningskostnader i samband med bostadsbyggande enl. 10§ bidragsförordningen, högst	-	218
Ersättning enl. 3 kap. 10§ lagen (1988:950) kulturmiljölagen	10 000	0
Bidrag enl. 2 kap. 14§ samt 2 kap. 7, 8 och 15 §§ lagen (1988:950)	-	0
Konserveringsinsatser enl. 13 § förordningen (2010:1121)	-	2 768
Intrångsersättning får betalas ut vid beslut om kulturreservat	2 000	1 886
Förvaltning och utveckling av K-samsök	-	0
Utveckla fornminnesinformation DAP	2 000	2 000
Bidrag till föreningen Laponiatjuttjudus enl. Laponiaförordningen (2011:840)	15 000	15 000
ap 2 Bidrag till arbetslivsmuseer	2 000	2 000
Enl. förordningen (2002:920) om bidrag till arbetslivsmuseer	8 000	8 000
UO 17 01 004 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet (ram)		
ap 10 Riksantikvarieämbetet		
Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet. Även för administration och genomförande.		
	15 918	15 895

Tilläggsupplysningar och noter

Kommentarer till noter

Belopp redovisas i tkr där ej annat anges.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Årsredovisningen är upprättad efter den uppställning som anges i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Brytdag för löpande redovisning har varit den 5 januari 2017.

Fordringar har upptagits till belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalda. I de fall faktura eller motsvarande inkommit efter fastställd brytdag eller där fordrings- eller skuldbeloppet ej är känt vid brytdagen, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter. Som periodavgränsningsposter har belopp över 50 tkr bokförts. Skulderna har tagits upp till det nominella värdet på bokslutsdagen.

Lagret består av varor till butiksförsäljningen vid besöksmålen samt linoljefärgslikaren *Kulturkulör*. Lagren av butiks-

varor har värderats till beräknat inköpsvärde för kuranta varor. Lager av linoljefärgslikaren har beräknats till försäljningsvärdet.

Materiella och immateriella anskaffningar med en beräknad ekonomisk livslängd om minst tre år och ett anskaffningsvärde på minst 20 tkr, eller immateriella anläggningstillgångar till ett värde av minst 100 tkr, har redovisats som anläggningstillgångar. På anskaffningsvärdet har linjär avskrivning gjorts utifrån den bedömda ekonomiska livslängden.

Följande avskrivningstider tillämpas:

Dataprogram	3–5 år
Balanserad utveckling, rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	5 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet	5–7 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet, SMT	5–30 år
Datorer och kringutrustning	3–5 år
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	3–20 år

Övriga upplysningar

Uppgift om de anställdas frånvaro på grund av sjukdom under räkenskapsåret redovisas i resultatredovisningen.

Uppgifter om insynsråd och ledande befattningshavare enligt FÅB 7 kap. 2§

Ledning

Ersättning utbetald under år 2016, tkr

Lars Amréus	1 151
Knut Weibull	918
Per-Magnus Nilsson	93

Ledamöter i insynsrådet

Ersättningen fördelas enligt följande

Anders Ekegren	6
Karin Perers	5
Annika Sjöberg	6
Gunnar Wetterberg	3
Rani Kasapi	6
Siv Holma	2

Summa **27**

Styrelseuppdrag 2016

Lars Amréus	Insynsrådet för Länsstyrelsen i Gotlands län
Knut Weibull	Kommittén Svenska Unescorådet Styrelsen för Prins Eugens Waldemarsudde
Anders Ekegren	Filmregion Stockholm-Mälardalen AB
Karin Perers	Skogsägarnas virkes AB
Annika Sjöberg	Gullers Grupp AB Gullers Grupp Syd AB Precis Service AB
Gunnar Wetterberg	Sveriges Radio AB Länsförsäkringar Liv AB Ackum & Wetterberg AB KK-stiftelsen Studieförbundet Näringsliv och Samhälle

Noter till resultaträkningen

Not 1

Intäkter av anslag

	2016	2015
UO 17 07 001 ap 1 Riksantikvarieämbetet, förvaltningskostnader	203 695	197 214
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård	9 630	12 602
UO 17 01 004 ap 10 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	2 228	3 367
Summa intäkter av anslag	215 553	213 184

Skillnaden mellan intäkter av anslag i resultaträkningen och utgifter i anslagsredovisningen uppgår till 273 025 tkr. 265 073 tkr redovisas i transfereringsavsnittet som medel som erhållits från statens budget för finansiering av lämnade bidrag. 7 582 tkr avser anskaffning av anläggningstillgångar finansierade med anslag. Resterande del av skillnaden, 369 tkr, avser semesterlöneskuld intjänad till och med 2008 som redovisats mot anslag enligt övergångsbestämmelsen till 12 § anslagsförordningen.

Not 2

Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2016	2015
Avgiftsbelagd verksamhet		
Svensk Museitjänst	25 902	24 813
Entrémedel	3 714	3 665
Transportavgifter	5	0
Butiksförsäljning vid besöksmål	1 250	1 314
Övriga avgifter avgiftsbelagd verksamhet	187	279
Sponsring	0	0
Intäkter av avgifter enligt avgiftsförordningen (1992:191) – enligt 4§		
Publikationer	11	36
Konferenser/kurser	1 259	1 186
Hysesintäkter	60	52
Resurssamordning	1 774	2 174
Övrigt	4	0
– enligt 15§		
Fotostatkopior	16	16
Andra ersättningar	170	340
Summa	34 352	33 874

Not 3

Intäkter av bidrag

	2016	2015
Statliga myndigheter	783	774
Mellanstatliga organ (EU-projekt)	63	13
Icke statliga bidrag	3 804	4 093
Summa intäkter av bidrag	4 649	4 880

Not 4**Finansiella intäkter**

	2016	2015
Ränteintäkter räntekonto hos RGK	0	0
Ränteintäkter avistalån hos RGK	361	222
Övriga finansiella intäkter	22	24

Summa finansiella intäkter

	383	246
--	------------	------------

Räntesatsen har under 2016 varit negativ vilket har inneburit att lån har genererat ränteintäkter och positivt saldo på räntekontot har inneburit räntekostnader.

Not 5**Kostnader för personal**

	2016	2015
Lönekostnader exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier m.m.	100 390	98 892
Övrigt	49 603	48 560

Summa kostnad för personal

	149 993	147 452
--	----------------	----------------

Av lönekostnader, exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier m.m. avser 581 tkr arvoden till insynsrådet och arvoden till uppdragstagare.

Not 6**Finansiella kostnader**

	2016	2015
Räntekostnader lån hos RGK	0	0
Räntekostnader räntekonto hos RGK	268	125
Övriga finansiella kostnader	38	11

Summa finansiella kostnader

	306	136
--	------------	------------

Räntesatsen har under 2016 varit negativ vilket har inneburit att positivt saldo på räntekontot har genererat räntekostnader samtidigt som lån hos Riksgälden resulterat i ränteintäkter.

Not 7

Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag utgörs av medel från arv som donerats till Riksantikvarieämbetet.

Not 8**Lämnade bidrag**

	2016	2015
Bidrag har fördelats från följande anslag:		
UO 14 01 004 ap 2 Lönebidrag och Samhall m.m.	0	-24
UO 17 01 004 ap 10 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	-13 667	-14 374
Se ytterligare info om bidragsfördelningen i tabell 11 (sid 36).		
UO 17 07 001 ap 1 Riksantikvarieämbetet, förvaltningskostnader	-4 500	-4 500
Avser bidrag till organisationer inom kulturmiljöområdet.		
UO 17 07 001 ap 2 Kulturarvs-IT	-9 819	-9 783
Se ytterligare info om bidragsfördelningen i avsnitt Kulturarvs-IT (sid 30).		
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård	-229 088	-224 070
Se ytterligare info om bidragsfördelningen i avsnitt Kulturmiljövårdsanslaget (sid 23–30).		
UO 17 07 002 ap 2 Bidrag till arbetslivsmuseer	-8 000	-5 853
Se ytterligare info om bidragsfördelningen i avsnitt Kulturmiljövårdsanslaget (sid 23–30).		
Bidrag i bidragsfinansierad verksamhet:		
Gruvuppdraget med finansiering från Kammarkollegiet	-587	0
Vård av medeltida kyrkor efter arv från G Eriksson	-1 189	0
Summa lämnade bidrag	-266 850	-258 604

Not 9**Årets kapitalförändring**

	2016	2015
Avskrivning av tidigare anslagsfinansierade tillgångar	-493	-1 726
Resultat av butiksförsäljning besöksmål	347	389
Resultat Svensk Museitjänst	3 800	2 355
Avsättning ränta donationskapital	0	7
Korrigerig avsättning trygghetsmedel 2013	0	17
Årets kapitalförändring	3 654	1 042

Noter till balansräkningen

Not 10

Immateriella anläggningstillgångar

	2016-12-31	2015-12-31
Balanserade utgifter för utveckling		
IB anskaffningsvärde	39 126	40 079
Årets anskaffningar	15 215	7 025
Nedskrivning pågående anl.	0	0
Årets utrangeringar	-36	0
Överfört till annan myndighet	0	-7 978
Anskaffningsvärde UB	54 306	39 126
IB ack. avskrivningar	-29 919	-28 441
Årets avskrivningar	-1 191	-2 917
Årets utrangeringar	36	0
Överfört till annan myndighet	0	1 439
Ack. avskrivningar UB	-31 074	-29 919
Bokfört värde balanserade utgifter för utveckling	23 231	9 207
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		
IB anskaffningsvärde	12 133	20 115
Årets anskaffningar	1 516	1 036
Årets utrangeringar	-3 038	-7 918
Anskaffningsvärde UB	10 611	13 233
IB ack. avskrivningar	-9 651	-17 039
Årets avskrivningar	-1 580	-1 515
Årets nedskrivningar	0	0
Årets utrangeringar	3 038	7 802
Ack. avskrivningar UB	-8 193	-10 751
Bokfört värde rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	2 418	2 482
Summa Immateriella anläggningstillgångar	25 650	11 689

Under 2016 har arbetet fortsatt med de informationssystem som utvecklas inom ramen för digital arkeologisk process (DAP). Jämförelsetalen för 2015 har ändrats för rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar på grund av en felaktig triggeravräkning 2015.

Not 11

Materiella anläggningstillgångar

	2016-12-31	2015-12-31
Byggnader, mark och annan fast egendom		
IB anskaffningsvärde	0	67 569
Årets anskaffningar	0	0
Överfört till annan myndighet	0	-67 569
Anskaffningsvärde UB	0	0
IB ack. avskrivningar	0	-36 749
Årets avskrivningar	0	0
Överfört till annan myndighet	0	36 749
Ack. avskrivningar UB	0	0
Summa byggnader, mark och annan fast egendom	0	0

Det bokförda värdet för samtliga anläggningstillgångar inom anläggningsgruppen fördes 2015 över till Statens fastighetsverk.

Förbättringsutgifter på annans fastighet

IB anskaffningsvärde	86 531	86 064
Årets anskaffningar	1 090	904
Årets utrangeringar	-2 854	-437
Överfört till annan myndighet		-29
Anskaffningsvärde UB	84 767	86 531

IB ack. avskrivningar	-26 093	-22 713
Årets avskrivningar	-3 640	-3 816
Årets utrangeringar	2 841	436
Överfört till annan myndighet		27
Ack. avskrivningar UB	-26 893	-26 093

Bokfört värde förbättringsutgifter på annans fastighet	57 874	60 438
--	--------	--------

Maskiner, inventarier, installationer m.m.

IB anskaffningsvärde	66 057	95 027
Årets anskaffningar	4 638	1 376
Årets utrangeringar	-4 890	-18 309
Överfört till annan myndighet		-12 036
Anskaffningsvärde UB	65 806	66 057

IB ack. avskrivningar	-56 311	-76 878
Årets avskrivningar	-3 296	-4 206
Årets utrangeringar	4 814	18 302
Överfört till annan myndighet		6 470
Ack. avskrivningar UB	-54 794	-56 311

Bokfört värde maskiner, inventarier, installationer m.m.	11 012	9 746
--	--------	-------

Pågående nyanläggningar

IB anskaffningsvärde	13	91
Årets anskaffningar	-13	13
Överfört till annan myndighet		-91
Anskaffningsvärde UB	0	13
Bokfört värde	0	13

Summa materiella anläggningstillgångar

	68 887	70 198
--	---------------	---------------

Not 12**Varulager och förråd**

	2016-12-31	2015-12-31
--	-------------------	-------------------

Varulager	213	269
-----------	-----	-----

Varulagret består av varor till butiksförsäljningen vid besöksmälen Gamla Uppsala museum och Glimmingehus samt lager av linoljefärgslikaren Kulturkulör.

Not 13**Periodavgränsningsposter - fordringar**

	2016-12-31	2015-12-31
--	-------------------	-------------------

Förutbetalda kostnader		
Hyreskostnader	10 332	10 319
Övriga förutbetalda kostnader	1 864	1 774
Summa	12 197	12 093

Upplupna bidragsintäkter		
Fordringar projekt	0	29
Summa	0	29

Upplupna intäkter		
Övriga upplupna intäkter	0	224
Summa	0	224

Summa periodavgränsningsposter - fordringar

	12 197	12 346
--	---------------	---------------

Not 14**Avräkning med statsverket**

	2016-12-31	2015-12-31
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	-658	2 782
Redovisat mot anslag (bidrag)	254 300	248 177
Medel hänförliga till transfereringar mm som betalats från icke räntebärande flöde (utbetalningar)	-261 043	-251 617
Skuld avseende anslag i icke räntebärande flöde	-7 402	-658
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-2 790	989
Redovisat mot anslag utgifter	234 278	227 582
Anslagsmedel som tillförs räntekonto	-234 056	-231 360
Återbetalning av anslagsmedel		0
Skuld avseende anslag i räntebärande flöde	-2 568	-2 789
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte redovisats mot anslag		
Ingående balans	1 060	1 222
Redovisat under året enligt undantagsregeln	-369	-162
Fordran av semesterlöneskuld som inte redovisats mot anslag	691	1 060
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken		
Ingående balans		0
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	1 299	508
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-262 342	-252 126
Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar	261 043	251 617
Saldo	0	0
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken	0	0
Totalt avräkning med statsverket	-9 279	-2 388

Not 15**Kassa och bank**

	2016-12-31	2015-12-31
Behållning på Räntekonto	49 148	54 592
Kassa Bank	26	34
Summa	49 174	54 626

På räntekontot finns sedan många år stora oförbrukade bidragsintäkter vilka till stor del förklarar det stora positiva saldot.

Not 16**Myndighetskapital**

	Statskapital, utan avkastningskrav	Donations- kapital	Balanserad kapitalförändring avgiftsfinansierad verksamhet	Balanserad kapitalförändring avgiftsfinansierad verksamhet	Kapital- förändring enligt RR	Summa
Föregående års UB Rättelser	8 378	288	-18 239	38	1 042	-8 493
Ingående balans	8 378	288	-18 239	38	1 042	-8 493
Föregående års kapitalförändring	-1 726	7	2 744	17	-1 042	0
Anskaffn./avyttr. kulturtillgångar	-76					-76
Anskaffning anslagsfinansierade anl.	7 582					7 582
Årets kapitalförändring					3 654	3 654
Summa årets förändring	5 781	7	2 744	17	2 612	11 160
Utgående balans	14 158	295	-15 495	55	3 654	2 667

Specifikation av balanserad kapitalförändring

Avgiftsfinansierad verksamhet	IB 2016	Föregående års kapitalförändring	Justering	UB 2016
Museitjänster	-17 171	2 355		-14 817
Butiksförsäljning besöksmål	-1 068	389		-679
Totalt	-18 239	2 744	0	-15 495

Anslagsfinansierad verksamhet	IB 2016	Föregående års kapitalförändring	Justering	UB 2016
Källströms donation, disponibel del	55	0		55
Ej avräknade kompetensmedel 2013	-17	17		0
Totalt	38	17	0	55

Not 17**Avsättningar****Avsättningar för pensioner**

	2016-12-31	2015-12-31
Ingående avsättning	1 540	4 175
Ingående avsättning som förts över till Statens historiska museer	0	-1 924
Årets pensionskostnad	1 253	0
Årets pensionsutbetalningar	758	-706
Utgående avsättning	2 035	1 540
– Varav särskild löneskatt	397	301
– Kortfristig del av utgående avsättning	643	553

Övriga avsättningar

Avsättning lönekostnader avseende personal i omställning

Ingående avsättning	531	2 952
Ingående avsättning som förts över till Statens historiska museer	0	-474
– årets förändring	254	-1 948
– utgående avsättning	785	531
– Kortfristig del av utgående avsättning	550	531
– årets förändring	-1 602	130
– utgående avsättning	391	1 993
– Kortfristig del av utgående avsättning	0	1 993

Avsättning för särskild kompetensutveckling

Ingående avsättning	632	1 809
Ingående avsättning som förts över till Statens historiska museer	0	-851
– årets förändring	-80	-326
– utgående avsättning	552	632
– Kortfristig del av utgående avsättning	0	0

Summa**3 763****4 697****Not 18****Skulder m.m.****2016-12-31****2015-12-31****Lån i Riksgäldskontoret**

Låneram enligt 20§ lag (1996:1059) om statsbudgeten	120 000	147 000
Ingående skuld	73 879	124 471
Upptagna lån under året	8 080	3 301
Amorteringar	-9 567	-12 434
Överföring till annan myndighet vid verksamhetsövergång	0	-41 458
Utgående låneskuld	72 393	73 879

Räntekontokredit i riksgäldskontoret

Beviljad kreditram	30 000	45 000
Utgående skuld	0	0

Kortfristiga skulder till andra myndigheter

Leverantörsskulder till andra myndigheter	2 324	6 845
Arbetsgivaravgifter	2 767	2 754
Övriga skulder, till andra myndigheter	415	346
Summa kortfristiga skulder till andra myndigheter	5 507	9 945

Leverantörsskulder övriga

11 445

11 436

Övriga kortfristiga skulder

Personalens källskatt	2 576	2 539
Summa övriga kortfristiga skulder	2 576	2 539

Summa skulder m.m.**91 921****97 799**

Leverantörsskulder till andra myndigheter har minskat med 4 521 tkr jämfört med 2015.

Det beror främst på en skuld till Statens fastighetsverk på 4 694 tkr per 2015-12-31.

Motsvarande skuld 2016 var reglerad före 2016-12-31.

Not 19**Periodavgränsningsposter - skulder**

	2016-12-31	2015-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna semesterlöner inkl. sociala avgifter	6 471	6 894
Upplupna löner inkl. sociala avgifter	269	1 286
Övriga upplupna kostnader	950	797
Summa	7 690	8 978
Oförbrukade bidrag		
Oförbrukade bidrag statliga	39 426	39 726
Förväntas tas i anspråk inom följande tidsintervall:		
– inom tre månader	1 249	
– mer än tre månader till ett år	65	1 514
– mer än ett år till tre år	0	100
– mer än om tre år	38 112	38 112
Oförbrukade bidrag utomstatliga	5 364	5 945
– varav donationer	4 009	5 198
Summa	44 790	45 672
Övriga förutbetalda intäkter		
Förutbetalda hyresintäkter statliga	3 517	3 435
Förutbetalda hyresintäkter utomstatliga	2 407	2 382
Övriga förutbetalda intäkter, inomstatliga	0	74
Summa	5 924	5 891
Summa periodavgränsningsposter - skulder	58 404	60 540

Jag bedömer att Riksantikvarieämbetet utifrån givna resurser och genom att genomföra de prestationer som redovisas i huvudsak har nått målen för 2016.

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm 2017-02-20

Lars Amréus
riksantikvarie

